

הישיבה המאתיים-ועשרים-ושתיים של הכנסת השביעית

יום שלישי, ז' חשוון תשל"ב (26 אוקטובר 1971)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.00

א. אזכרה לחברי הכנסת יצחק מאיר לוין ומרדכי עופר זכרונם לברכה

יעבור זמן עד שתדעו — גדע איזה שר וגדול נפל עם הסתלקותו של הרב לוין.

בשנת ת"ש זכה לעלות לארצנו הקדושה ביחד עם הותנו האדמו"ר מגור. הרב לוין, שבור ורצון מן החורבן הגדול שבפולין, רואה בעיניים פקוחות את מצוקת ההווה, אך מסרב להתיימש מן העתיד. שגורה על פיו האימרה "יאוש שלא מדעת". הוא לא חדל לבכות כל ימיו על העבר, לא יכול ולא רצה לשכוח את רצח ששת המיליונים, אבל קינתו על העבר לא מנעה ממנו את שירת העתיד.

הרב לוין ראה את עצמו תמיד כשלוחם של אותם ששת המיליונים הקדושים, כשליח אותו דור-דעה של גדולי התורה, וכח דבריו לפני ועדת האומות המאוחדות בשנת תש"ז: "זכיתי להיות בתוך שלושה מיליון יהודי פולין והם עומדים לנגד עיני... אני אחד מאלה שניצולו בנס... משפחתי אחי ואחיותי נשמדו... אינני יודע באיזו זכות עלה בידי להימלט ולא להישדף אתם יחד במשרפות טרבלניקה ואושבנצ'ים — אולי כדי להיות שליחם...".

הוא חולם ולוחם, מנהל מאבקים כבדים, כי מאמין הוא בכל נימי נשמתו שעתידו של עם ישראל מבוסס רק על יסוד מהותו של ישראל סבא, והוא מסוגל, ולפיכך גם חייב, לתרום את תרומתו לייעוד נשגב זה.

בכל הופעותיו ראה עצמו כשליח ציבור המיועד להביע את בשורה הרעיונית של עם התורה ולהכריז על נצחיותו וייחודו של העם היהודי. "לא ככל הגויים בית ישראל" — מוטיב זה נשזר כחוט השני כמעט בכל נאומיו.

וכה דבריו באחד מנאומיו הראשונים, ביום כ"ג בתמוז תש"ט: "זה שנה בלבד שקמה המדינה, ואנו עומדים לפני בעיות צבאיות, פוליטיות, כלכליות ואי-גוניות. אבל לדעתי בעיית הבעיות היא הבעיה הרוחנית". כבר במועצת המדינה, ביום ה' באב תש"ה, הוא מכריז בפאתוס המיוחד שלו: "רבותי, אנהו החרדים מחכים עוד למשהו. היודעים אתה למה? לגס האחרון, שהמדינה תיבנה על יסודות התורה, שזוהי הנשמה היש-ראלית." ועוד באתו עניין: "לעתים קרובות אני מלא התפעלות בראותי כיצד מתעמקים אצלנו בשפת נביאינו. כל זה יפה, אך אם אנו מגלים התעניינות רבה כל כך בשפה שבה דברי הנביאים, משום מה לא נתעמק בתוכן, בדברי הנביאים עצמם, ונגלה בהם את מהותנו?"

וכאשר הוא משתתף בהרכבת הממשלה הראשונה כשר הסעד הוא מכריז בכנסת: "לפי השקפתנו גם השל-טון גם המשפט וגם החוק הם לה' לבדו: ה' מלכנו, ה' שופטנו וה' מחוקקנו".

גם במסרו את הצהרת האמונים כשר, ביום ח' באדר תש"ט, הוא מודיע מעל במת הכנסת: "הרי עליו לחזור כאן על דברי שאמרתי כבר לחברי, כי בענייני

הז"ר ר. ברקת:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, בין מושב למושב אבדו לכנסת שניים מחבריה. בט"ז באב תשל"א נפטר רבי יצחק מאיר לוין, זכרונם לברכה, מי שהיה זקן חברי הכנסת. בי"א באלול תשל"א הלך לעולמו באורח פתאומי מרדכי עופר, זכרונם לברכה.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרם של יצחק מאיר לוין ומרדכי עופר)

הכנסת תשמע עתה דברי הערכה לזכרם. דברים לזכרו של רבי יצחק מאיר לוין ישא חברי הכנסת לורגן.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. מורנו, הרב יצחק מאיר לוין, זכר צדיק לברכה, שירת את כלל ישראל מגור שבפולין ועד ירושלים, תקופה של ששים שנה לערך, ומזה כעשרים ושתיים שנה בכנסת. איש מיוחד במינו זה, שהיה חד בדרא בתחום שלו, חייבים להספירו מבחינות שונות: כמנהיג היהדות בפולין, כמנהיג עולמי של אגודת ישראל, כחסיד נלהב על כל המשמעות שבמושג חסיד, כמורה ומחנך, כאוהב ישראל ומליץ יושר, כאציל המידות, ובמיוחד מידת הענווה שכמעט אינה קיימת עוד בדורנו.

אבל כאן, בכנסת, ובמסגרת הזמן המצומצם, נס-פידו, כמוכן רק חברי הכנסת. למרות כל חילוקי הדעות שהיו בינו ובין רבים מחברי הכנסת, בוודאי מותר לי להגיד על דעת כל חברי הבית, שהשתתפותו בכנסת היתה חוויה גדולה לכולנו. הופעותיו אמרו הוד וכבוד. הרגשנו-ידענו כי איש שהוא משכמו ומעלה הולך ומרחף בינינו; ואין לי ספק שלא רק סיעת אגודת ישראל, אלא כולנו נרגיש בחסרונו.

הרב וולבה, המנהל הרוחני של ישיבת באר-יעקב, דימה את הרב לוין לברק, על יסוד דברי חז"ל המדמים את הצדיקים לברק. אור הברק, שמקורו בספירות העליונות, אמנם נגלה לפנינו רק לשבריר של שנייה, אך ניצנץ-עליון זה כוחו רב להאיר את החשיכה האופפת אותנו. נדמה לי שהרגשנו תמיד שהרב לוין איננו שייך לחברה שלנו. הוא בא לכאן, אל במת הכנסת, כאילו מעולם אחר, גבוה יותר, טהור יותר, קדוש יותר. בטוחני שלפחות באותם רגעים מספר שעמד כאן במלוא הדרו חיוו ותבע בקול חוצב להבות אש בשם העבר והעתיד של עמנו, הכניס אור משלו בבית הזה, ומשהו זו בלבם של חברי הכנסת. אין לי ספק שהדברים שיצאו מן הלב, מלבנו הטהור, נכנסו אל הלב. ולגבי התוצאות למעשה מותר לי להאמין שעוד בוא תבואנה.

אישיותו היתה דבת-אנופין. בפטירתו ניתן להמליץ עליו דברי דוד המלך: "הלא תדעו, כי שר וגדול נפל היום בישראל". "תדעו" בעתה, "גפול" בעבר, כי

תוכחה והאשמות מייסרות, על ירדת קדנה של כנסת ישראל והידמותה לגויים.

"עובדה היא", אמר מליץ-יושר זה בכ"ז באדר תש"ט, "שבדרך הגלות הארוכה שכחנו את עצמנו, שכתנו הרבה מאוד. אין פלא בדבר. עמים אחרים שכחו יותר. כמה אהבת ישראל ולימוד זכות נכללו במלים האופייניות הללו. אבל עם זאת הוא בא ותובע: "רבותי, נבטל את הגלות שבקרבנו; נשליך מעצמנו את ירושת הגויים, את אלילי הזר שדבקו בנו... ייאמר כאן פעם ולתמיד: בשום פנים לא נהא ככל הגויים." אלה דבריו במועצת המדינה, ה' באב תש"ח.

כמה מיוחדות המלים שאמר, בתמוה תשכ"ז, בדבר צניעות של בנות ישראל ליד הכותל המערבי: "לא זכור לי שבכיתי כל כך כאשר קראתי בעתון... כלום אפשר שלא לבכות למשמע דברים אלה?" מ' זולת הרב לוין בבית הזה, יוכל להעיד על עצמו שבכה, פשוט בכה בדמעות, על ירדת הצניעות?

אוהב ישראל, מליץ יושר, ועם זה מוכיח בשער בלב פצוע ושורת דם - כלום אין כאן סתירה? הרב לוין עצמו משיב על שאלה זו, על הפרדוקס הזה, בדבריו על החינוך במעבדות ובמחנות העולים, ביום ה' בחשון תשי"א: "בשעה שמשא עלה השמימה וה' אמר לו על חטא העגל - הוא לא הניח זווית ברקיע... חיפש ומצא את כל הזכויות של עם ישראל... ולא שקט עד שהשם יתברך השמיע: סלחתי. אבל אותו משה, כאשר ירד לעם, אמר להם דברים אחרים לגמרי, ולא היה בזה משום קיטרוג, אלא משום הצלה לעם ישראל."

כזה היה האיש המיוחד במינו - חד בדרא זה. כזאת היתה הפילוסופיה שלו. בלבו לא היתה סתירה בין אהבת ישראל וההוכחה בשער. אדרבה, זה השלים את זה. כדברי דוד המלך, געים זמירות ישראל: "חסד ואמת נפגשו, צדק ושלוש נשקו". לכאורה חסד ואמת, צדק ושלוש - מושגים נוגדים וסותרים הם, כי רודף הצדק והאמת מתקשה למצוא את השלום ואת החסד, אבל באיש המושלם, לא זו בלבד שאין כאן סתירה, אלא הכל משתלב ומשלים ויוצר הרמוניה מופלאה. גם דרב לוין קיים פסוק זה: "חסד ואמת נפגשו, צדק ושלוש נשקו".

מאות הנאומים שהשמיע הרב לוין וצ"ל מעל במה זו במשך עשרים-ושתיים שנה - כל מלה שבהם מדודה ושקולה. מעולם לא השתרבבה נימה דמוגית בגאומיו. הללו מהווים מסכת שלמה של תורה, חכמה, מוסר, נימוס ודרך ארץ. בטוחני שיבוא הזמן וילמדו - כן, וילמדו - את דבריו בעיון, ואם חלק גדול ב"דברי הכנסת" יאבדו או אקטואליעו, הרי דבריו של הרב לוין, שרובם ככולם דברי תורה ומוסר, יעמדו כערך נצחי.

אמרו חז"ל: "אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת". בטוחני שאלמלי ניתנה לרב לוין האפשרות להופיע עוד פעם כאן לפנינו, היה אומר לנו: זכרו דברי שהשמעתי מעל במה זו מאז קמה המדינה ועד יומי האחרון, ואם לא מצאו דברי מקום בלבבכם בשעתם, הם יהדדו באוניכם היום ומחר, וראו אותם כתשתית שרק עליה תצליחו לבנות את מדינת היהודים.

וכאשר נזכה, כפי הבטחתו, ש"בסופו של דבר יחזור העם היהודי כולו למקור מחצבתו", נזכור אותו,

תורה ודת אנו מושבעים ועומדים מהר סיני, ואין שום מוסד שבעולם שיוכל להטיל על יהודי התחייבות מנוגדת לשבועה נצחית זו."

עד יומו האחרון לא חדל להאמין שעם ישראל כולו, ללא יוצא מן הכלל, ישוב למקור מחצבתו, והוא משוכנע ומקובל בידו מן ה"חפץ חיים" וצ"ל, שאגדת ישראל סוללת את הדרך לקראת אותו היום הגדול שבו יקיים הכתוב "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם" - לקראת בואו של הגואל, משיח צדקנו.

וכה אמר בכ"ז באדר תש"ט, בדיון על חוקה למדינת ישראל: "אני משוכנע כי בסופו של דבר יחזור העם היהודי כולו למקור מחצבתו"; והוא מוסיף: "אנו מקווים לרגע בו יכריז העם כולו: "אלכה ואשובה אל אישי הראשון". הוא אף אינו מהסס להגיד: "בטוחני כי יבוא זמן שבו תהיו אסירי תורה, שהיה חלק ביהדות אשר זכר את מקוריותו".

אמונתו שאין דרך אחרת אלא דרך התורה, גם מבחינה חברתית כללית, ורגש האחריות שעל-פיו מוטל עליו להיות גם אור לגויים, באו לידי ביטוי בדבריו אלה: "אין זאת שאלת ישראל בלבד. כל העולם נתון בתוהו וזבוה... עיני הטובים שבאומות העולם מופנות אלינו. רוצים הם לראות איך העם עתיק היום מן מעצב את חייו במולדתו המחודשת, איך הוא מתחנך את בניו ברוח ספר הספרים".

חברי כנסת שהיו רחוקים לחלוטין מהשקפותיו נכנסו בכל זאת לפעמים לאולם באופן מיוחד בזמן שהרב לוין ז"ל נאם והקשיבו לדבריו בדחילו ורחימו. שאלתי פעם ופעמיים מה פשר המשיכה הזאת לנאומיו, והם השיבו: כשאנו רואים ושומעים את רבי יצחק מאיר, הרינו נזכרים ורואים לנגד עינינו את דמויות אבא וסבא שלנו.

וגם הוא, הרב לוין, התכוון לדבר לכל אחד מחברי הכנסת, אפילו לרחוק ביותר, כי האמין שדבריו או חלק מהם יתקבלו על כולם. "בטוחני שבלבכם פנימה הנכם לצדנו. הלא גם בכנס נקודה יהודית" - אלה דבריו בדיון על הכשרות מיום ה' באב תש"ה. ובהזדמנות דיון על החינוך: "הדרך תורה קשה ומסובכת... אבל... הגשמה היהודית מסוגלת להתעלות מיוון המצולה של החומר העכור".

ומה היה ה"אני מאמין" שלו בענייני החינוך? - "אמנם נזכה לחינוך אחד ויחיד ביום בו ניעשה כולנו אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם". הרבה פעמים הוא פשוט מתחנן: "תבינו אותו. גם בזמן שטרם מסכימים אתנו".

הרב לוין היה סמל לאהבת ישראל. הוא היה אוהב ישראל מטבעו, מבטן ומלידה, אבל הוא לא הסת"פק בזה, אלא השתדל ללמד ולעלות מיום ליום בדרגה זו של אהבת ישראל. והוא מעיד על עצמו ב"א בחשון תשי"ז: "ברצוני להקדים שתאמינו לי, שכל מה שאני מדבר חדור אהבת ישראל עמוקה, כי מסכת זו של אהבת ישראל אני לומד כל ימי חיי".

נאומיו בכנסת ומעל במות אחרות היו לכאורה פרדוקסליים. האיש שהיה אוהב ישראל ומליץ יושר שאין דוגמתו, האיש שנהדר מעדו בכבוד הולות ונמנע בעקביות מכל ביטוי פוגע, יצא לפעמים בשאגת לביא, בדברי

— אזכרה לחברי-הכנסת יצחק מאיר לוינ' ומרדכי עופר זכרונם לברכה (לורנץ, ברקת, קרגמן); דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למשלחת הפרלמנטרית מצ'ילי (ברקת); הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (ברקת, מאיר) —

מוכנים ומסודרים היטב, תמיד בלטו בהם ידיעת הנושא וגישה מקצועית וחברתית.

השיחות עמו, שהיו תמיד געומות, טבולות הומור בריא, השרו על המסובים הלכי-רוח געומים, שקטים, ללא רוגו וללא התנצחות. הוא נאבק על דעותיו בסיעות, בוועדה — אך לאחר ההכרעה היה מקבל את הדין ברוח טובה וחברית.

שלושה שבועות עשינו מלאכה ביחד בחמש ארצות אירופה — בפרלמנטים, משרדים ממשלתיים, איגודים כלכליים ומקצועיים. עדנותו, הצגת העניין, השאלה, ההשגה, חקירת הנושא עד תום והמסקנה — מה טוב לנו בישראל — נבעו מתבונה, מראייה בעלת היקף רחב.

תמו חייו של מרדכי עופר ז"ל, נהג עברי בתפארתו, אשר אחז בהגה בכבישי הארץ. ב-1956, כאשר הותקף על-ידי המרצחים האוטובוס שהיה מלא נוסעים בדרך לאילת גילה תושייה בלתי-רגילה והציל את הנוסעים מסכנת ההרג.

היה איש התחבורה, שיחד עם חבריו בנה משק תחבורה הסתדרותי-קואופרטיבי מפואר ועמד בראשו ובראשה של הקואופרציה בישראל.

היה איש ההגנה וצה"ל, בהם למד את הדבקות למשימה, ובשירותו בצבאנו הגיע לדרגת סגן-אלוף.

היה חבר מפלגת פועלי ארץ-ישראל — המערך, הנהלת סיעתה בכנסת ומוסדות מרכזיים של המפלגה.

כנסת נכבדה, תמו הדברים רוויי דמעה ממעמקי הנפש על אכזר המוות שגדע מהמשפחה, מהציבור, מהכנסת, מחוג רחב של ידידיו וחבריו — מהחיים — את האדם החבר מרדכי עופר זכרונו לברכה.

הי"ד ר. ברקת:

נפסיק את הישיבה ונחדשה בעוד 15 דקות.

את רבי איטשע מאיר, אוהב ישראל והמוכיח הגדול, מתוך הכרת תודה. ושוב כדבריו: "בטוחני כי יבוא זמן שבו תהיו אסירי תודה, שהיה חלק ביהדות אשר זכר את מקוריותו".

תנחומינו למשפחה הדגולה ולכלל ישראל על הא-בידה שאין לה תמורה.

הי"ד ר. ברקת:

דברים לזכרו של מרדכי עופר ישא חבר-הכנסת קרגמן.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני 56 יום נעקר מאתנו מרדכי עופר. שרשיו במולדת, בציבוריות, בכנסת היו מסועפים ורעננים והציפייה לפירות וגידולים ברקמת החיים הציבוריים היתה רבה.

המוות חטף אותו באמצע צמיחתו הפרלמנטרית-הממלכתית, כמה ימים אחר שובו משליחות הכנסת באירופה.

הוא לא נדחק לצמרת ולא ניכרה בו השאפתנות לכך. גראה כי היה בו איוון נפשי ושכלי בריא כעסקן ציבורי צעיר אך הדרך למעשים ממלכתיים אחראיים וגדולים היתה פרוסה לפניו.

הכרתיו ב"סדנת" ועדת הכספים. דבריו שהשמיע בכל נושא ונושא היו בעלי משקל, יסודיים, גובעים מלימוד, ידיעת העניין ונסיון רב. כושר הגיתוח שלו בעניינים המסובכים: משקיים, כלכליים ופיסקליים היה חד ובהיר, לא שגרתני, עצמאי. פראויאולוגיה היתה זרה לו. בעיסוקו המיוחד בוועדת הכספים, במסכת המסים העקיפים, בחן באופן יסודי ביותר את ההצעות המוב-אות לאישור.

כל השתתפותו בבירורים הכלכליים נבעה תמיד מידיעה רחבה של צרכי המשק. נאומיו בכנסת היו

(הישיבה הופסקה בשעה 16.35 ותודשה בשעה 16.50)

ב. דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למשלחת הפרלמנטרית מצ'ילי

הידידות בין ישראל לצ'ילי. שמענו מפיהם ברצון על התעניינותו של נשיא צ'ילי בישראל ועל אהדתו לה, ושמחנו לדעת כי הוא קיבל את הומנת נשיא ישראל לבקר בקרוב בארצנו.

אנו מאחלים לחברי המשלחת ולמלוויהם ביקור נעים ומועיל בארץ ומבקשים מהם למסור לעם בצ'ילי ולנשיאו את מיטב איחולנו.

הי"ד ר. ברקת:

אני מתכבד לחדש את הישיבה. חברי הכנסת, בטרם נעבור לסעיף ג' בסדר-היום: הודעת הממשלה על המצב המדיני, אקיים מצווה של הכנסת, אורחים.

אנו מקבלים בברכה את חברי המשלחת הפרלמנטרית מצ'ילי, העושים בארץ כאורחי הכנסת וגמצאים עתה אתנו. אנו יודעים מה יחסם החם לישראל ואנו מקווים כי ביקורם יתרום להידוק הקשרים ולהגברת

ג. הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בטרם אפתח את הדין בענייני המדיניות אני רואה צורך לעורר את דעתם של כל שוחרי טוב בעולם לגורלה של סילוה

הי"ד ר. ברקת:

הכנסת תעבור לסעיף ג' בסדר-היום: הודעת הממ-שלה על המצב המדיני. נשמע את ההודעה מפי ראש הממשלה.

חוברת א', ושיבה רכ"ב
 - הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (מאיר) -

לוייתורים נוספים בלחץ אמברגו על אספקת הכלים הדרושים להתגוננותנו. לא אלאה את הנכנסת ביציטוט קטעים מהודעות מצריות אלו. אסתפק בהודעתו האחרונה של הנשיא סאדאת לועד המרכזי של האירגון הסוציאליסטי הערבי ב-16 באוקטובר עם שובו ממוסקבה. סאדאת חזר ואמר: "כל צעד הכרוך בשלב כל-שהוא חייב להיות כלול בפתרון הכולל. כוחותינו צריכים לעבור לגדה המזרחית של התעלה כדי למלא חובתם הלאומית בשיחזור האדמה אם לא יושג פתרון כולל. לא קיימת הפסקת-אש ממתדת כל עוד רמצינו חילי זר אחד על אדמותינו. אדמותינו וגבולותינו הבינ-לאומיים אינם נושא לויכוח ולא נפקיד אף שעל, ודין אחד לגבי סיני, הגולף, עזה וירושלים וכל אדמה ערבית."

באוגוסט השנה ביקר בישראל עוזר מזכיר המדינה האמריקני, מר סיסקו. לצערנו הרב, מכל מה שנמסר לנו התברר לנו כי אין כל תווה שהיא, אפילו הקטנה ביותר, בעמדותיה של מצרים. מר סיסקו מצדו העלה מחשבות ורעיונות כיצד ניתן לקרב את עמדות הצדדים, אך הבהיר שגם אם ישראל תסכים לסעיף זה או אחר מרעיונותיו, עדיין אין הוא בטוח שיוכל להשיג בכך הסכמה מצרית. אילו קיבלו רעיונות אלה היה בכך משום ויתור מצדנו על כמה מעמדותינו החיוניות ביותר, וזאת מבלי שתהיה מובטחת הסכמה מצרית. מכאן ברור כי לו הלכנו בדרך זו, היו הווייתורים הללו הנפכים במהרה לנקודת מוצא לווייתורים נוספים מצד ישראל למצרים.

בעוד עמדתה של מצרים נשארה קשוחה, ואין בידי האמריקנים למסור לנו כל ידיעה מוסמכת על שינוי בעמדתה של מצרים, נמצאים אנחנו בוויכוח עם האמריקנים על המלצותיהם לווייתורים מצדנו בנקודות החיוניות לנו ביותר.

חברי הכנסת, למרבה הצער עלי לציין כי מאז מארס ועד עתה חלו שינויים מדיאנים בגישתה של ארצות-הברית לכמה מסעיפי הסדר התעלה וקיימת סכנה שמצרים עלולה לראות בכך עידוד לעמדתה הקשוחה, דבר העלול להכשיל את עצם ההסכם. אין בדעתי לעמוד בפומבי על הדיונים הארוכים, הרציניים והמפורטים שנתקיימו בינינו לבין נציגיה של ממשלת ארצות-הברית, אלא להביא דוגמאות אחדות - הפסקת-האש, חציית הכוחות והקשר בין הסדר חלקי להסדר כולל.

למן הדין הראשון על הסדר לפתיחת התעלה, בו הבאנו בחשבון נסיגה מסויימת של כוחותינו מקו המים, הבהרנו כי אנו מוכנים לשקול תזווח צה"ל בתנאי שהדבר יהיה מותנה בהסכמה מצרית לאי-חידוש הלחימה, לשון אחר: הפסקת-אש בלתי-מוגבלת. ברור כי הפסקת האש דרושה לשם תיפעול התעלה ולמניעת התדרדרות אל מלחמה. אני מצטערת לקבוע כי לאח-רוגה משמיעים נציגי ארצות-הברית בפומבי דברים העלולים להתפרש על-ידי המצרים כהתקרבות לעמדתם בסעיף חיוני זה. ארצות-הברית התבטאה בזכות הפסקת-אש לזמן מוגדר, בהנחה ששכבודו הזמן הזה עומד ההסכם כולו - ובכלל זה הפסקת-האש - לבחינה מחודשת. המשמעות הברורה היא כי אחרי זמן מוגדר תהיה אפשרות לכל צד לתדש את האש, וזה לאחר שישאל התרחקה מקו הביצורים של התעלה.

באשר לחציית כוחות מצריים אל מזרח התעלה

למגסון הנתונה בכלא בברית-המועצות. הופעתה הגאה והאמיצה של סילוה למגסון בעת המשפט שדן אותה אשתקד לעשר שנות מאסר הפכה לסמל ולמופת לעמידתם של יהודי ברית-המועצות במאבקם על זכותם לעלייה. גורלה של סילוה ולמגסון וגורלם של כל אחינו הנתונים בבתי-הסוהר ומחנות בברית-המועצות בעוון שאיפתם הנחושה לעלות לישראל מבלטי קבל עולם את דרך היסורים של יהודי ברית-המועצות לעלייה. התנאים הנוראים שבהם נתונה אחותנו סילוה בהיותה שרויה במצב בריאות רעוע הם עדות נוראה למצבם של כל אחינו בברית-המועצות. מעל במת הכנסת ובשם העם בארץ ובתפוצות פונים אנו אל שלטונות ברית-המועצות בקריאה לשחרר את אחותנו הכלואה ולהתיר לה לעלות לישראל.

חברי הכנסת, עם פתיחת מושב החורף רואה אני לנכון לסקור לפני הכנסת כמה התפתחויות מדיניות הנוגעות לנושאים המרכזיים במערכתנו המדינית. בסקירתנו איננו מתכוונת לעמוד על בעיות שעלו או יעלו בעצרת האו"ם. אני מניחה שלכנסת תהיה הזדמנות לשמוע דיווח בנושאים אלה מפי שר החוץ.

כזכור, בתשובה להודעת נשיא מצרים הודעתי בכנסת ב-9 בפברואר כי "ישראל מוכנה, היום כבעבר, לדון עם מצרים על הסדרים לפתיחת התעלה גם בנפרד מסעיפים אחרים". למרות מה שלא קיבלנו תגובה מצרית לפיינתנו זו, נענינו ב-19 באפריל לבקשת ארצות-הברית והעלינו לפנינו בצורה מפורטת את עמדתנו בדבר הסכם לפתיחת תעלת סואץ. לגד עניינו היה אינטרס השלום והרצון לבסס על הפסקת-האש שהיא תנאי לשלום.

ואכן, בתגובה להצעתנו אמר דובר מחלקת המדינה ב-20 באפריל, שהשקפת ישראל יכולה לשמש בסיס להמשך השיחות על הסדר שמטרתו להביא לפתיחת התעלה. במאי השנה, כאשר ביקר אצלנו מזכיר המדינה האמריקני מר דוג'רס, מצא לנכון, לאחר בירור מפורט עמו, לשגר את עוזרו מר סיסקו לקהיר כדי לקבל תגובות מצריות להצעותינו. פירושו של דבר שהצעותינו לא נראו בעיניו כבלתי-סבירות כשלעצמן. בקהיר הובטח למר סיסקו כי תוך שבועיים ימים תימסר תגובה מצרית עניינית לנשיגנו. מאז ועד היום לא קיבלנו תגובה מצרית זו. במקום זה שמענו ואנו שומעים עד עצם היום הזה הצהרות מצריות פומביות השוללות מעיקרו כל הסכם מיוחד על פתיחת התעלה. ההצהרות המצריות המוסמכות אומרות במפורש שאין זה מעניינה של מצרים לעסוק בפתיחת תעלת סואץ, אלא שכל כוונתה להביא לנסיגת ישראל מהתעלה כשכל ראשון לנסיגה מוחלטת של צה"ל לבלות 1967; ולא זו בלבד, אלא שהצבא המצרי יחצה את התעלה מזרחה; כי הפסקת-האש תקויים רק במשך שישה חודשים, ואם עד תום מועד זה לא תסכים ישראל ללוח זמנים לפינוי מוחלט של כוחותיה, תראה עצמה מצרים חופשית לחדש את האש.

מצרים אינה מסווה את עמדותיה. לפי מיטב ידיעתנו, הצהרות פומביות ומוסמכות אלו תואמות לחלוטין את עמדותיה של מצרים כפי שהן נמסרות רשמית לידיעת גורמים מדיניים. פעם בפעם מלוח ההצהרות בתאריכים אולטימטיביים לפתיחת באש, ותוך כדי כך קוראים שליטי מצרים לממשלת ארצות-הברית להשתמש בכל השפעתה כדי להשיג מישראל הסכמה

אמצעות הברית, אבל אין להתעלם מכך שרעיונות הפשרה שלהם עלולים להביא למצב כזה.

בכל מגעינו עם מחלקת המדינה חרוננו והדגשנו שעל ארצות הברית להימנע מלהגיש הצעות משלה, לבל יופע תפקידה כמגישת שירותים טובים. חריגה מגדר שירותים טובים, אף שלא במתכוון, עלולה להביא לקפאון ולפגוע בסיכויי המשא-ומתן. זוהי סיבה נוספת לביקורתנו על שש הנקודות של מזכיר המדינה מר רוג'רס ועל פירסום עמדתו זו.

חברי הכנסת, בדברי בכנסת ב-9 ביוני פירטתי את עיקרי עמדתנו בנושא ההסדר החלקי, אך מאחר שעקרי רונות אלה מנחים אותנו עד עצם היום הזה, אני רואה לנכון לשוב ולהדגיש את העיקר: מתוך מגמה לאפשר השגת הסכם שלום בר-קיימא בין ישראל ומצרים מוכנה ישראל לבוא לכלל הסכם מיוחד עם מצרים בדבר פתיחת תעלת סואץ לשיט בין-לאומי, על בסיס אי-חידוש הלחימה, דהיינו שמירת הפסקת-האש ללא הגבלת זמן. בתנאים מוסכמים תהיה הממשלה מוכנה להציע לכנסת להחליט על הצבת צה"ל במרחק-מה מורחה לתעלת סואץ.

הודענו שההסכם המיוחד בדבר פתיחת תעלת סואץ צריך לכלול בין השאר את הנקודות הבאות: מצרים תנקה, תפתח ותפעיל את תעלת סואץ לשימוש אניות ומטענים של כל המדינות, לרבות ישראל, תוך שישה חודשים מיום היכנס ההסכם לתקפו; ישראל ומצרים יקיימו הפסקת-אש ללא הגבלת זמן; צה"ל יוצב מורחה לתעלת במרחק-מה, כפי שייקבע בהסכם; טכני-אים אזרחיים מצריים הדרושים לגיוקו התעלה לפתיחתה ולהפעלתה יחצו מורחה לתעלה כדי למלא את תפקי-דיהם; כוחות צבא מצרי או כל צבא אחר, סדיר או בלתי-סדיר, לא יחצו את התעלה ולא יוכנסו לטווח ממורח לתעלה שימנעו כוחות ישראל; מצרים תדלל כוחותיה מערבה לתעלה כפי שיצויין בהסכם; יוסכם על דרכי ואמצעי פיקוח; הקו שבו יחזיק צה"ל בהתאם להסכם המיוחד לא ייחשב כסופי; כאשר יושג הסכם על גבול סופי במסגרת הסכם שלום, ייסוג צה"ל לאותו גבול; ההסכם המיוחד לא ימנע מן הצדדים להמשיך במשא-ומתן ביניהם בחסות השגריר יארינג, לשם קידום שלום צודק ובר-קיימא.

אלה היו עיקרי גישתנו שהוגשו לממשלת ארצות-הברית באפריל 1971. לפי מיטב הבנתנו יש בעקרונות אלה כדי להקל על פתיחת התעלה לשיט לכל המדינות; לאפשר נורמליזציה של המצב באזור התעלה ושיקום הערים הנוטשות; יש בהם כדי להביא הפרדה נוספת בין הצבאות הלוחמים ולמנוע סכנת התדרדרות לחידוש האש. ועל כל אלה יש בהם ליצור אווירה נוחה ומת-אימה יותר למשא-ומתן לשלום.

עקרונותינו אלה מצביעים על כך שאין ישראל שואפת, כביכול, להנציח את המצב הקיים. לפיכך פירשנו ואמרנו כי הקו החדש שנוחץ בו לאחד נסיגת צה"ל מהתעלה, לכשיושג הסדר חלקי, לא ייחשב כקו סופי, וכי הגבול הסופי שאלינו ייסוג צה"ל ייקבע בהסכמי השלום. שר החוץ הבהיר עניין זה הטיב בנאומו האחרון בעצרת האו"ם, בה הסיביר במפורט את גישתנו לעניין הסדר התעלה. זאת ועוד; אנו מציינים במפורש שההסכם המיוחד לא ימנע המשך המשא-ומתן בין

גרסו נציגי ארצות-הברית בראשיתו של הבירור, כי כוחות צבא סדירים או בלתי-סדירים מכל סוג שהוא לא יוכנסו לטווח ממורח לקו הפסקת-האש של התעלה שממנו ייסוגו כוחות ישראל. במהלך הבירורים הועלתה על-ידי האמריקנים האפשרות של חצייה סמלית ואף נקבו מספרים; ולאחריה, בעצרת האו"ם ב-4 באוקטובר, ציין מזכיר המדינה כי הצדדים — זאת אומרת ישראל ומצרים — חלוקים בנושא של חצייה, והוסיף "כי אנו האמריקנים מאמינים שיש אפשרות לפשרה בנושא זה". אני מוכרחה להגיד שנבצר ממני להבין כיצד אפשר לפשר בין תביעה מצדית לחציית כוחות מזויינים לבין התנגדות ישראלית לכל חציית כוחות מזויינים. מובדק להניח כי פשרה בין שתי עמדות אלו פירושה כי על ישראל להסכים לחצייה, אם כי מוגבלת, של כוחות מצריים. גישה אמריקנית זו, גם אם אין בה הסכמה לחציית כוחות צבאיים בעוצמה הנדרשת על-ידי המצרים, הרי יש בה משום השלמה עם העקרון המצרי של חציית התעלה על-ידי כוחות צבא.

ישראל מתנגדת עקרונית לכל חצייה צבאית, באשר ההגיון הבסיסי של הסדר זה צריך להיות הפרדת הכוחות המזויינים ולא קירובם זה לזה בצד המזרחי של התעלה.

בעניין הקשר שבין ההסדר החלקי והחלטת מועצת הבטחון (242) מנובמבר 1967, בעת ביקורו של מזכיר המדינה בישראל בחודש מאי, היתה עמדת ארצות-הברית כי ההסכם על פתיחתה של תעלת סואץ הוא הסכם שאינו כרוך בהתחייבויות אחרות והוא הסכם נפרד העומד על רגליו שלו. עתה שמענו מפי מזכיר המדינה מר רוג'רס, בנאומו באו"ם, ב-4 באוקטובר, כי "ההסכם תעלת סואץ הוא רק צעד לקראת ביצוע מלא ושלם של ההחלטה מס' 242 תוך תקופה סבירה ואין הוא מטרה בפני עצמו".

נציגי ארצות-הברית טענו וטוענים כי במסגרת הסדר בעניין התעלה אין מצרים רשאית לתבוע מיש-ראל להתחייב לנסיגה כוללת לגבולות 1967. ואמנם מזכיר המדינה מר רוג'רס, בנאומו האחרון בעצרת, חוזר על התנגדות אמריקנית זו. זוהי הדגשה חשובה וחיונית, אך עם זה ראה מזכיר המדינה להוסיף כי לגבי ההסדר הסופי נשאר מדיניות ארצות-הברית כפי שהובעה בהודעתנו מ-9 בדצמבר 1969, דהיינו נסיגה ישראלית אל הגבול הבין-לאומי. יש פה אמירה מפורשת באוני הערבים והערולם מצד ארצות-הברית בזכות הת-ביעה לנסיגת ישראל אל הגבול הבין-לאומי בשלבים, שתחילה תהיה נסיגה ישראלית חלקית ללא התחייבות מוקדמת לגבי הגבול הסופי, ולאחר פרק-זמן צפויה תמיכה אמריקנית בנסיגת ישראל אל הגבול הבין-לאומי במסגרת ההסדר הכולל.

מכל דעיונות הפשרה שמניתי לעיל מצטיירת בעי-נינו התמונה שלהלן: תקדיים הפסקת-אש לתקופה מוגבלת ובסופה ייחנן הצדדים את ההסכם מחדש, נמצא שאם במשך תקופה זו לא ימצאו המצרים שישאל מתקדמת לביצוע ההחלטה מס' 242 לפי פירושה ולפי תכנית רוג'רס משנת 1969, יהיו רשאים לפתוח באש, וזאת כאשר צה"ל נמצא מרוחק מקו הביצורים של התעלה וכאשר יחידות מצריות כבר חצו את התעלה ונמצאות בעברת המזרחי.

איני בראה לאמור שזו אמנם כוונתה של ממשלת

שפורסמה בתום הביקור נמסר כי הוסכם על "צעדים ספציפיים לחיזוק נוסף של עוצמתה הצבאית של מצ"רים". כלומר, סוכמה עיסקה צבאית חדשה, הכוללת אספקת חימוש נוסף למצרים וודאי גם נשק חדיש. צעדים ספציפיים אלה ייתכן שהם מצביעים גם על אפשרות להגביר את הנוכחות הצבאית הסובייטית במצרים. טיסתם האחרונה של מטוסי "מיג 23" לאורך חופי ישראל היא מעין תזכורת לאפשרות זו.

בד בבד עם משלוחי הנשק למצרים ממשיכה ברית המועצות לצייד גם את סוריה בקצב ניכר. לרשות הצבא הסורי עומדים כיום כ-1,200 טנקים וכ-250 מטוסי קרב — כולם מתוצרת ברית המועצות. במקביל להתעצמות מתנהלים גם בסוריה אימונים התקפיים, וגם שם נעשה הדבר בהנחיה ובהדרכה מצד יועצים סובייטיים.

הסכם הפדרציה שהוקמה לאחרונה ממעמד לרשותה של מצרים משאבים של ציוד צבאי המצוי בידי מדינות הפדרציה, לרבות מטוסי "מיראז" שברשותה של לוב.

יחסיה של ברית המועצות עם מצרים עומדים כיום בסימן המחוייבות שהצמרת הסובייטית נטלה על עצמה כאשר חתמה על חוזה הידידות ושיתוף הפעולה עם נשיא מצרים. מחוייבות סובייטית זו מבוטאת על-ידי הגדרת החוזה שנחתם בתורת "שלב עליון ביחסים" בין שתי המדינות. כזכור, בסעיף 8 של החוזה כלולה התחייבות מפורשת לסייע לבניית עוצמתה הצבאית של מצרים, כדי שזו תוכל לחסל בכוח — אני מצטטת — את "תוצאות התוקפנות".

כנסת נכבדה, על רקע זה יש לראות את הפסקת משלוחי המטוסים לישראל ואת משמעותה ההומרה מן הבחינה הצבאית והמדינית כאחת. הפסקת אספקת המטוסים לישראל מערערת את מאזן החימוש באזור, ואין ספק שהיא מעודדת את שליטי מצרים בהכנותיהם להפר את הפסקת האש ולפתוח במתקפה צבאית על ישראל — אם לא תסכים ישראל לקבל את תכתיביה. אך אין אנו יכולים להתעלם גם מן המשמעות המדינית הנובעת להפסקת משלוחי המטוסים.

כאמור, אנו שומעים את דרישותי הפומביות החוזרות ונשנות של הנשיא סאדאת אל ממשלת ארצות הברית לבל תספק לנו "פאנטומים". נשיא מצרים אינו מסתיר כי השגת היענות אמריקנית לתביעתו זו היא בעיניו יעד מרכזי. הוא חוזר ומדגיש שאין הוא מעוניין כלל בעמדתה של ישראל, אלא בעמדתה של ארצות הברית, שכן כל מטרתו היא להגביר את הלחץ האמריקני עליו, כדי לא לצנון לקבל את תכתיביה. והוא חוזר ותובע מארצות הברית להשתמש באמצעי של אי-אספקת מטוסים כדי להחליש את כוחה ועמדתה של ישראל ולסייע בידינו לכפות עליו את תנאיו.

זה מספר חודשים אין ארצות הברית נענית לבקשינו תנו לאספקת מטוסים. עובדה זו איננה בגדר סוד בפני מצרים או ברית המועצות, וגם אם אפשר להניח כי לא ניתנה הבטחה כזאת למצרים, הרי העובדות מדברות בעד עצמן. מצרים עלולה לפרש זאת כהיענות לתביעתה.

ישראל דוחה בכל תוקף עמדה המתנה את סיפוק צרכי הבטחון החיוניים שלה באיזה עניין אחר, בין שהתניה זו נעשית במשרש ובין בעקיפין. זכותה של ישראל לסיפוק צרכי בטחונה אינה יכולה להיות מותנית בנושאים אחרים הנתונים בדיון זה ואחר בין ארצות הברית לבין ישראל או בין ארצות הברית לבין מצרים.

הצדדים, בחסות השגריר יארינג, לקידום שלום צודק ובר-קיימא.

אפשר לומר בפה מלא: כל הרוצה פתיחתה של תעלת סואץ לשיט, כל הרוצה לה-אסקלציה שיש בה כדי למנוע חידוש האש, כל הרוצה יצירת אווירה המאפשרת חידוש משא ומתן לשלום, כל הרוצה התקדמות להסדר כולל — בדיון שיודה כי בהצעותינו מ-19 באפריל כלולים התנאים להשגת מטרתו של אלו, אך כל המקווה להשיג מטרתו שאינו ממהותו של ההסדר לפתיחת התעלה, מטרת החושפות את ישראל לסיכון בטחונה — הוא מקווה לשוא.

במשך כל הזמן שוקדת ישראל על טיפוח כוחה המגן. חיזוק כוחו וציודו של צה"ל מוסיפים לעמוד בראש מעייניה של ישראל, חשיבות כוחו המרתיע ברורה מאליה: כוחו המרתיע הוא הגורם החשוב ביותר למניעת חידוש האש, וחיזוקו הוא תנאי המאפשר לממש את מאמציו המדיניים לקראת שלום ללא תכתיבים צבאיים או פוליטיים. ארצות הברית סייעה לנו מאוד בהשגת הנשק הדרוש להגנתנו ואנו יודעים להעריך תרומתה של ממשלת ארצות הברית בשמירת המאזן הצבאי. אך לא נוכל להתעלם מהעובדה כי בחודשים האחרונים חלה הפסקה באספקת מטוסים לישראל. עיכוב זה מתרחש לאור העובדה שזו הפסקת האש נמשכת זרימת כמויות ניכרות של נשק וציוד סובייטי, לרבות מטוסים, למצרים ולסוריה, וכאשר גדלה המעורבות הסובייטית באזורנו.

מצרים, בעזרתה הפעילה של ברית המועצות, משיכה לפתח באופן שיטתי את כושרה ההתקפי נגד ישראל. ממשלת מצרים מכריזה על כוונתה לחדש את המלחמה, ופעם בפעם היא קובעת לעצמה מועדים לפתיחה בהתקפה צבאית אם ישראל לא תקבל את תכתיביה. המועדים משתנים, אך הכוונה המוצהרת עומדת בעינה וההכנות נמשכות ללא הפסקה.

ברשות הצבא המצרי כיום למעלה מ-2,000 טנקים ויותר מ-500 מטוסי קרב. מאז הפסקת האש בלבד הגיעו למצרים מברית המועצות למעלה מ-120 מטוסי קרב. ברשות הצבא המצרי ציוד צליחה וגשרים, מתותח צרת ברית המועצות, שהם מהחדשים בעולם. כן ממשל מצרים ברית המועצות לספק למצרים מסוקים להטסת גייסות מונחתים מהאוויר. הצבא המצרי, הכולל כיום לדברי מנהיגי מצרים למעלה מחצי מיליון חיילים, עוסק ברציפות באימונים התקפיים, לרבות אימוני צליחה. האימונים מתנהלים בביקוחם הצמוד של יועצים ומדריכים סובייטיים, מהם קצינים בדרגות בכירות ביותר. בהדרכת יועצים סובייטיים עוסק הצבא המצרי בהכשרת גישות לתעלה ויישור שטחים לארכה לתכלית של צליחה.

מה ושם הילכו שמועות כי היחסים בין ברית המועצות ומצרים משתבשו במקצת וכתוצאה מכך חל עיכוב במשלוחים מסוימים של נשק. אין כל בטחון באמינות שמועות אלו ולמעשה קיימת מצד ברית המועצות אספקה צבאית שוטפת והדגש הוא תדיר על המשכיות האספקה.

הקשר הצבאי בין ברית המועצות ומצרים קיבל גושפקה חזוית בהסכם שנחתם במאי בין נשיא ברית המועצות ומצרים, והובלט מחדש לאחר ביקורו האחרון של הנשיא סאדאת במוסקבה. בהודעה משותפת

ישראל, הרס בתי-הכנסת וחילול בתי-עלמין, מניעת גישה חפשית של יהודים אל המקומות הקדושים להם ביותר, הפרת הסכם שביתת-הגשק בדבר חופש הגישה להר-הצופים והפעלת מוסדות החינוך והבריאות שם. במשך כל השנים הללו לא הוועקה ולא תכנסה מועצת הבטחון לדון על ההתעללות בירושלים ולא נחדד המצפון הבין-לאומי נוכח מעשי הזוועה, הרשע והפרת החוק בחסותו של הממשל הידני. עתה, כארבע שנים וחצי לאחר שיתרוזר העיר, כאשר ירושלים חיה את חייה ללא גדר תיל, כאשר יהודים, מוסלמים ונוצרים חיים בעיר תוך שיתוף וכבוד הדדי, כאשר מקדשיה פתוחים לבני כל הדתות וחופש הגישה אליהם מובטח הלכה למעשה, כאשר תושבי ירושלים הערבים כתושביה היהודים נהנים מפיתוחה ושיושגה של העיר - מוצאת מועצת הבטחון לנכון להתכנס ולהחליט שהמצב בעיר "עלול להזיק לזכויותיהם של התושבים, לאינטרסים של הקהילה הבין-לאומית ולהשגת שלום צודק ובר-קיימא". ולא עוד אלא להטיל על המזכיר הכללי של האו"ם להשתמש באמצעים שימצא לנכון, בכלל זה שיגור נציג או משלחה, לזווח למועצת הבטחון תוך 60 יום על ביצוע ההחלטה.

חברי הכנסת, מה התרחש בירושלים כדי להצדיק את עצם הדיון ואת ההחלטה? אילו אינטרסים של הקהילה הבין-לאומית נמצאים מקופחים עתה בירושלים? האם נמנעה ממישהו גישה למקום קדוש של אחת הדתות? האם קופחה זכותו של תושב כלשהו? בשנה האחרונה בלבד ביקרו בירושלים מאות אלפי תיירים ואורחים, ביניהם עשרות אלפי אורחים ממדינות ערב אף על פי שהן עדיין נמצאות במצב מלחמה עם ישראל. כולם נעו בעיר באופן חפשי לכל מקום ובכל אתר. האין זו עדות חיה וחוטכת למצב בירושלים? אנו חייבים לשאול את המדינות החברות במועצת הבטחון, שהרימו את ידן לתמוך בהחלטה שנתקבלה, ואנו שואלים בכל הידידות: מדוע מותר שמקומות קדושים לנוצרים יהיו תחת שלטון מדינה מוסלמית ונמצא פגם כאשר מקומות אלה מצויים תחת שלטון של מדינה יהודית? האם מדינה יהודית אמינה עליהן פחות ממדינה שאינה יהודית? יהיו אשר יהיו המניעים של יוזמי ההחלטה ותומכיה. ממשלת ישראל לא תיכנס לדיון עם שום גורם מדיני על סמך החלטה זו של מועצת הבטחון. זוהי החלטה גטולת בסיס מוסרי, ואין לה כל תוקף בעינינו. ישראל תמשיך לשקוד על פיתוח העיר לטובת כל תושביה. היא תמשיך לשמור בקפדנות על המקומות הקדושים לכל הדתות ותבטיח את הגישה החפשית אליהם; היא תמשיך לכוון את הכוחות הדתיים של כל העדות; תמשיך לזווח על ישראל הביאה להתרסקות יחסים פורים בין כל חלקי האוכלוסיה, והיא שתבטיח כי השיתוף והאחווה בין כל התושבים בעיר ימשכו ויתבצרו. ישראל מוכנה כבעבר לכרות הסכמים עם הרשויות הדתיות של הנצרות והאיסלאם למען הבטחת המעמד הדתי והאופי האוניברסלי של המקומות המקדשים לדתות.

חברי הכנסת, מנאומי של נשיא מצרים ניתן להבין אחת מן השתיים: שהוא מבשר חידוש הלחימה ביומה מצרית עוד במשך שנת 1971; או שהוא מודיע כי במשך שנת 1971 תיפול במצרים הכרעה בנושא המתקפה המצרית, במטרה להשיג את ההכרעה. בנאומו של שר המלחמה לפני יחידות ההגנה האווירית שבחית

ממשלת ארצות-הברית ידעה להבהיר לנו בעבר, שאין זה מעניינה שישיראל תימצא במצב צבאי נחות בשעה שהגנו נתונים בעיצומו של משא-ומתן מדיני. זאת ועוד: יש לנו מקום להגיש שעקרון המשכיות האספקה הצבאית, בעיקר לגבי אווירונים, הוא עקרון קבוע ועומד ביחסיים בין שתי מדינותינו. ישראל אינה מעלה על הדעת שממשלת ארצות-הברית אמנם תתעלם מעקרון זה, על כל המשמעות החמורות העוללות לנבוע מכך לגבי בטחונה של ישראל. ממשלת ישראל פונה אל ממשלת ארצות-הברית לאפשר לה לרכוש את המטוסים החיוניים לבטחונה. ואנו מעריכים את ההבנה הרבה שמתגלית בחלקים רחבים של הציבור האמריקני לתביעתנו זו הנוגעת לצרכי בטחונה.

ב-15 באוקטובר הודיע מזכיר המדינה מר רוג'רס כי לרגל ההודעה הסובייטית-מצרית תבחן ארצות-הברית מחדש את עמדתה, במיוחד לאור הבטחת הנשיא ניקסון שהמאזן הצבאי במזרח התיכון לא יופר. הוא גם הביע מורת-רוח על ההודעה שבאה ממוסקבה. אנו רוצים לראות בהודעה זו של מזכיר המדינה צעד שיביא לתוצאות משמיות מיידיות. אין אנו רואים צורך בשום בדיקות חדשות, ביחוד מפני שלדעתנו נמצאו בדי ממשלת ארצות-הברית הגתונים הדרושים ללימוד הבעיה ולהחלטה.

חברי הכנסת, אין שום יסוד להגחה כי אפשר לזכות בויתורים מדיניים מצדנו על-ידי מניעת אספקת אמצעים החיוניים לבטחוננו. ישראל לא תהיה מוכנה להסכים לתנאים מדיניים המערערים את בטחונה ועתי-דה, אפילו תמורת הבטחת כלים הדרושים לבטחונה.

עתה מציעים לנו אינטסיפיקציה של הבריר בנושא ההסדר לפתיחת התעלה, וזאת דווקא בעת שחלה הקשה בהעמדת מצרים. עמדתנו היא, כי הסכם בין ישראל למצרים בנושא זה הוא חיוני, ואף יכול להיות צעד לקראת שלום קבע, אם לא יעניק למצרים יתרונות בבואה לחדש את הלחימה ולא יבטיח לה הגשמת גירסא תה בעניין הגבול הסופי. הרי אפשר לפתוח את התעלה גם ללא נסיגה ישראלית, אך מאחר שכורכים פתיחת התעלה בנסיגה מסויימת של צה"ל מקו התעלה, יש הצדקה לישראל לעמוד על קיום התנאים החיוניים לאינטרסים שלה, תנאים שיפחיתו את הסיכון שגטלה על עצמה על-ידי התזוזה הזאת.

מכאן ההכרח שרואה הממשלה לקיים בירורים מוקדמים עם ממשלת ארצות-הברית, תוך הבהרה מחדש של עמדתנו כפי שנקבעה בחודש אפריל.

בחדש שעבר מצאה מועצת הבטחון לנכון לקבל החלטה בעניין ירושלים, ישראל וכן גורמים אחרים בעולם התפלאו על עצם הצורך להתכנס ולקיים דיון בנושא זה. ההצעה לקיים את הדיון עברה גילגולים ודחיות רבות, ונתברר לחלוטין כי בין המנועים לקיים הדיון ובין המצב האמיתי בירושלים אין ולא כלום. המצב בירושלים המאוחדת אינו מצריך דיון בפורום הבין-לאומי. הוא שפיר. הדיון במועצת הבטחון לא בא אלא כדי לספק רצונם של ממשלת ירדן וכמה מתומכיה להוציא לעז על ישראל בפורום בין-לאומי.

מאז כבשה ירדן בכוח הזרוע את העיר העתיקה, גירשה את תושביה היהודים וביתרה את העיר, ועד שיתרוזר ירושלים ואיחודה מחדש בשנת 1967, עברו על ירושלים תשע-עשרה שנים של התנכלות לכל קדשי

חוברת א', ישיבה רכ"ב

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (מאיר); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (ברקת, ליאור); הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (דיון) (ברקת, רימלט) —

אך הגנו חוזרים ומציעים לה למצרים אחת משתי האפשרויות: משא-ומתן ללא תנאים מוקדמים על שלום ברי-קיימא, או לפחות הסכם על הסדר מיוחד בדבר פתיחת התעלה. אין אנו רוצים בחידוש האש, אך הגנו משוכנעים שהתוצאות הצפויות מיזמה התקפתית מצרית תנחלנה כשולן ואכזבה מרה לכל התולה בהן את תקוותיה.

הגנו חוזרים ומציעים למצרים לצפות אל אפקים אחרים, פחות קודרים, אפקים של שלום תוך כבוד הדדי.

ב-24 באוקטובר אמר צאדק, בין השאר: "המערכה קרובה, קרובה יותר מאשר אתם מתארים לעצמכם". וכאשר סיפר לחייליו על הביקור במוסקבה, אמר כי מארחיו — אני מצטטת — "גילו הבנה למערכה שלנו ונתושה דעתם לסייע לנו".

אם אמנם תחליט מצרים לחדש את הלחימה ב-1971, או בכל מועד אחר — הדבר נתון לשיקולה, לאחריה ולתחלתה. ודאי מחזור לה לממשלת מצרים כי מתקפה נגד מדינת ישראל לא תישאר ללא התגוננות ישראלית נועזת. הגנו ערוכים להשיב מלחמה שערה,

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

אורי אבנרי; 6. חוק המקרקעין (תיקון), תשל"ב-1971 — הצעת חברי הכנסת שלום כהן.

החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 62), תשל"א-1971; 2. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 63), תשל"א-1971; 3. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 69), תשל"א-1971; 4. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 70), תשל"א-1971; 5. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 71), תשל"א-1971; 6. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 75), תשל"א-1971; 7. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 76), תשל"א-1971; 8. בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 2), תשל"א-1971; 9. בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 5), תשל"א-1971.

כן הונחו: 1. דין-וחשבון כולל לשנה שנשתיימה ב-31.3.1971 — מטעם החשב הכללי, משרד האוצר; 2. דין-וחשבון כספי לתקופה 1 באפריל 1970 — 31 במאוס 1971 — מטעם החשב הכללי, משרד האוצר; 3. חוברת "יחסי גומלין בין חקיקה ומינהל" — מטעם ועדת השרים לעידוד הייעול במשק; 4. דין-וחשבון עשרים ואחד מ-21 באפריל 1970 — 31 במאוס 1971 מטעם נציבות שירות המדינה, משרד האוצר; 5. מסקנות ועדת הכספים בעניין מפעל הפיס.

היו"ר ר. ברקת:
נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ת. ליאור:
ברשות יושב-ראש הכנסת, הגני מתכבד להודיע כי אתמול הונחו על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: 1. חוק המהגרי-דסים והאדריכלים (תיקון מס' 2), תשל"א-1971; 2. חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 14), תשל"א-1971; 3. חוק יישוב סיכסוכי עבודה (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971; 4. חוק האיגוד השיתופי, תשל"ב-1971; 5. חוק דיני עונשין (דרכי ענישה) (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971; 6. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 2), תשל"ב-1971; 7. חוק לתיקון פקודת העתיקות (מס' 2), תשל"ב-1971; 8. חוק המילואות המשותפים לרשויות המקומיות (ביטול), תשל"ב-1971.

לדיון מוקדם: 1. חוק הספריות הציבוריות, תשל"ב-1971 — הצעת חברי הכנסת יגאל הורביץ; 2. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי, תשל"ב-1971 — הצעת חברי הכנסת יהודה בן-מאיר; 3. חוק דמי השבתה, תשל"ב-1971 — הצעת חברי הכנסת יהודה בן-מאיר; 4. חוק ביטוח תלמידי בית ספר, תשל"ב-1971 — הצעת חברי הכנסת אברהם כץ; 5. חוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ב-1971 — הצעת חברי הכנסת

ה. הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני

1. דיון

המדיניים המורכבים, המורכבים מאוד, בין ארצות-הברית וישראל, והתברר מעל לכל ספק כי משרד החוץ האמריקני התקרב קרבה רבה ומשמעותית לתפיסה המצרית על הסדר הביניים. כבר מזמן אין המדובר בהסכם נפרד, אפילו לא בהסדר חלקי, אלא בהסדר ביניים, שאינו אלא צעד — נוסף: צעד ראשון ומהותי — להסדר כולל, המתבסס על "ביצוע החלטות מועצת הבטיחות" חון במלואה ועל כל תלקיה". לשון אחר: שלב ראשון להגשמת תכנית רוג'רס א', נסיגת צה"ל לגבולות 1967 שבין ישראל ומצרים.

בכל הסעיפים שהממשלה דאתה ורואה בהם, כפי ששמענו גם היום מפי ראש הממשלה, עניין חיוני ביותר

היו"ר ר. ברקת:
חברי הכנסת, אנו עוברים עתה לדיון על הודעת ראש הממשלה. ועדת הכנסת קבעה ארבע שעות לדיון זה. ראשון המשתתפים בדיון — חברי הכנסת רימלט, ואחריו חברי הכנסת צזניק.

אלימלך רימלט (גח"ל):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. בשעה שמוכרז המדינה מר רוג'רס נטש בפורום הפומבי ביותר בעולם, בעצרת האו"ם, את תפקידו הקודם, הצנוע יותר, להיות מסייע דיפלומטי מאחורי הקלעים, וקבע בשם ממשלתו את שז הנקודות לפתיחת התעלה לפני הסכם שלום — בשעה זו חלה התפתחות חמורה גוספת ברקמת היחסים

ביניים הוא נוסח ארצות-הברית - שילוב ההסדר בהחלטות מועצת הבטחון מס' 242. הממשלה, בהתאם לדעותיה, עמדה על המונח "הסדר נפרד". גפרד ממה? ממשיא ומתן לשלום, מהחלטת מועצת הבטחון ומכל הפירושים שניתנו לה. בא מד רוג'רס ופוסק שוב: הסדר ביניים איננו אלא צעד. נחליף את המלה "צעד" במלה "שלב". והשלב הזה הוא ראשון, יש שלב ראשון, למה? - לביצוע החלטת מועצת הבטחון מס' 242, על כל הציקה - דברי מד רוג'רס. שוב, לשון אחר: סיגיה של צה"ל עד לגבולות 1967.

תנאי נוסף הציבה הממשלה: שקט יציב, הפסקת-אש בלתי-מוגבלת, ללא איומים של חידוש הקרבות, ללא פעולות איבה, וזאת לשם מה? לדעת הממשלה נחוץ היבר - ובצדק - כדי לתת שהות, אפשרות, לצדדים להגיע באווירה רגועה למשא-ומתן רציני בר-סיכוי לשלום. מד רוג'רס הושב אחרת. 18 חודש - מספיקים. מספיקים לסיים את המלאכה, שארבע שנים לא הספיקו לעשותה. על מה נשענת תקווה זו? לא על כך שאחרי-כך אפשר יהיה לעשות רבייה של ההסכם הנפרד, החלקי, הסכם הביניים, אלא כנראה יוצא מד רוג'רס מתוך הנחה שלחצים המופגלים על ישראל יספיקו לא רק להגיע להסדר ביניים, אלא אף להתקדם משמעותית לקראת מה שמכונה הסכם כולל.

חופש שיט לאניות ישראליות - דבר זה כבר נפל אי-שם בין הניסוחים והביטויים. נאמר על כך: על זה ידונו אחר-כך, בזמן מסוים, במועד מתאים, כאשר יזכר על הסכם כולל. תפיסת מצרים על מתן או אי-מתן חופש שיט לאניותינו, גם לאחר הסכם כולל - ידועה לנו, ידועה גם לאמריקאים.

והנה, לאחר שארצות-הברית קבעה עמדתה הבחירה רשמית, ולאחר מגעים עם מצרים ותיאום פחות או יותר הדוק, אני שואל את הבית: האם מאמין משהו באמת ובכנות שאפשר יהיה להזיז את הממשל האמריקני ככלוא הנימה משש נקודות אלו? תכנית רוג'רס א' שרירה וקיימת עד היום. לא הצלחנו לערער אותה. האם נצליח להזיז את הממשל האמריקני מההצעה-התביעה המגובשת, שאחרי מאמצים ותשייה דיפלומטית של מד סיסקו לא נתקלה בהתנגדות מוחצת של מצרים? תכנית כל-כך טרייה שהייתה עוד מהדהדים באולם העצרת ובכל גלי התקשורת, הממשל האמריקני יבטל אותה? הרי תכנית רוג'רס ג' איננה אלא תולדה ותוצאה, השלכה ומסקנה של תכנית רוג'רס א'. משום כך - תורת השלבים של מד רוג'רס. ומשום כך - הקשר להחלטה 242 במירושו של, כמובן.

חברי הבית, נשאל את עצמנו - ללא קניטור וללא פולמוס, כי המצב רציני וחמור ואין מקום להתפלמסות הדדית או לקניטור, הדבר נוגע לכלולנו, לכל העם ולכל המדינה - ילמדונו דבותינו בממשלה וברוב, מהי התועלת, אפילו לדעת הממשלה, מהי התכלית ומהו הסיכוי להמשיך במגעים על הסדר ביניים? הלא מגעים אלה נתקיימו למעשה אך ורק במסגרת שש הנקודות: ורק הצעה זו היא רלוונטית. רק הצעה זו תעמוד לפני ארצות-הברית, ואולי בשניונים נוספים לטובת מצרים. שמענו היום מפי ראש הממשלה, שהממשלה איתנה בדעתה גם להבא לא להתפשר, לא להתגמש ולא להת-רחק מאותן נקודות שהיא חושבת אותן למכריעות בהבטחתם או בסיכונם של בטחוננו ועתידנו. השאלה

שאסור לוותר עליו, כי הויתור עליו מסכן את בטחוננו ואת מעמדנו המדיני ואת הסיכוי לשלום - בכל העניינים האלה קבע מד רוג'רס עמדה אחרת, בניגוד לעמדתה הממשלתית ישראל. לפי הנתונים והידיעות שפורסמו, ניסה מד רוג'רס, לפני נאומו בעצרת, להשוות את רעיונו ואת הצעותיו עם העמדה המצרית, לתאם השקפות, להגיע לידי הבנה מוקדמת, טרומית, עם המצרים. הוא אף נפגש עם שר החוץ המצרי לפני נאומו, ואילו לפגישה עם שר החוץ שלנו מצא זמן לאחר מכן, לאחר שהעמיד את העצרת ואותנו לפני עובדה קיימת. יכול להיות שעניין הפגישות הוא מקרי ביותר, אבל הדבר בכל זאת אופייני.

מד רוג'רס מגלה בפעילותו הדיפלומטית שיטה אחת החוזרת על עצמה. קודם כל - לעמול ולטרודן ולהגיע לידי הבנה, אם לא מלאה, על כל פנים מידבית, עם המצרים; לאחר מכן לגבש עמדה, הצעה, נקודות, ולה-גישן לישראל כדבר מוגמר, מוגבש. זה קרה לא פעם אחת. זה התחיל בשנת 1969, כאשר נתגבשה תכנית רוג'רס, למען הקיצור: הצעת רוג'רס א'; כך היה בקיץ 1970, כאשר הוכנה וזימת רוג'רס ב'. הצעת רוג'רס ב'. וכך היה גם כעת - בהצעת רוג'רס ג'.

ואם נכונים הדברים שדלפו או נמסרו לעתוננים מתוכן שיחותיו של מד רוג'רס, מהתבטאויות שלו ושל עוזרו בפורומים סגורים, הרי אין עוד ספק שיש כאן החלטה נחושה להציע למצרים בעניין ההסדר החלקי רק מה שהמצרים עשויים לקבל, מה שעשוי להתקבל על דעתם. מן ההסדר החלקי אפשר ללמוד על מה שיהיה טמון באמתתו של הממשל האמריקני ביחס להסדר הסופי.

על אף העמדת הפנים ההתחלתית של התנגדות, דומה כי מצרים הסכימה או תסכים לתינוכו של מד רוג'רס. מדוע לא תסכים? הלא שש הנקודות האלה לא כל כך רחוקות מתביעת מצרים. לא כל כך רחוקות מן הדברים שמצרים מעוניינת בהם, ועל כולם יודעת מצרים, או חושבת לדעת, כי עצם הסכמתה להמשך המגעים בתינוכו של מד סיסקו תבטיח קודם כל דבר אחד: מגיעת המשך אספקת מטוסים לישראל, כדי לא לקלקל ולא להפריע לנכוונתה של מצרים במגעים אלה.

אדוני היושב-ראש, מה נשאר עוד לפליטה מן הבסיס ומן התנאים שממשלת ישראל, לא אנהג, הציבה כתנאי להסכמתה הטרומית לדון בפתיחת התעלה לפני הסכם שלום? מה נשאר עוד לפליטה אחרי נאומו של מד רוג'רס, אחרי שמתברר יותר ויותר כיוון הפעילות הדיפלומטית של הממשל האמריקני? מה נשאר עוד? - כמעט שום דבר.

חברי הבית, מעבר לחילוקי הדעות בין אופוזיציה לממשלה והרוב שלה, מעבר לדעות המגוונות בין הסיעות ובתוך הסיעות, הבה נעשה מאמץ להגיע למישור של הגיון משותף, הגיון המשותף לכלולנו. נתח את המצב שנוצר: במקום ניתוק מגע בין הצבאות, בין הכוחות - תנאי מספר אחד - מה מציע מד רוג'רס? - פשרה. אינני צריך להוסיף על ניתוח העניין על-ידי ראש הממשלה. אדבר רק על חוסר המסקנה המדינית מדבריה. צה"ל ייסוג; כוח מצרי - תוצאה של פשרה - יתפוס את הגדה המזרחית, את השטחים ואת המעוים של צה"ל. במקום ניתוק והפרדה בין ההסדר שהממשלה קראה לו, בצדק, הסדר נפרד ולא הסדר ביניים - הסדר

חוברת א', ושיבה רכ"ב
— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (דיון) (דימלט) —

תתפרש בווישגוטון כראשית ההשלמה עם הבלתי-ינתן לשנות. האמריקנים אף אינם מעלים על הדעת שאנו משלים את עצמנו באמת שנוכל לשנות את עיקרי הדברים שמר רוג'רס הודיע עליהם רשמית.

רבותי חברי הכנסת, אם תחליטו הרמטלה להמשיך במגעים לאחר כל מה שהתפתח לאחרונה — ואני מדבר מנקודת-ראותה של הממשלה ולא מנקודת-ראותה או מנקודת-ראותה של סיעתי — הרי אנו עומדים לקפוץ לבריכה שנייה מלאת קרח ומערבולות, שלא כל כך קל לקפוץ אליה, אך קשה שבעתים לצאת ממנה, ואני אינני מציע להגיד רק "לא". נחזור לנקודת המוצא ונחזיר את הוויכוח למקור, דרישה למשא-ומתן לשלום. ואם יש צורך בכך, אני אישית אינני מתנגד שלפני משא-ומתן בין הצדדים צריך, כנראה, לברר ולשוחח עם ארצות-הברית, לתאם עמדות ולומר לה: לשם מה לדבר על הצעד הראשון? נדבר על הצעד האחרון, על מהות השלום ואופיו כפי שאנו רואים את הדבר. נזרוק להם אתגר. כאן אין צורך בתנאים. רק דבר אחד: שיחות בינינו לבין ארצות-הברית.

הממשלה חשבה, שאם תוכל על-ידי ויתורים לעזור לאלה המעוניינים בפתיחת תעלת סואץ, ייחשב הדבר לזכות מדיניותה הגמישה. סוף כל סוף צריך להזכיר לעצמנו, מנו, שפתיחת התעלה היא לא שיא הכיסופים שלנו והיא לא תביא ישועה לבעיות עם ישראל ומדינת ישראל. הרוסים מעוניינים בכך ולא מראים זאת; המצרים מעוניינים בכך ואומרים שאינם מעוניינים. ארצות-הברית רואה משום-מה פתח של גאולה בפתיחת התעלה. אבל את כל הקדבנות והווייתורים נדרשים אנחנו להביא, ורק אנחנו. ואשר לוויכוח על ההסדר החלקי או הסדר הביניים עם ארצות-הברית, הוא יהיה מר לא פחות ולא יהיה קל יותר מאשר על ההסכם הכולל. להיפך, הוא יהיה קשה יותר ומומרץ יותר. אם כך, כלום צריכים אנחנו לחפש שני עימותים עם ארצות-הברית, על פתיחת התעלה ואחר-כך על הדבר המכונה הסדר כולל? נסתפק בוויכוח שאין מנוס ממנו — בוויכוח על השלום, על העיקר, על השלם ולא על החלקי, על התוצאה הסופית ועל המטרה הסופית שממנה השלכה על כל הנעשה באמצע. וכמה מעוניינת ארצות-הברית בהסדר ביניים וכמה מר יהיה הוויכוח אתם — אפשר לראות על-פי המתווכים שמר רוג'רס מגייס להצעתו. שמענו בזמן האחרון את שמו של המרשל טיטו. כל הכבוד למנהיג היוגוסלבי הוותיק דב-הזוביט לעמו. אבל השקפותיו לגבי ישראל ועמדתו לגבי הסיכסוך במזרח התיכון היא כזאת שכמעט אין הבדל בין תיווכו לבין תיווכם של קוסיג'ין, פדגורני או ברז'נייב. ואולי — וכאן אומר איזה דבר אפיקורסי — ביחס לישראל יש איזה הבדל קל מנקודת-ראותנו, והוא לא לזכותו של המרשל. טעות היא לחשוב שנמנע או נחסוך לעצמנו החלטות באו"ם אם נראה שהעניין בתנועה, שאנחנו משתתפים בשיחות, כי הערבים לא יוותרו בין כך ובין כך על שום אמצעי לחץ כדי לזרז את ישראל, כי מה שלנעשה ומה שלא נעשה, זהו שנחליט ומה שלא נחליט בקשר לשיחות, יהיו לו תוצאות קשות לגבי כל המהלכים הבאים. אנו קוראים בזמן האחרון בעתונות — אינני יודע אם הדיעה נכונה — שממשלת ישראל מחכה להבהרות. קראתי בשני עתונים שממשלת ישראל תרצה לקבל הבהרות מן הממשל. אני מסיק משאלת הביניים של הגברת ראש הממשלה כי הדבר

נשאלת ביתר שאת: מה איפוא התועלת במשחק השיחות? כי אם ניכנס לשיחות אלו, מה צפוי לנו מהן? — או יצירת קפאון נוסף, לאחר הקפאון בשיחות יארינג, לאחר השאלון, או אולי באמת התפשרות.

אינני צריך להוסיף על דברי ראש הממשלה שאי אפשר להתפשר בעניין החצייה. על מה נתפשר? — על פלוגה, חצי גוד, טנקים קלים, רק קלצ'ניקובים ולא רובים אחרים? איזו פשרה כאן? ויתור בעניין זה קובע תקדים. כי בימי הדבש או בירחי השידול, כאשר ממשל ארצות-הברית רצה להביא אותנו לויתור טקטי לכאורה על עמדותיה של הממשלה בקווי היסוד, נרמו לנו לא פעם — או אולי התעודד מי שהתעודד להבין שזה ויתור מרמז — שקיימת תכנית לפירוט סיני. ואם תסכימו לתכנית שלנו — נרמו לממשלה — הרי סיני לא ישמש עוד מקום ריכוז לצבא המצרי להתקיף אתכם. והנה, אפילו בהסדר חלקי, מציעים כי צה"ל יסוג והצבא המצרי ייכנס במקומו למעוון.

אינני מתעלם מכל מה שעשתה ארצות-הברית למען מדינת ישראל ולמען התעצמות צה"ל. אולם אני חושב שאפשר להקים בלשכת ראש הממשלה גנזך של הבטחות, שיוליים, הבטחות מודגשות, שלא נתקיימו או שעדיין לא נתקיימו. כנראה רעיון הפירוק גם הוא ייכנס לגנזך, גנזך להבטחה בדבר אספקת נשק רצופה ונמשכת — כי לא תהיה כפייה על ישראל לקבל סידורים לא-נוחים, מזיקים לה. הדברים לא עמדו במבחן. על כל פנים לא עד היום.

אפשר להעלות נגד דברי שתי ענות: האחת חוזרת וגשנית: מה הרע שנסכים למגעים? — איננו מתחייבים לשום דבר. גויה דברים בתנאינו, כפי שחזרנו והודענו עליהם בכנסת ובציבור. הטענה השנייה — הטענה הנצחית — מה האלטרנטיבה שלך? מה אתה מציע? אי אפשר להגיד תמיד "לא", בעיקר כאשר יושבת עצרת האו"ם ואנו צפויים לכמה דברים בלתי-סימפטיים. נלך לשיחות, נעמוד על עמדותינו, נגיד שאיננו מקבלים תכתיב כתנאי מוקדם, ונראה. שאלות או השגות אלה אינן מביכות כל עיקר. יש לנו נסיון ואנו חייבים ללמוד מן הניסיון. עשינו כבר תרגילים כאלה בימות רוג'רס, כאשר ישבה הממשלה, או חלק ממנה, וניסחה הערות והסתיי-גויות לקביעות ולהנחות של המסמכים אשר ליוו את יומת רוג'רס. הגשנו אותן, אך מי התחשב בהן? מה היה גודלן? — נעלמו. ממשל ארצות-הברית קיבל את הדבר ודאי מתוך סלחנות ומתוך הבנה רבה שממשלת ישראל חייבת לעצמה ולעמה להסתייג. המסמך שלנו לא היה גורם מדיני, כי בהמשך המשא-ומתן היה שאלון יארינג העומד בניגוד משוער לדברים העיקריים של הסתייגויותינו. גם אז אמרנו שנלך לשיחות מתודשות ושנעמוד על שלנו.

לא צריך להסתכן בניחושים רבים כדי לשער שזכות היוצרים על שאלון זה אינה מגיעה למר יארינג, אלא רק למישהו ממשד החוץ האמריקני. אל נעשה כעת אותו דבר בפעם השנייה, כי עצם הסכמתנו, אם תבוא — ואני חושש שיש נטייה לכך, ואינני מתנגד עקרונית לכל תיווך אם הוא מקרב משא-ומתן לשלום משמעותי — עצם הסכמתנו לשיחות עם מר סיסקו מוכרחה להביא למשא-ומתן במסגרת הצעת הממשל. השתלבות במשא-ומתן בתיווכו הנמרץ של מר סיסקו והמשכת המגעים

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (דיון) (רימלט, חזן, ברקת, צדוק) —

עם ראש הממשלה לניתוח השלילי של שש הנקודות. אולם חסדה המסקנה. מה חושבת הממשלה לעשות? לבסוף, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להצטרף בכל לבי לקריאה של ראש הממשלה מירושלים למצפון העו"ל, או למה שנשתייר ממנו, ולמנהיגי ברית-המועצות, להציל את חייה של אחותנו, אסירת-ציון, סילוה זלמני-סון.

הי"ד ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת צדוק, ואחריו — לחבר-הכנסת המר.

חיים יוסף צדוק (המערך, עבודה—מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חבר-הכנסת רימלט מציע לנו היום בדיוק אותה הצעה שהוא וחבריו הציעו לפני כ-15 חודש, באוגוסט 1970. רק עצה אחת בניהם: להשיב ב"לאו" על יזמה אמריקאית למשא-ומתן. העצה שניתנה לנו לפני 15 חודש היתה מלווה בנאות שחורות על הצפוי לנו כתוצאה מהיענות לזימה זו. והנה היום יכולים אנו לערוך מאון ביניים, והסיכום הוא: 15 חודשי הפסקת אש, הגברת העוצמה של צה"ל, וזאת בלי שום תזווה טריטוריאלית או ויתור מדיני מצד ישראל.

אני מציע לכנסת לא לקבל את העצה שחבר-הכנסת רימלט נתן לה היום, וזאת מכמה טעמים. ראשית, אנו חייבים לברר כל סיכוי להסדר עד תומו, ואיננו חולקי לומר עדיין שנשנתם הגולל על כל סיכוי להסדר חלקי, אם כי הסיכוי קלוש מאוד. שנית, אני חושב שמידת הסבירות להפסקת אש ארוכה יותר היא יותר גדולה כאשר מתנהלות שיחות ממידת הסבירות שהפסקת-האש תימשך כשאלן-שיחות. ועל הכל, אם נגזר שה-משא-ומתן ייכשל — שייכשל על תנאים ונושאים חיוניים לנו, שאיננו יכולים לקבל אותם, ולא על סירובנו ללכת לשיחות ולמשא-ומתן מלכתחילה. מבחינת מע"דנו בעולם, מבחינת יחסינו עם ארצות-הברית ועם ידידים אחרים, יש הבדל עצום בין כניסה למשא-ומתן וכשלונו המשא-ומתן כאשר בעניינים חיוניים לנו לא באנו על סיפוקנו, לבין סירוב מלכתחילה לפתוח במשא-ומתן.

אדוני היושב-ראש, בנאומו בעצרת האו"ם ב-4 באוקטובר צדק מר רוג'רש בושני דברים: הוא צדק כאשר אמר שהפסקת-אש מאוגוסט 1970 היתה צעד חשוב; ועלינו לזכור ולהעריך את חלקה של ארצות-הברית בהישג זה. והוא צדק כאשר אמר שהצעד הנראה עתה כבעל סיכוי כלשהו הוא הסדר חלקי לפתיחת התעלה ואין היום אלטרנטיבה מציאותית הנראית לעין. אלא שמר רוג'רש לא קידם את העניין על-ידי דבריו על שש הנקודות המפורסמות. האמריקאים מנסים להסי"ביר לנו היום שמר רוג'רש לא קבע אלא סעיפי סדר-יום, וזה — לכל הדעות — תפקיד לגיטימי של מי שנתון "שירותים טובים". אילו בא מר רוג'רש ואמר לנו כי יש שש שאלות השנויות במחלוקת והיה מונה אותן אחת לאחת ועורך קטלוג, אילו בזה הסתפק, היה בזה משום תרומה לסדר הבידורים. אבל הוא הפליג הרבה מעבר לזה, ובמסווה של הגדרת סעיפים לסדר-היום קבע למעשה עמדות לגופם של הדברים, בעיקר בשלושה נושאים, והם: היחס בין הסכם חלקי והסכם סופי; הפסקת האש; הנוכחות המצרית ממזרח לתעלה.

אינו מדויק. אני רוצה רק לומר שיש לי קצת אלרגיה להבהרות. לא להבהרות שאנחנו נבהיר, אלא להבהרות שאנו מצפים להן, לפני שנקבע את עמדתנו.

יעקב חזן (המערך, עבודה—מפ"ם):

איך מנהלים משא-ומתן בלי הבהרות?

אלימלך דימלט (גח"ל):

אם מנהלים משא-ומתן, חבר-הכנסת חזן, לא צריך לנהוג כך שקודם כל אומרים: "לא" בקול רם אבסולוטי ותקיף, וזאת לא פעם ביום ולא על-ידי דובר אחד, אלא על-ידי מערכת שלמה של דוברים בכירים, ואחד כך אומרים: "ייתכן", ובסוף אומרים "כן". זה קרה לא פעם אחת בלבד. לא הייתי אומר זאת, אבל שאלת אותי.

יעקב חזן (המערך, עבודה—מפ"ם):

התשובה אינה מספקת.

אלימלך דימלט (גח"ל):

אשר לעניין הפאנטומים, גם כאן אני ניזון רק מהע"תונות ורק דברים המתפרסמים יכולים לשמש לי חומר לדברים שאני משמיע באולם הזה. אנו זקוקים מאוד לפאנטומים. ארצות-הברית הבטיחה לא פעם לשמור על מאון החימוש. קשה מאוד לשכנע את ארצות-הברית בעובדות קיימות כאשר אינה מעוניינת להכיר בהן. וזאת לא בפעם הראשונה. אנחנו מביאים עובדות, הן לא נוחות לארצות-הברית, ועל כן עובר הרבה זמן עד שהיא מכירה בהן. ובכן, אנחנו צריכים לתבוע פאנטומים מהממשל ולהפעיל כל השפעה שיש לנו על אנשי הממשל ועל דעת הציבור, אבל יש מחיר גם לפאנטומים; פאנטומים לא בכל מחיר ולא במחיר ויתורים בדברים שראש הממשלה אמרה היום כי הם חיוניים ואין לוותר עליהם, והדברים שהם חיוניים ואין לוותר עליהם ישמשו נושא ותביעה לויתורים במסגרת של המשך המגעים בוורשינגטון תחת גג אחד, או תחת גגות משולבים — כך על כל פנים אפשר להניח לפי מה שאנו שומעים וקוראים. גם אלה שלא שללו הסדר נפרד — ואני אישית הייתי בדעת מיעוט בסייעתי בתחילה — ואפילו אלה שעוד היום מחייבים הסדר ביניים, צריכים, נוכח הנחות שנתברו, תקוות שלא נתקיימו, התפתחויות שלא רצינו בהן, להגיע למסקנה שלא זו הדרך להגיע לשלום אמתי, לגבולות בני-ההגנה, כי כאשר נתחיל להיכנס לויכוח בעניין ההסדר החלקי ולא נקבל את שש הנקודות, יגידו לנו: מה אתם מכשילים את הפתרון? הכל מסכימים, והתעלה חשובה, סוף כל סוף את זכויותכם תוכלו לשמור במשא-ומתן ובהסכם. יותר קל לא להיכנס למשא-ומתן אם המסגרת היא שלי-לית מאשר להיכנס ולפוצץ את המשא-ומתן באמצע, וזאת גם מבחינה פסיכולוגית וגם מבחינת דעת הקהל. אינני בטוח אם נינעה כאשר נפנה לארצות-הברית באותו מחודש של חילופי דעות בינינו על השלום, אופיו, מהותו. אבל בדבר אחד אני בטוח: כי מה שדורשים מאתנו לעשות — ואנחנו מתחבטים ונאבקים עם עצמנו לא אם לעשות, אלא כיצד לעשות — עלול להביא את ההיפך ממה שכולנו רוצים; את ההיפך מפריצת דרך להבטחת שלום וקיום לאומי מובטח. עוד לא מאוחד לשקול ולחזור ולשקול לפני שנעלה או נועלה על דרך התחמים. עקיפתה של דרך זו היא פחות הרת תוצאות חמורות מאשר הרצון לקפוץ ולרדת ממנה באמצעיתה. תשקול הממשלה מה עליה לעשות. אני יכול להסכים

במסגרת של הסדר כולל, הרי כל הצייה במסגרת של הסדר חלקי מבטלת ומסכלת מלכתחילה את האפשרות של הפירו.ו.

שלישית, החצייה גורמת לכך שסכנת ההתלקחות תגדל ולא תפחת. בהתלקחות כזאת תמצא ישראל את עצמה במצב אסטרטגי גרוע יותר.

לא נלך להסדר עם צד שכנגד אשר שומר לעצמו אופציה צבאית, כשההסדר מעניק לו יתרון אסטרטגי אם יחליט להשתמש באופציה הצבאית. אם נגזר שני-לחם - מוטב שנילחם על התעלה.

אדוני היושב-ראש, אין לנו עניין להגויס בהערכה שלילית של גאום רוג'רס, ולא נתעלם מהיסודות החיוניים שבו, אבל גם לא נטשטש אלא נבהיר את היסודות השליליים שבהם יש בינינו חילוקי דעות.

בקביעת העמדות של ארצות-הברית לגופם של דברים, במפורש או במרומז - ועל כל פנים בהכרזה הפומבית על עמדות אלה - הכבידה ארצות-הברית על עצמה במילוי תפקידה והקימה לעצמה מכשול. יש להסיר מכשול זה כדי שאפשר יהיה להמשיך.

עמדות הצדדים ידועות. מרחק רב מפרד ביניהן. ואולי המכשול העיקרי בדרך לכל הסדר שהוא קיים בכך שבמצרים טרם בילה הנכונות שלום, למשא-ומתן. שר החוץ, בנאומם בעצרת, ששיקף באנמנות את רצונו בשלום, העמיד לפני מצרים מבחר של חמש דרכים לשלום. כיצד יכול העולם להאמין שקיימת נכונות לשלום אצל מי שאיננו מוכן לשום דרך מחמש הדרכים האלה? אנו אין אנו פטורים מלברר עד תום כל אפשרות. אלא שהמשא-ומתן חייב להתחיל על שולחן נקי, בלי הדברים האמורים או המרומזים בנאומם של מר רוג'רס, כשכל צד מביא לשולחן ההיונים את עמדתו, הוא, מבלי להתנות הנאים מוקדמים לגבי העמדות של הצד השני.

אנו מוסיפים להיות מעוניינים בהסדר חלקי מש-לושה טעמים: כדי שיהיו ניתוק מוגע והפרדה בין הכוחות; כדי שיהיה המשך להפסקת-האש; כדי שיווצר רקע נוח יותר למשא-ומתן לשלום כולל. אבל כל זה בתנאי שענייניה החיוניים של ישראל לא ייפגעו ומצבה האסטרטגי - למקרה של חידוש הקרבות - לא ישתנה לרעה.

אדוני היושב-ראש, יש עניין חמור אחד, המשבש את היחסים בינינו לבין ארצות-הברית, והוא עניין אספקת מטוסים לישראל. יש יסודות איחונים לתביעתנו מארצות-הברית להמשך אספקת המטוסים, והם ארבע-עשר: ארצות-הברית נטלה על עצמה התחייבות לקיים את מאזן החימוש באזור; ארצות-הברית גורסת את העקרון של אספקה צבאית רצופה לישראל; ארצות-הברית גורסת את העקרון של אי-התניית אספקה צבאית בתנאים מדיניים; יש לארצות-הברית מלוא ההבנה לכך שישראל תנהל כל משא-ומתן מתוך עמדה של כוח.

ביקשנו אספקה של מטוסים. לא נבקל אנחנו מח-ליטים על בקשה כזאת. אנחנו נאבקים בבעיות כלכליות תמורות; אנחנו חיים בתקציב מתוח; אנחנו נתונים לעול של עומס כבד של תקציב הבטחון; ומטוסים נוספים, גם אם ארצות-הברית עוזרת לנו באשראי נוח לזמן ארוך, זה עומס כבד מאוד. אם ביקשנו, הרי זה

בעניין היחס בין הסכם חלקי והסכם כולל יש יסוד חיוני בדברי מר רוג'רס. הוא אמר שאין לצפות במסגרת של הסדר ביניים להסכם על התנאים של ההסדר הכולל. זה - כך אמר - עניין למשא-ומתן. מטבע הדברים, הולכים להסכם חלקי מפני שטרם הגיעו להסכם כולל; אילו הסכימו על ההסדר הסופי, לא היה כלל צורך בהסכם חלקי.

בדברים אלה דחה מר רוג'רס את התביעה המצ'רית, שבמסגרת ההסכם החלקי תתחייב ישראל על נסיגה מלאה, או איזו נסיגה נוספת שהיא, וייקבע לוח זמנים לנסיגה.

מצדנו, מעולם לא אמרנו: הקו שייקבע בהסכם החלקי יהיה הקו הסופי; להיפך, אמרנו שההסכם החלקי ייצור אווירה נוחה, רקע נוח למשא-ומתן על הסכם שלום כולל, בחסות ד"ר יארינג או בצורה אחרת. שם, בהסכם השלום, ייקבעו הגבולות הסופיים שאליהם תיסוג ישראל.

אבל ההסכם החלקי חייב להיות הסכם בפני עצמו, ואנו לא נתחייב במסגרתו שום התחייבות פרט לאחת, והיא - להמשיך, ללא תנאים מוקדמים, במשא-ומתן להסכם כולל; ונעשה זאת תוך הדגשה שהתנגדותנו להגמרת הלכנית הטריטוריאלית הקרויה תכנית רוג'רס מאוקטובר ומדצמבר 1969 בעיניה עומדת.

אדוני היושב-ראש, יש עירפול בדברי מר רוג'רס על הפסקת-האש. הוא אומר, שסיוע-קבע של מצב הלוחמה - belligerency - מקומם בהסכם שלום סופי. אם הכוונה היא לסיום פורמלי של מצב המלחמה, ייתכן שזה כך. והוא מוסיף: הפסקת-אש לתקופה קצרה אינה מציאותית. זהו דחאי נכון. אבל אם שניים אלה - סיום הלוחמה והפסקת-האש לתקופה קצרה - אינם מציאותיים במסגרת הסכם חלקי, מה כן מציאותי? והמשמעות באופן ברור מדברי רוג'רס הוא: הפסקת-אש לתקופה ארוכה יותר, אבל לתקופה קצרה. אנחנו שול-לים כל קיצוב תקופת הפסקת-האש, משלושה טעמים: א. סיום הלחימה - לא הלוחמה דה-יורה אלא הל-חימה דה-פקטו - הוא נשמת אפו של ההסדר החלקי. בלעדי - לשם מה ההסדר? ב. לא ייתכן שההסדר החלקי ישמש הרשאה, לגיטימוציה, לחידוש קרבות בתום אותה תקופה קצובה. ג. לא ייתכן משא-ומתן מועיל להסדר כולל תחת deadlines של חידוש קרבות.

בנושא שלישי - בעניין הנוכחות המצרית ממזרח לתעלה - אומר מר רוג'רס: לגבי חציית כוחות - עמדות הצדדים הן מנוגדות. זה נכון. מצרים גורסת חצייה ללא הגבלה; ישראל אומרת, לא, שום חצייה. מוסיף מר רוג'רס ואומר: יש אפשרות של פשרה. מש-תמע באופן בלתי-נמנע, שהפשרה היא - קצת חצייה. עמדה זו הופכת לשאלה עקרונית, מהותית, איכותית וכמותית. אנו חייבים להבהיר, שאם יש מבחינתנו תנאי בל יעבור - הרי זהו התנאי.

ראשית, חציית כוחות תפעל בניגוד למטרת ההסדר שמר רוג'רס מבקש להשיג אותה, והיא: הפרדה בין הכוחות. כיום מפרדה התעלה בין הכוחות. הפעלת התעלה, תוך נסיגה מסויימת, ללא חציית כוחות, מגדילה ומעמיקה את ההפרדה. כל חצייה מבטלת את ההפרדה. במקום עימות כוחות מפני צדי התעלה יהיה עימות ביבשה, ללא נתיב מים מפריד.

שנית, אם תגלה אי-פעם הצעה לפירוט של סיני,

החיוניים לנו, אבל גם מתוך נכונות להאזין ולחפש יחד דרך להסכם.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת המר, ואחריו — לחבר-הכנסת כרמל.

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מצטרף לדברי ראש הממשלה על סבלה הנורא של סילוה זלמנסון, ובשעה זו דודה שובת רעב ליד הכותל המערבי, כדי להתריע על מה שמעוללים לה ומה שעלול לקרות לה באשר מצבה הולך ומחמיר והסכנה לחייה גדולה. חוב-תנו הדחופה היא להציל את חייה, עלינו להזדהות עם השובת ליד הכותל, ועלינו גם להזעיק את העולם כולו להצלתה.

אדוני היושב-ראש. המערכה הנטושה עתה, זאת אשר בגורלנו עלה לקחת בה חלק, מתרחשת בשלושה מעגלים שבהם צריכה מדינת ישראל להיאבק, והברירה היחידה שלה היא לנצח, ונראה לי שבמידה לא מעטה זה תלוי במהלכיה. המעגל האחד הוא הוויכוח, אולי המכריע, שבין ישראל לארצות-הברית. השני הוא העני-מות הגורלי של ישראל עם ברית-המועצות. השלישי — מלחמת מצרים בישראל. לפי הבנתי הרי עד כה, בדרך כלל, בכל מישור, כל אימת שנהגו באיחנות, בבטחון ובתקיפות, יצאנו כשדנו על העליונה. כך, למשל, מאז שינינו את הטון בנושא יהודי ברית-המועצות ונתנו בכך אות ועידוד ליהודי העולם החפשי לפעול למענם, הרי לא זאת בלבד שגוברת העלייה, אם כי בממדים שבהחלט אינם מספקים, אלא שניציגי ברית-המועצות ושליטיה בביקוריהם בקנדה או בפאריס או בכל מקום אחד בעולם אינם מנסים עוד להתכחש לקיומה של הבעיה, אלא חשים בצורך במאמץ ממשי לשכנע בתשובות ענייניות. שוב אין הם טוענים שאין בעיות יהודים בברית-המועצות ושרק זקנים וזקנות הם החפצים, מטעמים דתיים או משפחתיים, לעלות לישראל, אלא מחדים שרוב מבקשי ההיתורים הם בגיל הצבא, ועל כן הם טוענים שכל עוד קיים היחסים במזרח התיכון קשה על הסו-בייטים לשחררם.

דווקא בעת שישראל מגלה תקיפות בנושא ברית-המועצות, וכמובן בנושאים החיוניים לה ולא סתם כדי להתגרות ולהרגיז, הרי משגרת אלינו ברית-המועצות שליחים-לא-שליחים והיא שמפיצה בעולם שמועות ממלבלול על חידוש היחסים ההיפולומטיים בינינו. מזכר שהם התחילו באיומים והפחדה, ומשלא נבהלנו ועמדנו על זכויותינו לגבולות בטוחים ולשיחור אחינו משביים, גם אם עדיין לא נשתנתה התפיסה במהותה, הרי החלו הטון והיחס משתנים במשהו באשר ליהודים.

אך באשר לאחזיה הסובייטית בארצות ערב, עם שהיא מסתבכת ונעשית פרובלמטית לטווח הארוך, הרי לטווח הקצר היא מבירה את בטחונה העצמי של מצרים ואת אשלייתה שתוכל לתקוף אותנו. עם זאת, ככל שנעמדו איתנים וככל שיהיו בידנו אמצעים נאותים, נוכל להגביל את רצון הסובייטים להתמודדות ישירה רבת-ממדים-וסכנה עמונו.

אדוני היושב-ראש. מצרים מאיימת מזה חודשים בחידוש המלחמה. בצד הדיבורים הגמישים והמתונים

מפני שאנחנו משוכנעים שהמטוסים האלה חיוניים לבטחוננו.

אבל האספקה נפסקה, והתשובה השגרתית שאנחנו שומעים אותה היא שהעניין נמצא בעיין ובדיון מחדש. בעניין זה היו בזמן האחרון התפתחויות חמורות. היה חוזה הידידות בין מצרים וברית-המועצות, והובטחה למצרים, בהתחייבות חוזית, אספקה סדירה של נשק וציוד לתקופה של 15 שנה. הנשק והציוד מברית-המועצות צות ממשך לזרוע בורם בלתי-פוסק, ושמענו על כך היום פרטים מפני ראש הממשלה. אלה דיים כדי להצדיק תביעתנו ולחייב היענות לה.

לאחרונה נתוסף גורם מחמיר — ההודעה בעקבות הביקור של הנשיא סאדאת במוסקבה, שבה הובטח "תיאום צעדים ספציפיים המכוונים להגברת יכלתה הצבאית של מצרים". מר רוג'רס אמר שהוא רואה את ההודעה הסובייטית-מצרית במודת רוח, שזו ההודעה אומללה; הוא הבהיר לעיין במצב בפדנות. כהודעה — ויתרה זו הודעה חיובית. אבל יש טעם בהודעה אם בעקבותיה באה החלטה חיובית מהירה. השהיה אחרי ההחלטה מרוקנת את ההודעה מתוכנה ומצמידה נימה של חוסר-כנות להצהרות על קיומן ועיון מחדש. קשה להבין מה נותר עוד לבדוק. קשה להשתחרר מהרושם כי בניגוד להצהרותיה מטילה עלינו ארצות-הברית אמי-ברגו דה-פקטו לגבי אספקת מטוסים, כאמצעי לחץ במהלכה המדיניים. לעמדה זו תוצאות חמורות: היא מעודדת במצרים התנגדות לשלום, להסדר, למשא-ומתן; היא מעודדת תקוות-שווא בנצחון צבאי ומגבירה את סכנת המלחמה.

ארצות-הברית יודעת להעריך יפה את חשיבותה של עמדת כוח בכל משא-ומתן מדיני שהיא נתונה בו במישור הבין-מעצמתי. היא חייבת להכיר ולהעריך שגם אנחנו לא נוכל ללכת למשא-ומתן גורלי שלא מעמדה של כוח. לא ייתכן משא-ומתן מוצלח שכשד אחד נכנס אליו בדיים כבלות, מתוך חשש שכובלים ידיו בגלל המשא-ומתן ולמען המשא-ומתן. ומי שמעוניין בהצלחת המשא-ומתן חייב להסיר את הכבלים. נראה לי שב-עניין זה קיים קונסנזוס בציבור בארצות-הברית לא רק לגבי עיקרי המדיניות בתחום האספקה הצבאית, אלא גם לגבי דחיפותו האקטואלית. תעיד על כך הצעת ההחלטה של 78 סנטורים המייצגים את רובו המכריע של הציבור בארצות-הברית, החלטה הקוראת לספק לישראל ללא השהיות נוספות את מטוסי הפאנטום שישראל ביקשה, כדי לקיים — ואלה דברי ההחלטה — את כוח ההרתעה של ישראל.

עניין אספקת המטוסים מכביד על היחסים ויש לסלק מכשול זה מדרך המשא-ומתן.

אדוני היושב-ראש, שמענו על יזמה אמריקנית חדשה לזמן נציגים מוסמכים של מצרים וישראל לעיר אחת, תחת קורת-גג אחת, בחסות נציג אמריקני, כדי לנהל משא-ומתן על הסדר בעניין תעלת סואץ. עקרו-נית, אני רואה בחיוב את היוזמה הזאת. אבל כדי שישראל תיכנס למשא-ומתן בלב שלם, כדי שיהיה למשא-ומתן סיכוי סביר להצלחה, חייבת ארצות-הברית לסלק מדרכו של המשא-ומתן את המכשולים שנגרמו ואת אי-ההב-נות בעניינים חיוניים שנתעוררו בינינו.

אם נחליט להיכנס למשא-ומתן, ניכנס לתוכו עם עמדותינו, אנו, מתוך החלטה נחושה להגן על העניינים

הנשיא. אך אם תסרב ישראל בתוקף לקבל את התכנית, המותאמת לדרישות המצרים ומוגדות לאינטרסים שלנו, לא תהיה מחלקת המדינה המחליטה על כך בעצמה אלא יחזור העניין שוב לבית הלבו, ששיקוליו מקיפים יותר ומושפעים לא רק ממחלקת המדינה אלא גם מהפנטגון, משירותי הביון, מענייני הפנים ועוד. החלטותיו של הנשיא בלי ספק מורכבות יותר, ולכן עלינו להביא לידי כך שיעדיף הבגה עמו, וימנע נסיון לכפות עליו הסדר. וזאת, כאמור, אם נהיה איתנים בדעתנו, בעניינים מהותיים כמוכב.

הנה למשל עניין ירושלים: או תאנט אינו נמנה דווקא עם ידידנו, אך הוא יודע היטב שעמדתנו בנושא ירושלים נחושה, ושלא נקבל, איש מאתנו, החלטות כלשהן על ירושלים. על כן התבשרנו אתמול בעתונות שאמנם מינה מזכיר האו"ם ועדה לעניין ירושלים, אך הודיע שאינו מתכוון "בינתיים" להפעילה.

אינני אומר שבזה נגמר הלחץ על ירושלים, ושאינו נכונים לנו מאבקים קשים עליה, אך אל נשכח כמה רגישה בעיית ירושלים ושככל זאת נמנע בינתיים שיגוד הוועדה, מה שמוכיח את כוחה, משמעותה, וערכה של עמדה חד-משמעית וברורה שלנו. לפעמים אני חושב שאין זה תכליתי כל כך לכעוס על סיסקו, על רוג'רס או על ניקסון אם ינסו ללחוץ עלינו יום אחד בעניין שכס או חברון, או אפילו היום על חציית התעלה, מפני שאם ניקח בחשבון את אשלייתם המסוכנת להתחבב על הערבים ואת הערכת המצב המוטעית שקיימת אצלם בנושא, הרי כל אחד מאתנו היה אולי עושה כמותם במצבם, אם היה יודע שבישראל חלוקות הדעות ויש מהלכים ואחיוות לויתורים, גם כאלו שהם משמעותיים מבחינה היסטורית או בטחונית, ולא רק בקרב יוצאי דופן מועטים וקולניים אלא גם בתוככי חוגי השלטון בישראל. על כן, למשל, הזדעזעתי והתביישתי כל כך השבוע כשקראתי ב"דבר" סדרת מאמרים, המחטטת במגמתיות ברורה בהתנחלות חברון ומחפשת בה גב-אנשיה פגמים. אני מכיר את אנשי חברון. רובם ככולם, עשרות משפחות ברוכות ילדים, חלוצים אידיאליסטיים, תלמידי תורת הרב קוק שאהבת ארץ-ישראל בוערת בהם. כולם התגוררו במשך שנים בתנאי זוחק ועוני תוך סיכון חייהם, תוך עקשות ודבקות למטרה ולמקום. לתאר אותם כקולוניאליסטים, מנצלי ערבים, תוך כדי רמיזה לצורך לסלקם כשם שסילקו את מתנחלי שכס ושילה, הרי זו עלילה גסה. אבל יותר מכך זה מויק לכוח עמיד-תנו. האמריקאים רוצים, כפי שהם עצמם מעידים, לחזר אל העולם הערבי ולהסתדר ככל האפשר על חס הרוסים, ואין זה משנה כל כך אם גירסת רוג'רס היתה שהם יעשו זאת "אם תרצה ישראל או לא" או שמילולית נאמר לנו בדרך הרגעה: "שלא על חשבון ידידותם עם ישראל". על כן הם ילחצו עלינו, אך, כאמור, גם מפני שהם מאמינים תקיפות עליונות הדעות שלנו אפשר יהיה לשכנע אותנו לוותר עוד ועוד.

אני מתרשם שזאת הפעם הראשונה לאחד יותר מארבע שנים שאנו עלולים לעמוד לפני שלבים של לחצים ממשיים: פאנטומים, נשק בכלל, כספים, ומי יודע מה עוד. זהו אפוא השלב הקריטי, שבו עלינו להוכיח את עצמנו גם נוכח התחברות אפשרית של ארצות-הברית, ברית-המועצות ומצרים, מולנו וא נגדנו. רק לפני ארבע שנים, ב-1967, איימו על עצמאותן

בשיחות עם מדינאי המערב עושה מצרים הכנות מל-חמתיות קדחתניות. היא היתה גם נכונה כנראה לסכנה של "עימות חלקי" עם ישראל בהפילה את ה"סטרוטו" קרוזר" שלנו, והיא מכריזה חוזר והכרו לפני ההמונים המצריים ובאזונו הרגישות על הקרב הקרוב שהוא, לדבריהם, בלתי-נמנע. מדי פעם אף קבעים תאריכים, שאם עד אז לא תיסוג ישראל או שלא יושג הסדר, יתקפו המצרים. מצרים מדברת על החזרת "כל שטחי 1967", אך איננה פוסקת מלהוסיף שבהמשך יבוא תור הטיפול בזכויות העם הפלשתינאי; במלים אחרות, היא מערערת על גבולות 1948, כלומר: מאיימת בחיסולה של המדינה.

ישראל לא נבהלה, ומצרים הזיזה את תאריכי האולטימטום שלה מפעם לפעם. והיכל נחלץ להסביר ולתת טעם לדחיות. ברגעים של אמת, שאינם כל כך מרובים שם, זובר על כך שהמלחמה בישראל אינה חד-פעמית וקצרה אלא עניין להרבה דורות. הפתגם הערבי אומר שכאשר מאיימים ברובה שאינו טעון בכדורים שניים פוחדים, המאיים ברייה, וזה שעליו מאיימים. הערבים ודאי יודעים מה צפוי להם אם יחליטו לחדש את האש. אם נהיה אנו חזקים ולא נתונים לסחיטה יירתעו הם מביצוע איומהם ולא יפתחו באש. דומני שרעיון חציית התעלה על-ידי חיילים לא עלה על דעת המצרים, ברצינות יתירה בכל אופן, בתחילת הדברים על ההסדר החלקי. אלא שבודאי פירשו את המהווה שלנו של נטישת התעלה כחולשה מצדנו, שהרי בעצם היו צפויים לקבלה כמעט בלא תמורה מצדם. ואם כן, הצעד הבא: "סחיטה נוספת".

אם נעמוד על תנאינו החיוניים, ואם ידעו הם שאין-מיהם אינם מרתיעים אותנו, הרי צפוי שימשיכו לדבר על מלחמה אך יסוגו מתאריך לתאריך ויסיפו ויסבירו שיש לקלוט את הנשק החדש ולהתחזק קודם לכן, ולחלק את עומט המלחמה יותר דורות. בכל אופן לא יעשוה אם נהיה חזקים, ואם חס וחלילה יעשו, הרי מוטב מעמדת חולשה ומעבר לתעלה מאשר מהצד המזרחי של התעלה.

אדוני היושב-ראש. האמריקאים הם בהחלט ידידנו. גם משום שהם מכירים בודאי בחוב המוסרי של זכות היהודים למדינה לאחד אסון השואה, גם בגלל ההשפעה היהודית בארצות-הברית, המורגשת כל העת ובעתות בחירות בפרט, אך יותר מכל, ובעיקר, מפני כוח עמיד-תנו כאן, מבחינתם, מול ההתפשטות הסובייטית. על כן, ככל שנהיה למען קיומנו שלנו חזקים יותר ואיתנים יותר, נמצא גם בארצות-הברית אוזן קשובה יותר ולב מבין יותר. ההיחלצות של הסנאטורים ואנשי הקונגרס להפיקת האמברגו-זוטא על הפאנטומים — אגב, מבחינה מוסרית מעשה הדומה בחומרתו למה שעשתה לנו צרפת שהפרה התחייבות לספק מיראזים — וכן ההיחלצות של אחינו היתחים בארצות-הברית, של "נשיאיהם" ולא פחות מכך של השדרות הרחבות בעם, שאסור לנו לבלוס אותן והחליש את התלהבותן לפעולה למענו — אלו יגברו ככל שנהיה אנו חזקים, ומלוכדים בעמדתנו הב-רודה. ואלו יחד עשויים בהחלט להשפיע על הממשל האמריקני.

נכון שרוג'רס אינו מציע את רעיונותיו סתם מעצמו. הנשיא בודאי נוהן לו את ברכתו ואומר: נסה את הצעד הזה ולוואי שתצליח! אם אמנם יצליח, הרי זוהי עמדת

ובבנייני פאר ממוזגים, בעוד שהמופקדים על בטחונו עשרים וארבע שעות ביממה צריכים לשכון בצריפים עלובים, מגמתית בוודאי גם היא. שהרי מעניין, שאלו שתקפו בזמנם את הבנייה החפזת, הלא-אסתטית, בירושלים בנימוקים של אסתטיקה, מתוך כוונה נסתרת וגלויה לעצור את קצב הבנייה היוצרת עובדות, הם הטוענים היום נגד בניין יפה בירושלים.

צה"ל ומערכת הבטחון צריכים בהחלט להיות פתוחים לביקורת עניינית, ולא פסול הוא, שכאשר באמת ובתמים נהדק סוף סוף את החגורה של כל המשק, ימנה שר הבטחון ועדה שתבדוק אם ומה אפשר לקצץ בצבא שלנו. אך מעניין הוא, שבנודע שלא נגענו עדיין במשק האזרחי נגיעה של ממש, הרי חלק ניכר של אלה הקוראים לקיצוץ ולקיומוץ בצבא או מוצאים דופי במפקדיהם, הם המינימליסטים הקוראים מזמן לויתורים ולנסיגה, ושאת היא תפיסתם. עלינו לדחות בתוקף את המסע המסוכן הזה.

אדוני הווישב-ראש. בעבר הוכח שכאשר היינו תקיפים הקפיאה ושינגטון את תכניתה. למשל שליוחות יארינג, כאשר גילה את עמדתו בקשר לנסיגתנו לגבול הבין-לאומי, שהיא למעשה תכנית רוג'רס א' של האמריקאים עצמם. אפשרי הוא שיהיה כל גם לגבי ההסדר החלקי, עם הצבת ששת תנאים. כך גם מחובב תנו אמונם להמשיך בהדיברות, ליוזם רעיונות ולא לנתק מגע, אך גם לבטא את תחושתנו ותגובתנו באופן פשוט וברור וחד-משמעי, שכל אדם בממשל ארצות-הברית יבין את עמדתנו. לכן יש להזים כאן את הדעה, שיש לה כביכול מהלכים בארצות-הברית, כי ראש הממשלה שלנו תקיפה יותר מהממשלה, והממשלה תקיפה יותר מהעם; ויש לומר שראש הממשלה, בהסתייגותה המוחלטת מתנאי ארצות-הברית, מייצגת ומבטאת באופן מדויק את דעת העם, רובו ככולו.

כאשר קיבלנו את הצעת ארצות-הברית להסדר חלקי בתעלה נראה היה לנו, שמציעיה האמריקאים מתכוונים כמונו לנתק את ההסדר מכלל הבעיות, והממשלה הסכימה לדון בו מפני שציפיה בודאי לכמה שנות שקט, שאחריהן אולי יבוא השלום המצופה. לא עלה בדעתנו ולא היינו מסכימים לדון בו אילו ידענו שכונת האמריקאים דומה לזאת של המצרים, הרואים בהצעה קרש קפיצה להמשך הנסיגה מכל סיני, ואחר-כך מיהודה ומשומרון. חשבנו או קווינו שלא ילחצו. על כן לא עמדה הממשלה על ההבטחה שבשדר ניקסון, שלא יוזו אף חייל ישראלי אחד לפני בוא השלום החוזי. אם מתברר עתה שהאמריקאים רואים בהסדר חלקי רק שלב ראשון לנסיגה כוללת, יש אולי מקום לשקול מחדש את נכונותו לדון בהצעה האמריקאית ולקיים את העימות על דעת הקהל והממשל עם ארצות-הברית על גבולותינו הבטוחים בהסדר הכולל. טוב איפוא החליטה הממשלה שתחזור לדיון בהסדר החלקי באמצעות המינימום שהסובייטים מספקים נשק התקפה לאויבנו, והאמריקאים בתמורה "ממשיכים לעיין" בבקשותינו לנשק מגן. לא שמענו ש"עיון" יעמוד בהצלחה מול נשק. כמו כן, בוודאי זוהי החלטתה המוצקת והמוצדקת של הממשלה להבהיר לארצות-הברית שנכונותנו למשא-ומתן על הסדר דר תעלה תלויה ומותנית בהתקבלות אמריקאית מהתנאים העושים את ההסדר בלתי-אפשרי מצדנו.

של שתי מדינות קטנות, אחת במזרח התיכון והשנייה במרכז אירופה. תגובותיהן לתוקפנות היו שונות בתכונה, והן שקבעו את גורלן לטוב ולרע. אני משוכנע שעמנו שלנו, שהגויב אז בעונו, לא יקבל לא עתה וגם לא לאחר מאי 1972 תכתוב בנוסח הדומה למינכן.

מפני שהבעיה בלחץ אינה זאת של הלוחץ בלבד, אלא גם של הנלחץ. כשאתה לוחץ אותה כמות של לחץ על דבר רך הוא מתבקע; על דבר קשה, לעומת זאת, אינך סורט אותו אפילו. אין לוחצים בלא נלחצים, וכשם שהפריצה קוראת לגנב, כן קוראת הנלחץ ללוחץ. על כן אסור לנו בעניינים שהם מהותיים לסגת אפילו מלימטר אחד. כי נסיגה של מילימטר אחד בעקרון כמוה כנסיגה של קילומטרים. וכשיגבר הלחץ ייתכן שיש לשקול מחדש וברצינות, ואני אומר זאת לקואליציה ולאופוזיציה כאחד, את חידושה של ממשלת הליכוד הלאומי, כדי להבהיר לחזק את עמדתנו כלאי חוץ ופנים כאחד. העם מרגיש ויודע היום שתעלת סואץ היא גבול חשוב, קלף מיקוח בעל ערך, תעלה אוניט-טנקית יוצאת מן הכלל, ואיומי המצרים בקשר לתעלה הם נסיונות סחיטה בלבד, מפני שאילו היו מסוגלים היו מזמן מנסים לחצות אותה. ויתור כולל על יתרונותיה יפגע קשות במוראל ובבטחון כאחד. ועל כן יש לשבח את ראש הממשלה ואת הממשלה, שהם בעד הדיברות מחודשת אך תוך דחיה מוחלטת של תנאי רוג'רס, ובעיקר, ואני מזכיר זאת לשם הדגשה בלבד משום הקונקרטיזם והממשות המיידית שבו: חציית התעלה על-ידי כוח מצרי. זהו תנאי מסוכן, קורא למלחמה, מקרב את טיולי ברית-המועצות ללב ארצנו, מקרב עד כדי התנגשות את הצבאות ומקדם במהירות את רצון המלחמה הקשה והכוללת מצד הערבים. בשלב זה, נוכח נסיונותינו, קשה לנו לסמוך על הבטחות והתחייבויות הרוסים לאמריקאים שהם לא יעברו את התעלה, עם הכוח המצרי או לאחר זמן. איננו יכולים גם להסתפק בהרשאה ולגיטימציה אמריקאית לפתיחה במלחמה במקרה של מעבר כוחות מצריים נוספים, גם מפני שאיננו רוצים במלחמה קשה כזאת, וגם משום שאנו יודעים כמה קשה עלינו להחליט על מלחמה בכלל, ובצדק. כל נסיגה מעקרונות שתוריד את אמיתותנו איננה נסיגה בשטח בלבד אלא גם במוראל, בחינוך, ברוח, בעלייה, ובמאבקם של יהודי ברית-המועצות.

כאן בהקשר זה, אולי המקום להתדיע מפני הפגיעה, שנעשתה אופנתית לאחרונה אצלנו, בדבר היקר לנו מאוד: בצה"ל. אתמול פורסם בעתונות מחקר שנעשה באוניברסיטה העברית המוכיח עובד בבירור — למי שזה לא היה ברור כל כך, ולמי שהיה זקוק להוכחות כאלו, לי זה היה ברור — את אופיו הדמוקרטי של צה"ל ואת העדר הסכנה של מיליטריזם בישראל, משום ייחודו כצבא מילואים, ומשום ייחודו של קצינו ותחלופתם התכופה. לכן תיאור בעתונות על אלופים מהוללים של צה"ל, גיבורי ישראל, שהקריבו ומקריבים עצמם על בטחונו, כאילו מרדפייהם אחר המחבלים, שהם מסכנים בהם את חייהם, הם להם שעשוע של ציד אדם, או כאילו הם מגייסים חיילי מילואים להגנתם ועוד, הריהו שוב חלק ממסע מסוכן, המכוון בוודאי לפגוע במוראל העם ובאמונו בצבא ובמפקדיו.

גם החיטוט ב"מצדת כמיר", והתפיסה כאילו האזרחים צריכים לחיות בעורף דשן, בתיאטרואות ובמוסיאונים

תפנה, במקום או במאוחר, אל פעילות מלחמתית, כדי לבטא באש אי-השלמה עם ה"סטטוס-קוו" ולהחיש את הלחצים המדיניים על ישראל באיומים ממשיים של התלקחות כוללת, עירעור שלום העולם וסכנה לעימות בין ברית-המועצות וארצות-הברית, בכיכול, יהיה המחיר שמצרים תשלם על כך אשר יהיה. עלינו להיות ערים ונכונים לאפשרות זו, לא רק בהגנה על מערך ההוגנונות שלנו, אלא בשבירת המערך התוקפני של מצרים.

על רקע איומים אלה והתפתחויות מלחמתיות אפשריות מדאיגה מאוד עמדת הממשל האמריקני, המעכב אספקת מטוסי קרב נוספים לישראל, החיוניים לבטחוןנו; וזאת בעת שנושק סובייטי רב ומשוכלל מגיע למצרים בורם בלתי-פוסק מאז הפסקת האש באוגוסט 1970, וזאת נוכח ההודעה הסובייטית, בתום ביקור סאדאת במוסקבה, בדבר הגברת העצמה הצבאית של מצרים. עמדה אמריקנית זו עושה פלסתר את ההכרזות המוסמכות ביותר של הממשל האמריקני ושל נשיא ארצות-הברית עצמו, בעבר הקרוב, כי יש להבטיח את מאזן החימוש באזורנו שלא יופר, וכי יש לאפשר לישראל לנהל משא-ומתן מתוך עמדה של כוח ולא מתוך עמדה של חולשה.

בישראל יש נכונות מלאה וקיים רצון טוב נוכח יזמתה המחודשת של ארצות-הברית בהגשת שירותיה הטובים לצדדים, כדי שגיעו לפתרון מוסכם ולו גם, בשלב זה, לחלק מן הבעיה. נציג מוסמך של ארצות-הברית שישקיע מאמצים במגע עם מצרים ובמגע עם ישראל כדי למצוא דרך להסדר מיוחד לפתיחת התעלה, בלא כל תנאים מוקדמים והתחייבויות מראש מאיזה צד שהוא - הסדר שיתקבל על שני הצדדים - אני מקווה כי יזכה לשיתוף פעולה כן ומלא מצד ישראל, ונקווה כי אף מצרים תיענה ליזמה באותה מידה. ואיני מקבל את הצעת חברי-הכנסת רימלט בדבר סרבנות כוללת, בכל תנאי שהוא, להיכררות על הסדר חלקי - דבר שהיה מחמיר את מצבנו בזירה הבין-לאומית, בארצות-הברית עצמה, שדעת הקהל שלה חשובה לנו מאוד, ובארצות אירופה, ביחד אותן ארצות שהן מעוניינות מאוד בפתיחת התעלה, ואולי גם בכמה וכמה ארצות באפריקה המזרחית.

אך קשה להעלות על הדעת, חברי הכנסת, כי יהיה זה מועיל שהמשא-ומתן ייפתח ויתנהל תוך אי-שוויון בולט בין הצדדים, כשהאמברגו האמריקני על מטוסים לישראל קיים ועומד, ואילו ידה של ברית-המועצות פתוחה והיא מספקת נשק רב מכל הסוגים, לרבות מטוסי קרב, למצרים.

חברי הכנסת. חושבני כי איש איננו מאמין עוד, לא בישראל ולא בארצות-הברית, כי מטוסי הקרב המ-בוקשים על-ידינו, אספקתם אמנם מתעכבת בגלל בחינה עניינית של מאזן החימוש באזור, שטרם נסתיימה כביכול. ההרגשה הברורה היא כי הדבר נעשה כדי "לרכך" את ישראל וכדי "לרכוש" כאילו את רצונה הטוב של מצרים.

מהלך זה של הממשל האמריקני בטעות יסודי: תחת לקדם את האפשרות של ההסדר החלקי הוא מניח מוקשים על דרכו, שכן הוא מקשיח את עמדת מצרים ומעורר אצלה תקוות כי לחצה על ארצות-הברית כדי למנוע נשק מישראל אכן נתן פירות. דבר זה איננו אלא מזמין לחצים נוספים על ארצות-הברית, אם בדרך

בנוסף על כך, כדי לחזק את אמינות עמדתנו, עלינו להוכיח זאת בשטחים. עלינו ליצור עובדות חשודות ביהודה ובשומרון. המפד"ל, כידוע, מבחינה בעמי-דוניה בין התעלה וסיני, שהיא דואה בהם נושא בטחוני בעיקרו, ובין יהודה ושומרון שהם חלק מארצנו. היטיב לבטא את עמדתנו זאת, בנאומו המדיני האחרון בכנסת, ד"ר ישראל שלמה בן-מאיר ז"ל. חשוב על כן לחזק את קריית-ארבע שבחברון ולהרחיבה, וכן להקים התנחלויות נוספות בגדה, בבקעה וגם ברצועה, ולהעניק להן את מלוא העזרה.

אדוני היושב-ראש. אם רוצה סיסקו לתת לנו את שירותיו הטובים, נקבלם, אך את שירותיו הרעים נדחה. תסתלק ארצות-הברית מתמיכה בתנאי מצרים, תפסיק את אי-השוויון הנגדם על-ידי עיכוב ה"פאנטומים" ותאפשר דיון חפשי והוגן. אז בוודאי יהיו לנו יזמות ורעיונות, שהרי אין כמונו המעוניינים בשלום, שלום-אמת, או בהסדר אמת יעיל.

והואיל ואיני מאמין שרק כוחנו ועוצם דינו עושים לנו את החיל, הרי אני בטוח שכאשר נפעל כפי שצריכים אננו, יהיה אלוקים בעזרתנו. בפרשת השבוע שלנו קיימת הבטחה כזאת לאבי האומה, לאברהם. הקדוש ברוך הוא אומר לאברהם: אל תירא אברם, אנוכי מגן לך, שברך אברהם מאוד. אחד המדרשים, בראשית רבא, מסביר: לפי שהיה אברהם אבינו מתפחד ואומר: תאמר אותם מלכים שהרגתי, שבניהם מכונים אוכלוסין ובאים ועושים עמי מלחמה. אמר לו הקדוש ברוך הוא: אל תירא, אנוכי מגן לך; מה המגן הזה - אפילו כל החרבות באות עליה היא עומדת כנגדן; כן אתה: אפילו כל אומות העולם - היום היינו קוראים להן אולי: "האום" - מתכנסין עליך - גלהם אני כנגדן.

הי"ד י. נבון:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת כרמל, ואחריו לחברי-הכנסת פרוש.

משה כרמל (המערך, עבודה-מ"פ):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. נשיא מצרים מכריז וחוזר ומכריז על הכרעה בסיכסוך הישראלי-ערבי שתיפול עד סוף שנה זאת; שד המלחמה המצרית מזהיר, כי המלחמה קרובה יותר משאנו יכולים לשער; ועורך "אל אהרם" משכנע את קוראיו שאפשר כל תקווה לפתרון מדיני.

הכרזות מאיימות ואולימטיביות אלה לא עוררו לחלחה, ועל אחת כמה וכמה בהלה, בקרב אזרחי ישראל הבוטחים בכוחה של המדינה והעצמתה של צה"ל. אין זה מן הנמנע, מניחים הכריות, כי המקהלה המלחמתית הזאת לא באה אלא להגביר את הלחץ המדיני על ארצות-הברית, כדי שהיא "תסתוות" את ישראל כתפוז, כדברי סאדאת, ותאלצה לסגת בלא הסכם שלום ובלא הסדרי בטחון החיוניים לקיומה. אך אסור לנו לזלזל באיומי המלחמה הנשמעים, ועלינו להיות מוכנים גם לאפשרות של מימושם בדרך של התלקחות אש בראשית השנה הבאה או במרוצת השנה הבאה.

אמנם יהיה זה תמוה אם מצרים תחשוב שהיא יכולה לשוב ולצאת למלחמה כוללת נגד ישראל בעתיד הנראה לעין, תוך התעלמות מן הגורל הצפוי לה במלחמה כזו, שלא יהיה שונה בסיסו מהגורל של תבוסה שהיא ידעה בשלוש מלחמות בעבר. אך אפשר שמצרים

התעלה, שאולי יהיה צעד להפסקת המלחמה ודרך שלום.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחברי הכנסת פרוש, ואחריו לחברי הכנסת האזרח.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. עם תחילת דברי רוצה אני לומר, ולו במשפט אחד, לסילוה זלמנסון הנתונה בצרה שבביה ברוסיה הסובייטית: עמך אנו בסבלך. העם היהודי בארץ ישראל ובכל תפוצות ישראל עוקב בתודה אחי מצבך. אנו תפילה ותקווה כי קרוב היום ונראה אותך יחד אתנו, ויחד אתך יעלו לציון ברינה מיליוני אחינו שברוסיה.

בדיונים המדיניים בכנסת, שבהם היה מופיע המנחם הרב יצחק מאיר לוי ז"ל, היה נוהג לומר: אגודת ישראל איננה אופוזיציה לשם אופוזיציה, אלא היא מתייחסת לכל נושא לגופו, וכך אנו קובעים את עמדתנו. זוהי דרכה של אגודת ישראל מאז ומתמיד. בדרך זו, שהלך בה מנהיגה הדגול של אגודת ישראל, נמשך ללכת.

אם כי סיעתנו באופוזיציה — וזאת רק כנגד עק" רונת הוגדים לרת — אין לנו גישה אופוזיציונית לדרך המדינית והבטחונית של הממשלה. אנו חדודי הכרה, שעם כל ההבדלים המהותיים שיש בין כל חלקי הבית, ויש הבדלים מהותיים, לגבי פתרון ההסדר עם הערבים, הרי בשלב זה כשאנו עוד רחוקים כל כך מראיית ההסדר, חובתנו לעמוד מלוכדים מבפנים כדי שנוכל לעמוד בלחצים מבחוץ. הלחצים הולכים וגוברים, ועלינו להיחלץ מהם.

כאן המקום להביא את המדרש הנפלא והמאלף המובא ברש"י כבר בפסוק הראשון של תורתנו הקדושה: "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ". אמר רבי יצחק: לא צריך היה להתחיל את התורה אלא מ"החודש הזה לכם" שהיא המצווה הראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית? משום "כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים", כאמור בתהילים פרק קי"א: "שאם יאמרו אומות העולם לישר" אל: לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם: כל הארץ של הקדוש ברוך הוא, הוא בראה ונתנה לישר בעיניו." כך אמר המדרש.

אומות העולם אמרו והם אומרים לנו עד היום: "לסטים אתם שכבשתם את הארץ". אבל אנו לא נצטדק אלא נאמר להם: כל הארץ של הקדוש ברוך הוא, הוא בראה ונתנה לישר בעיניו. זכותנו לארצנו מתבטאת בקיום תורתו של בורא העולם.

הקשבתו לסקירתה של ראש הממשלה היום, שבה הציגה את תנאי הממשלה. יורשה לי לבטא את גישתי בנדון. שורש הבעיה איננו בכך אם נקבל או לא נקבל את הפאנטומים, ואיננו גם בכך אם ובאיזה תנאים יענה להצגת התיווך בחסות ארצות-הברית. ברור כי אין אנו מזלילים לצורך הגנתנו בפאנטומים. ברור כי עלינו לדרוש אותם בכל כוחותינו ודרכי השפעתנו לצורך שמירת האיזון הבטחוני. אני רוצה להגיד גם זאת, כי עד כה לא הפסדנו מהיענותנו לתת יד למתווכים. אבל אין אנו צריכים להשלות את עצמנו כי משא-ומתן זה בתיווך ארצות-הברית יחלצנו מן המיצר. גם אם נגיע להסדר

מדינית ואם בהפעלת כלי נשק, אולי בעתיד הקרוב, כדי שהיא תהיה נמרצת יותר ב"סחיטתה" את ישראל. ככל שתדגיש ארצות-הברית את אי-היענותה לאימונים, ללח- צים ולסחיטות, וככל שתבליט את נכונותה, הלכה למעשה, להבטיח את מאזן החימוש באזור ולצייד את ישראל בכלים החיוניים לבטחונה, כן גדלו סיכויי המשא-ומתן בין הצדדים בנישאות האמריקנית.

חברי הכנסת. ההצעות החדשות של משא-ומתן בין הצדדים לוו בהצהרות מטעם שר החוץ האמריקני, ויליאם רוג'רס, שהיו בהן אלמנטים ברורים של קביעת עמדה לגופם של הנושאים אשר במחלוקת בינינו לבין מצרים, ושמן הדיון שיתלבנו במשא-ומתן בינינו לבין מצרים. לא קשה כלל לגלות קשר בין ההצהרות האלה של שר החוץ האמריקני לבין התכנית האמריקנית המכונה "תכנית רוג'רס", אשר ישראל דחתה אותה באורח חד-משמעי.

עלינו להעמיד את ממשל ארצות-הברית על כך שלא נוכל להסכים להכניס את "תכנית רוג'רס" בדלת האחורית, אחר שסירבנו להכניסה בשער הראשי. כל תכנית החותרת לנסיגה ישראלית כוללת, שאין עמה בטחון למדינה ולחופש השיט הישראלי, חייבת להידחות על-ידינו. דבקותה של ארצות-הברית בתכנית זו, בכל וריאציה שהיא, רק מערימה מכשולים על סיכויי של הסדר מדיני בין הצדדים, ולמעשה מרחיקה את השלום.

אם אמנם מעוניינים הגורמים השונים — הצדדים הלוחמים ושתי המעצמות הגדולות — באמת ובתמים בעצם פתיחת התעלה לשיט בין-לאומי, אין כל מכשול שאי-אפשר להתגבר עליו במימוש מגמה חיובית זו, ותוך זמן סביר. אבל אם יבקשו לעשות את עניין פתיחת התעלה קרדום להדיפת ישראל מעמדותיה בסיני, כראשית נסיגה כוללת, בלא שלום; אם יבקשו להרחיק את כוחותינו הצבאיים אל מרחק כזה מן התעלה שנאבד כל שליטה על קו הגנה חשוב זה, בלא שלום ובטרם שלום; אם יתקשו להעביר כוחות צבא מצריים אל מורח התעלה בטרם שלום — יכשילו בזה את עצם המטרה החשובה כשלעצמה של פתיחת תעלת סואץ לשיט בין-לאומי.

לפי דעתי צריכה כאמור ישראל להיענות בלא היסוס וברצון כן ליוזמה האמריקנית המחודשת, לזמן את הצדדים בכל מקום שהוא למשא-ומתן, אם עקיף ואם ישיר, במגמה להגיע להסכם מיוחד לפתיחת התעלה, שישיראל מעולם לא התנגדה לה. אך אם מבקשת ארצות-הברית לקדם את ההסדר, היא צריכה לדבוק בשני דברים: (א) להבטיח כי מאזן החימוש יקויים, ולספק לנו מטוסי קרב לפי צרכי הגנתנו, דבר העשוי להרתיע את המצרים מפני כל הרפתקה צבאית חדשה, ולהטותם אל כיוון של פתרון בדרכי משא-ומתן, תוך השתכנעות שאין בממצא פתרון אחר אלא פתרון מדיני; (ב) להימנע מקביעת עמדה אמריקנית לגופם של העניינים שבמחלוקת בין הצדדים, תוך הנחת המשא-ומתן וההמתקחות — יהיו הם קשים כאשר יהיו — לצדדים שבסיכסוך, שכן רק בכך סיכוי להגיע להסדר לפתיחת התעלה, ושני הצדדים יוכלו להסכים לו.

אם כך ינהגו ידידינו האמריקאים, אני סבור שיש בהחלט סיכוי — לא אנד סיכוי טוב, לא אנד סיכוי בטוח, אבל סיכוי כל שהוא — להסדר חלקי על פתיחת

בסיום מלחמת ששת-הימים הכרזנו על שני תנאים: גבולות פתוחים ומוסכמים ונכונות רק למשא-ומתן ישיר. היתה תקופה שהעולם ראה את דרישתנו למשא-ומתן ישיר כנוקשה. אולם במרוצת הזמן נמלכנו והודענו כי אננו מוכנים לכל משא-ומתן שהוא, ואנו בעד נכונות זו של היענות לכל משא-ומתן ולכל תיווך ומתווך; אם כי בהתפתחויות המדיניות בזמן האחרון אנו עדים דווקא לכך, כי נוכחו לראות נכוחה שרק הידברות ישירה בכוחה להוביל למטרה. וכך אנו רואים איך יריבים מושגים בעים מתוועדים. הפשרת הקפאון בין מזרח ומערב גרמה מניה באה מתוך הידברות ישירה. הנשיא ניקסון יוצא לסין ולרוסיה. קוסיגין יצא לקרדה. טוב עשתה הממשלה כי לא עמדה על תנאי זה של משא-ומתן ישיר, כי למעשה לא הפסדנו ורק הרווחנו ממאמצי התיווך. בשבילנו חשוב השקט בגבולות, כי חיי כל חייל יקרים לנו כעולם מלא. ואין זה גורע מאתנו, גם אם אנו משלים את עצמנו במתן ידנו לכל מתווך. ברור כי אנו צריכים להיות זהירים; לא יעלה בידי המתווכים לסבך אותנו, אם אנו לא נסתבך בעצמנו. בתנאי זה אסור לנו לשחק ותמיד צריך להיות לעינינו בחישובינו ובריבוינו. עלינו לעמוד איתנים ללא זיו כלשהו. ואין אנו דורשים תנאי זה מתוך רצון לגבולות נרחבים. גבולות ארץ ישראל כחובטים בתורה ושום כוח בעולם לא ישלול אותם מאתנו. ואין אנו דורשים תנאי זה כדי ליישב את העולים אשר יבואו. נכון אמר השבוע שר הבטחון מר משה דיין כי גם בגלולות שלפני מלחמת ששת-הימים יכולים אנו ליישב את העולים אשר יעלו. דרישתנו זאת לגבולות בטוחים ומוסכמים באה אך ורק מתוך רצון להבטיח את קיומנו.

מעל ובנוסף לעקרון של שמירת גבולות בטוחים ומוסכמים נשמור על שלמות ירושלים. לא יעלה בידי שום כוח לנתק אותנו משריד בית-מקדשנו, מירושלים עיר הקודש והמקדש. במה זכה חוסיין לדרוש מאתנו את ירושלים, אשר מעולם לא היתה בחסותו ובשנים שכבשה התעלה בה? הוא החריב מקדשנו, אלה בחתי-הכנסת, מקדשי מעט; הרס קברי נחיי נפש מאות שנים; בברב-ריות שאין דומה לה הרס ולא חמל והשפיל את ירושלים עד שאול תחתיה. וכיום ירושלים, כשהיא שלמה, שלום בה בין שכניה, היא משגשגת ופורחת וגם תושביה הערבים, שבשלטון ירדן לזה להם דין של אזרחי דרג שני, כיום זכויותיהם שוות לזכויות אזרחיה היהודים. רק מתוך שנאה עיוורת יכולים להעלות היום את בעיית ירושלים.

היכן היו כאשר הרסו את ירושלים? מה להם כי נזעקו כיום? נכון שאלה ראש הממשלה: עשרים שנה, כאשר חוסיין התכחש להסכם וכל השנים ששלט בה לא נתן לנו לגשת אף לשריד מקדשנו, לכותל המערבי, למרות סעיף 8 הידוע בהסכם הפסקת האש, כל אותן השנים לא הזעיקו את מועצת הבטחון ורק היום, כשי-ירושלים פתוחה לכל העמים והיא פורחת ונבנית, הם זועקים. מה לכם כי נזעקתם?

אל יעלה על הדעת כי ניתן וכי יינתן לפגוע בשלמות ירושלים, שהיא נשמטתו אשר עליה שפכנו ימים ונהרות של דמעות ודמים. בששון ויגדן זכרנו את ירושלים, אשר חקוקה עמוק עמוק בתוכנו. העולה על רוחכם היה לא תהיה, ולא ניתן לנגוע בירושלים עיר הקודש והמקדש, כי היא נזר עטרת תפארתנו. למען ציון לא נחשה ולמען ירושלים לא נשקוט.

חלקי, לא הגענו לפתרון המיוחל, כך ששני נושאים אקטואליים אלה אינם ממצים את שורש הבעיה.

עלינו להתרכז בהחדרת התודעה בעולם המערבי, כי במערכה עם מדינת ישראל עומדת כיום רוסיה הסובייטית. ישראל הוכיחה במערכותיה את יכולתה לעמוד לפני מדינות ערב כמותן שהן. ומלחמת ששת-הימים היה בכוחה לשים קץ לאילומיה של מדינות ערב כי יש עוד בכוחן לבצע את מוזימתן לכולתנו חלילה. אילמלא התערבות רוסיה, תדירתה והתפשטותה, יכולנו לשבת שאננים. המערכה שלפנינו, החזית שמפחידה אותנו, היא לא החזית של מדינות ערב, אלא הדב הרוסי המאיים בעצמת כוחו ויכולתו להשליך למערכה כוחות, אשר בדרך הטבע אין לנו כוח לעמוד נגדם.

מופלא מאתנו להבין כיצד יכולה ארצות-הברית להתעלם מראייה ריאלית כי למעשה מערכתנו היא מערכתה, מלחמתנו היא גם מלחמתה. הנשק שאנו זקוקים לו, לא נועד רק להגנתנו מפני שונאינו שלנו, אלא גם לבלימת צעדי השונא אשר מטרתו היא לבלוע לא רק אותנו אלא גם אותה. וכאשר ארצות-הברית מונגינה בכל השפעתה לתוך ולהלל משא-ומתן אנו ניתן ידנו לכל משא-ומתן לכל מתווך שירצה לתווך בינינו לבין — מי? תגידו בינינו ובין הערבים. אך מתי ימי יכול להגיד לנו ששמעו מפי הערבים נכונות לתיווך בינינו לבינינו? הם מוכנים, או ליתר דיוק אינם מתנגדים הפעם, לתיווכה של ארצות-הברית כי לעת עתה ניסוג מהתעלה. כלומר, כי ישראל תיסוג. אבל הם, הערבים, בשלהם.

אינני מתכוון לומר כי לא נהא נכונים לתיווך על נסיגה מהתעלה אחרי שנבוא על סיפוק תנאינו לפתיחת התעלה. אבל יאה זה ברור: נטייתנו לפתיחת התעלה קיימת רק במידה שהדבר יעזור לבלימת המעורבות הרוסית, ולא מתוך כך שעלינו להיענות למצרים. כי אין דבר שישפך את מצרים. עלינו לראות את המצב כמות שהוא. למרות המהלומות המחוצות שקיבלו הערבים בכל פעם שיצאו למלחמה נגדנו, לא שינו במאומה נוק-שות עמדתם; לא זזו כלולא הנימה ממגמתם לכולתנו, חלילה. כך זה היה אחרי נצחוננו, לבסס את קיומנו, במלחמת השיחור; כך זה היה אחרי מיבצע סיני כאשר גילינו עצמת כוחנו; וכך זה היה גם אחרי מלחמת ששת-הימים, ואף על-פי שהצלחנו לשבור אותם כליל הם לא זזו. אנו יודעים כמה המוטליות הערבית משוללת ראייה ריאלית. אין כל ספק שמדינות ערב, אשר לכאורה נחלצו למערכה נגד ישראל מתוך רצון להציל את אלה הקוראים לעצמם העם הפלשתינאי, מתוך כך שעמדו-תיהן המלחמתיות לא היו על אדמתן, יכולות ערכה להרשות לעצמן לא לראות את הן התמוטטותן בכל מערכה שניהלו. הן משיכות, כי אין אינן מקריבות את שלהן, ואנו יודעים גם זאת, כי העם הפלשתינאי כשהיה תחת הכיבוש המצרי בעוה וסביבתה, והעם הפלשתינאי כשי-היה תחת הכיבוש הירדני בגדה המערבית ובירושלים, היה תמיד בדרגה של אזרח ממדרגה שנייה. ומדינות ערב נכונות ללחום על לאחרון הערבי הפלשתינאי.

אולם גם אם מדינות ערב לא ישלימו אתנו, אנחנו יכולים להמשיך בקיומנו. וכאמור אין אנו נרתעים מל-התמודד עמהן, כך שהבעיה חדה להיות בעיית מדינת ישראל ומדינות ערב. הבעיה היא בין מזרח ומערב, הש-תלטות רוסיה והתפשטותה במזרח התיכון ומכאן והלאה.

לעשות במצרים- פרט להכנה למלחמה? לדאבוננו הופעלו
להצחים כולם נגדנו.

מוצע לנו הסדר מעשי לתיווך. נאמנים לעמדתנו
הישראלית שאנו מחפשים כל דרך לפתרון שלום, נחפש
דרך להיענות גם ליוזמה זאת, אף כי לא נעלים את
חששותינו לאחר שהמתווך גילה כבר מראש וברבים את
דעתו בכמה עניינים חיוניים בניגוד לעמדתנו ולטובת
עמדת הצד השני. לגבי האפשרות להסתלק מהפסקת
האש לאחר תקופה קצובה, לגבי קישור ההסדר עם
החלטת מועצת הבטחון, לגבי חציית התעלה על-ידי
המצרים, לגבי מעבר ספינותינו בתעלה — בכל אלה
אמר כבר מר רוג'רס כי יש צורך להתפשר. בכל אלה
נקט על כן עמדה שלא בהתאם לגיורתנו. רק גקודה
אחת יכולים אנו לציין בסיפוק: שהוא שלל את העמדה
האבסורדית של מצרים כי למען ההסדר החלקי צריכה
ישראל להתחייב, כבר עתה ומראש, לקיים גם את
הדרישות הקיצוניות ביותר של מצרים שהיא יכולה לה-
ציג לצורך ההסדר הכולל. לכן לבנו מלא חששות לגבי
התיווך, ואף על-פי-כן איננו מקבלים את הצעת גח"ל
להסתלק ממנו בלי לגסות אפילו את הדרך הזאת ולסרב
להצעה הפותחת אפשרות לשבירת הקרת, לזיכוח ול-
משא-ומתן. אבל הסכמתנו לתיווך לא תוכל לפגוע כש-
היא לעצמה בעיקרי בטחוננו, שהרי אם לשם הפעלת
חלץ עלינו או לשם הפגנת "אובייקטיביות" כביכול
ימנע מאתנו המתווך המשך של אספקה צבאית, ובפרט
הטוסיים, הרי התוצאה תהיה שעל-ידי עצם היענותנו
לתיווך ולנסיין ההסדר נמצא מחלישים אנו, כמו דינו,
את כוחנו. זוהי תוצאה שאין הדעת סובלת. המדובר
כיום בעיקר במטוסים — כלומר בכלי הנשק המופעלים
על-ידי ברית-המועצות במישרין למען אויבינו.

נשיא מצרים סאדאת, כאשר היה במוסקבה לאח-
רונה, קיבל שם הבטחה להזדמנות נוסף, וזאת לאחר
שהצהיר בפה מלא, גם שם, כי רק בכוח ניתן יהיה
לפתור את הבעיות שבין מצרים לישראל. לפי הדיווחים
ההבטח לו נשק התקפה ממש, כדי שיוכל לפגוע במרכי-
זים אזוריים חיוניים של ישראל. בהודעה המשותפת
שנתפרסמה במוסקבה נאמר הפעם, כי שתי הארצות,
ברית-המועצות ומצרים, ישקדו על חיווק הפוטנציאל
הצבאי של מצרים. לא נאמר, כבעבר, שהדבר מיועד
לחיווק הגנתה של מצרים, אלא במפורש לחיווק הפו-
טנציאל הצבאי. בהדבק להצהרות המלחמתיות בדרך
באיוה פוטנציאל מדובר. בפוטנציאל ההתקפה עלינו.

על כן, לתיווך — נסכים; לתיווך שפירושו החלשה
מראש, כמו דינו, של יכלתנו להמשיך ולקבל את הדרוש
לנו — אינני בטוח.

כוחנו עמנו לעמוד בלחצים, להתייצב לזיכוח ולדין
הכרוכים בתיווך המוצע. יש צידוק לעמדתנו ולתביעותינו.
לא גירתע מן המאבק עליהם גם בדעת הקהל וגם מעל
כל במה אחרת.

אולם עלינו להעמיד את המתווך על כך כי מוטב
להימנע מאשליית שתהינה מכאיבות גם לנו וגם לו.
אשליה היא שניתן לבנות את מעמד ארצות-הברית
בעולם הערבי על-ידי החלשתה של ישראל, על-ידי המעטת
כוחה ומעמדה או על-ידי פגיעה בכוח מיקוחה. כך סברו
פעם מדינאים אחרים — כך חשבו פעם אנטוני אידן הב-
ריטי ופוסטר דאלס האמריקאי. שניהם נאלצו להודות
לבסוף כי נשלו.

ולסוף, אתמול התבטא כאן מר דוד בן-גוריון שה-
שותף הטבעי של מדינת ישראל הוא העם היהודי בת-
פוצות. מי כמוך, כבוד ראש הממשלה, יודע עד כמה
חוץ לנו שותף זה למערכתנו, ואני פונה אליך לעת
כזאת שהגעת למלכות: אל תתני לאותם שרים, היושבים
סביב שולחן הממשלה ומעלים דברים, לגרום לסיבוכים
בעם היהודי. אני פונה אליך בשעה זו, כשאנחנו זקוקים
כל כך באלמות העם, למערכה מלוכדת. לא כעת הזמן
לנגוע באותם דברים שהם בציפור נפשנו, ואני בטוח
בכך שאת תדעי את אשר לפניך ואת אשר הגעת לעת
כזאת תדעי למונע אשר יש למונע, וזכה אני מברך אותך
למאמציך במערכתנו הגדולה והגורלית לקיומנו בארץ
קדשנו.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, ואחריו לחבר-
הכנסת הראל.

גדעון האוזנר (המפלה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ראש הממשלה
העמידה בדיון זה במקום מרכזי את בעיית ההסדר
החלקי. מן ההכרח לחזור בנושא זה כפעם בפעם לעניי-
נים הבסיסיים.

פתיחת תעלת סואץ היא אינטרס מצרי. מצרים
היא שתבנה את מאות המיליונים של דמי ההובלה;
היא שתוכל לשקם בבטחון את ערי התעלה והיא שתזכה
על-ידי כך להישג יוקרה.

אנחנו יכולנו להסדיר את העניינים החיוניים לנו גם
כשהתעלה היתה סגורה. הסכמנו לחתור להסדר חלקי
מתוך אמונה שנגיע לשלום בהדרגה וכי הסדר כזה
יתרום תרומה חשובה לכך. היינו מוכנים להקל על
מצרים לצעוד לקראת הסדר. לא נקל עליה להציע את
צבאה ממורת התעלה לפתיחת מלחמה חדשה נגדנו.
לכן ויתורים בעניינים בטחוניים חיוניים אינם באים בחש-
בון שבבילנו. מר רוג'רס טועה בקבעו כי יש אפשרות
לפשרה בעניינים אלה ומוזר הוא כי מר רוג'רס קבע
בהופעתו בעצרת, כי הגיע למסקנתו, לגבי אפשרות
פשרה גם לגבי עניינים בטחוניים, על בסיס שיחותיו עם
שני הצדדים. מובטחוני כי לא שמע מפי נציגים ישראליים
כל נכונות לפשרה כזאת. אין זו, לצערנו, הפעם הראשונה
שמר רוג'רס מפרש את דבריהם של נציגינו כפי שהוא
רוצים להבינם. ייתכן שמזכיר המדינה סבור, שגם אנו,
כפי שיוחס לו, נוקטים "אחד בפה ואחד בלב" וכי
גם אנו מצהירים הצהרות תקיפות כלפי חוץ ומוכנים
להיות נוחים ורכים בחדרי חדרים של ההתייעצויות הדיפ-
לומטיות.

מוטב שבעניין זה לא תהיה כל אי-הבנה. אין הבד-
לים בקרב הרוב המכריע של הציבור לגבי חוסר נכונות
לפשרות בעניינים בטחוניים. גם אלה הקוראים "ניצים"
או המכונים "יונים" אינם מוכנים לשקול "פשרה" לגבי
חציית התעלה על-ידי כוח צבאי מצרי וזמניות שביתת
הנשק.

לצערנו נוכחנו כי יש רצון לספק קפריזות מצריות
המכוונות ליוקרה ולהתעלם מעניינים שבבבילנו הם ממש
בנפשנו. מה הויתור המהותי שארצות-הברית תבעה
ממצרים, תמורת הסכמתנו להסדר חלקי? האם נדרשה
נסיגה גם מהצד המערבי של התעלה או פירוש שטחים
שם, או לפחות הוצאת כוחות סובייטיים שאין להם מה

משמעות בננוע לחופש השיט במצרי טיראן. אך הת-
 חיוביות אלה של האדמיניסטרציה הרפובליקנית ב-1957
 הוכחו כבלתי-מחייבות אדמיניסטרציה אחת, הפעם
 דמוקרטית, במשבר 1967. חיל האו"ם גורש מסיני,
 המצרים נסגרו ושוב נאלצה ישראל, אשר סירבה להת-
 אבד, לקחת על עצמה את כל הסיכונים ולצאת למלחמת
 הגנה מסוכנת וקשה. רק בשלב מאוחר זה, ובניגוד
 לטענות הרשמיות, לא ראה גם הממשל האמריקני דרך
 אחרת לפני ישראל אלא לצאת למלחמה, וזאת משום
 שלא רצה, או לא היה מסוגל, לממש את התחייבויותיה
 של ארצות-הברית.

מה שקרה ב-1956 וב-1957 קורה שוב היום. הפעם
 מנסה הממשל האמריקני לקנות לבו של סאדאת, הנח-
 שב משום-מה בעיניו אנטי-סובייטי, וזה בעוד הוא חותם
 על חוזה ידידות ושיתוף פעולה לחמש-עשרה שנה עם
 ברית-המועצות.

וכיצד רוכשים לבם של הערבים? על-ידי מניעת
 גשק לישראל ועל-ידי הפעלת לחצים מדיניים ובטחוניים
 כבדים עליה.

שוב איפוא חוזר הגלגל. ארצות-הברית שבה לסורה.
 זוהי תופעה אופיינית לדרכו של הסטייט-דפרטמנט בידיה
 הבין-לאומית, שהוא מפר מדי פעם התחייבויות לידיים
 נאמנים, ואף מתנכר להם.

מאז ראשית המלחמה הקרה הועיקה ארצות-הב-
 רית, כמנהיגת העולם החפשי, את העמים מפני סכנת
 ההתפשטות הקומוניסטית, ורתמה למאבקה מדינות בע-
 לות-ברית רבות. בתוך זה לחצה ושיינגטון על ישראל
 כדי שתמלא את חלקה. שכן ישראל, מאז היווסדה,
 על-פי מהותה ועקרונותיה, ולפי בחירתה התפשית, היתה
 שייכת לחלק זה של העולם. ואמנם ישראל תרמה את
 חלקה, לעתים הרבה יותר מאשר עמים שזכו לגמול
 נאות ולבטחון. ישראל לא זכתה לבטחון, אך התייצבותה
 של ישראל במחנה המערבי לא השפיעה על יחסו של
 הממשל כלפיה. זאת בשעה שהתייצבותן של מדינות
 ערב נגד ארצות-הברית ולימין ברית-המועצות לא מנעה
 מן הממשל האמריקני לפנות עורף לישראל ולתמוך
 בערבים, מדיניות צינית זו כונתה בשמות יפים שונים,
 כגון "אי-משוא פנים" או "איזון".

כל אימת שנתגלע משבר חמור ביחסי ישראל-ערב
 הטילה ארצות-הברית את כובד משקלה כדי ללחוץ על
 ישראל, ולעומת זאת גילתה היסוסים כבדים כדי להרתיע
 את הערבים. ארצות-הברית מחקה בכך את המדיניות של
 האימפריאליזם הבריטי הציני, אשר ידע לגצל את תמי-
 כתם של היהודים במאבקה הגורליים של בריטניה ב-
 עות מבחן המורות, בימי מלחמות העולם הראשונה
 והשנייה, ואחר כך לבגוד בדידיה. השיא היה בתקופת
 המנדט, כאשר בריטניה התכחשה להתחייבויותיה הבין-
 לאומיות כלפי הבית הלאומי היהודי ותמכה באלה אשר
 באותם ימים גורליים הגדירו את עצמם באופן לצד
 האויב הנאצי.

כל מערכת הלחצים שמפעילה עלינו ארצות-הברית
 היום מכוננת אך ורק להבטחת אינטרסים צרים ומצומ-
 צמים של האדמיניסטרציה הנוכחית. אין היא מכוננת
 להבטחת האינטרסים האמיתיים של ארצות-הברית
 לטווח ארוך. ודאי שאין מדיניות אנוכית וצרת-אופק
 זאת מתיישבת עם מושגי הצדק והמוסר הבין-לאומיים,

רק תיווך שיביא בחשבון את האינטרסים החיוניים
 של שני הצדדים - יצליח. התעלמות מן המציאות
 ומתביעותינו הלגיטימיות שעליהן הלכנו למלחמה וניצחנו,
 התעלמות כזו לא תביא לכל פתרון. היא תפגע בארצות-
 הברית עצמה. אולי מותר לטעט עכשיו, לאור התפנית
 הגדולה של מדיניות ארצות-הברית לגבי סין, את המש-
 פט שבו מסיימת ההיסטוריונית האמריקאית ברברה
 טוכמן את ספרה על ארבעים שנות נסיון של ארצות-
 הברית בסין: "עקב ההתעלמות מן המציאות הסוף היה,
 שהמציאות התפתחה בדרך משלה, כאילו ארצות-הברית
 לא היתה שם בכלל".

ולסוף, אדוני היושב-ראש, גם כאשר אנו דנים
 בעניינים החיוניים לנו ביותר, לבנו עם אסירי ציון, איננו
 שוכחים אותם. לבנו עם סילוה ולמנסון וחבריה. תביע-
 תנו הנחרצת היא שישוחררו מיד וכי יינתן להם להגיע
 למולדתם.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת הראל, ואחריו לחברי-
 הכנסת תון.

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הלחץ האמריקני
 על ישראל כבר היה קיים קודם לכן, ובא לידי ביטוי
 בצורות שונות. אך רק עתה הפך להיות לחץ גלוי ואין
 ספק בדבר שממשלת ארצות-הברית מפעילה על ממש-
 לת ישראל לחצים כבדים ביותר כדי להביא אותה לידי
 כך שתסוג ממדיניותה המוצהרת. הממשל האמריקני
 מונע מישראל את מטוסי הקרב החיוניים לבטחונה ואף
 מונע סיוע חיוני אחר. זאת כדי לכפות עלינו להסכים
 לתנאים אשר יסכנו את בטחונה ואת קיומה של מדינת
 ישראל.

לחץ אמריקני על ישראל אינו תופעה חדשה. אין
 זו הפעם הראשונה שהאדמיניסטרציה האמריקנית מונעת
 מישראל גשק הגנה חיוני. כך היה בתקופה שקדמה
 למיבעע סיני. ארצות-הברית לא הגיבה כאשר פנה
 נאצר לברית-המועצות וחתם על עסקת הגשק המצ-
 רית-צ'כית, שבעקבותיה הומש צבאו בנושק התקפה
 בכמויות עצומות. ארצות-הברית עמדה כול אותה עת
 מנגד וסירבה לייצב את מאזן החימוש. חוגים מסיימים
 באדמיניסטרציה האמריקנית אף נתנו לעסקת
 הגשק וערבו לטובת נאצר. גם כשגברה החדידה הסוביי-
 טית למצרים ניסתה ארצות-הברית, למרבה האירוניה,
 לחדש את השפעתה האובדת על-ידי לחץ על ישראל
 ומניעת גשק ממנה.

עובדות אלה הן שהביאו לסופו של דבר למלחמת
 סיני. למרות החדידה הסובייטית התייצבה ארצות-
 הברית בחזית אחת עם ברית-המועצות כדי לכפות נסי-
 גה על ישראל. ללא גישתה זו של ארצות-הברית והת-
 חבדותה לברית-המועצות לא היתה באה אז הנסיגה.
 אולם השפעתה של ארצות-הברית בארצות ערב לא
 גברה בתמורה לכך, ואילו ההשפעה הסובייטית הלכה
 וגברה והגשק הסובייטי המשיך לזרום בכמויות שופעות
 אל הצבא המצרי. פעולות אלה נעשו לנוחיותה של
 האדמיניסטרציה של או, ובניגוד לאינטרסים הגלובליים
 של ארצות-הברית ושל העולם החפשי.

כמפתו את הנסיגה על ישראל היה הממשל האמ-
 ריקני נאלץ לטול על עצמו התחייבויות ברורות וחד-

אילו קיבלתי את עמדתו של חבר-הכנסת רימלט הייתי מוכרח להגיע לפסימיות גמורה ולהכרה שאין לנו כל תקווה לגבור על אמריקה במאבק זה כשאנו נידונים למערכה חזיתית אתה. ואינני יודע אם יש רבים בבית זה המאמינים בהצלחתנו במערכה חזיתית-כוללת עם אמריקה. והרי אם תשובותינו להצעותיה תצטמצמנה ללא אחד בלבד לא תהיה לנו תקווה ואפשרות לעמוד בכך.

אילו הסכמתי לעמדתו של חבר-הכנסת רימלט, הייתי מגיע לפסימיות גמורה לגבי עתיד מלחמתנו המדינית. אילו קיבלתי את הצעתו, הייתי רואה את מלחמתנו המדינית כשרשרת של מפלות מדיניות זו אחר זו. והתוצאה: ישראל מבודדת לחלוטין במערכה נואשת על קיומה.

והנה לאחר שלא קיבלנו את הצעותיו של חבר-הכנסת רימלט והודענו שאנו מוכנים לנהל משא-ומתן על שלום כללי ואף משא-ומתן על שלום חלקי, עוד אנו עומדים כאן, עוד לא הכניעו אותנו, עוד אפשרויות הש"לום לפנינו, ועוד יכול חבר-הכנסת רימלט לעלות כפעם בפעם על במה זו ולהוכיח את הממשלה, שאכן היא מנהלת מדיניות לא נכונה. המדיניות שלו היא רק לא, לא ולא. מדיניותו - סופה מאבק חזיתי והתנגשות חזיתית בלתי-פוסקת בינינו לבין ארצות-הברית.

המערכה על השלום מתנהלת כיום בצל אימויו של נשיא מצרים, ששנה זו, שנת 1971, תהיה או שנת ההכרעה המדינית או שנת ההכרעה הצבאית. ואין אני מציע להתייחס ביולול לאימויו אלה. אני מרשה לעצמי להיות פסימי יותר משר הבטחון; לא הייתי מקבל על עצמי להכריז כמיהו כי מניח אני שעד האיבי לא תהיה מלחמה; אני אינני בטוח בכך. עלינו להיות מוכנים יום יום למערכה. אני יודע שאנו מוכנים לכך, ורק אם מצרים תדע שאין כל תקווה לנצחונה הצבאי, תהיה תקווה לש"לום. ועלינו להמשיך במערכה על השלום.

עתה ממוקדת המערכה על השלום במשא-ומתן לפתרון-ביניים. שני הצדדים רוצים בו, ושניהם חוששים מפניו. כי לכל אחד, לנו ולמצרים, יש בפתרון זה הדבה מן החיוב, וכל אחד חושש, ובצדק, מפני הסיכונים המתלווים מנקודת ראות שלו לפתרון זה.

לדעתי, הרי סיכויי השלום הם רציניים, אם כי לא בטוחים, ועלינו לעשות מצדנו הכל כדי להבטיח את הצלחתו של המשא-ומתן הזה. אני יודע שכרוכים בכך גם סיכונים גדולים, ועלינו ללכת בעיניים פקוחות לקראתם, תוך ריכוז כל מאמצינו לגבור עליהם ולסלקם.

האלטרנטיבה לשלום היא המלחמה. יש גבול לוויתורינו; הגבול הוא - הבטחון, ואותו אסור לנו לעבור. אבל טוב יהיה אם בראותנו את הסכנות הכרוכות במשא-ומתן על השלום נשווה לעינינו תמיד את הסכנות הכרוכות בהתפתחות המחודשת של המלחמה. רק כך נוכל לקיים בידינו אמת-מידה נכונה לגבי מהותו, סיכויו, וסיכוינו ועמדותינו אנו בתוך המשא-ומתן הזה.

המערכה היא מורכבת מאוד. היא בעת ובעונה אחת גם מערכה לגופו של העניין, מערכה על השלום, וגם מאבק על דעת הקהל בעולם, ובראש ובראשונה בארצות-הברית של אמריקה עצמה.

מצרים המושכה במערכה עקבית, כשהיא מודרכת על-ידי ברית-המועצות, על בידודנו המדיני. היא רואה

שיש להם חלק נכבד כל כך בהיסטוריה האמריקנית מאז עצמאותה של ארצות-הברית.

הלחצים האמריקניים לא נשאו פרי עד כה משום שממשלת ישראל עמדה בהם בתקיפות כשמאחוריה חזית פנימית איתנה. שלא כמו בשעת התגלות הבקיעים בחזית הפנימית בימי פרשת גולדמן בשנה שעברה, יש עתה בישראל הסכמה רחבה מאוד בכל הנוגע בצורך החיוני שלנו לעמוד בלחצים, ולא לוותר על צרכי הבטחון החיוניים שלנו. שש הנקודות החדשות-ישנות של מזכיר המדינה רוג'רס נדחו על-ידי ראש הממשלה על הסף ועמדתה קיבלה את אישור הממשלה.

ישראל מוכנה להשתמש בשירותיו הטובים של סיס-קו, אבל לא תסכים ששירותים אלה יהיו מבוססים על קנוניה עם המצרים ועל בסיס שש הנקודות של רוג'רס.

שר הבטחון דיבר אתמול על הלחץ האמריקני ואמר, כי "ישראל תוכל לעמוד בלחץ האמריקני, גם אם הוא יוגבר ויורחב, ומול חידוש האש מצד המצרים, גם אם ברית-המועצות תגביר את עזרתה למצרים במקרה של מלחמה". אני מזדהה עם הדעתו זו של שר הבטחון ועם הערכתו בדבר יכלתנו לעמוד בלחץ האמריקני ועל תוצאות המלחמה אם המצרים יעלו שוב על דרך התוקפנות הצבאית. והנני תומך תמיכה מלאה ובלתי-מסוייגת בהודעתה של ראש הממשלה היום בכנסת. היתה זו הודעה אמיצה, ברורה ושאינה משתמעת לשתי פנים. וכדי להוסיף תוקף מירבי לעמדת ראש הממשלה, וכדי שמהלקת המדינה והבית הלבן יבינו שהיא מבטאת את החלטתנו הנחושה, הנני קורא לכנסת, לציבור בישראל ולעם היהודי כולו להתייצב מאחורי הממשלה. הליכוד הפנימי ועמידתנו האיתנה הם שיכריעו אם הלחץ האמריקני ישיג חלילה את מטרתו, או אם ייכשל כשלוף הרוץ.

הי"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חזן, ואחריו לחבר-הכנסת מילמן.

יעקב חזן (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מצטרף מקרב לב לדבריה של ראש הממשלה על הדהותנו עם מאבקה של סילוה זלמנסון ומאבקנו שלנו על חייה. זו לא רק מערכה על חייה; זוהי מערכה על זכות החיים הלאומיים והחפשיים של יהודי ברית-המועצות. כל מי שיש לו לב יהודי הם, כל מי שיש לו פשוט לב אנושי, איננו יכול שלא להתייצב למערכה זו ולא לעשות את כל מה שביכולתו כדי שמערכה זו תסתיים בהצלחה, בהצלחת חייה של סילוה ובפתיחת שערי ברית-המועצות לעלייה גדולה של יהודי ברית-המועצות לישראל.

כבוד היושב-ראש. חבר-הכנסת רימלט פתח את דבריו בשאלה: המאמין משהו בבית זה שאפשר יהיה להזיז את אמריקה משש הנקודות של רוג'רס? אודה: אני מאמין בזה. אילו לא הייתי מאמין בכך, לא הייתי מאמין ביכלתה של ישראל לעמוד במערכה הזאת; אילו לא הייתי מאמין בכך, לא הייתי מאמין לא רק באפשרות של שלום-ביניים, כי אם גם לא הייתי מאמין בשלום כללי. כי הרי גם מאחורי משא-ומתן על שלום זה אורבות כמה "נקודות" של רוג'רס, גם שם צריך יהיה להתמודד אתן.

זה, להמשיך במשא-ומתן באמצעות יארינג, או בכל צורה אחרת, על הסדר השלום הסופי; לא ניסוג לגבולות 1967, אבל אנו ניסוג לגבולות בטחון חדשים, מוכרים ומוסכמים לאחר חתימת הסכם השלום הסופי; לא נמצינו להפסקת אש קצובה, אבל נסכים להפסקת אש ללא כל קביעת זמן. לא נסכים לשום דבר הפוגע בבטיחותנו, אך נגלה גמישות מירבית בכל שאר הבעיות הקשורות בהסכם זה.

עלינו לתבוע מארצות-הברית של אמריקה להתיר את הקשר בין קיום האיזון הצבאי באזור ובין בעיות המשא-והמתן. אין ספק שאמריקה עלתה על הדרך המסוכנת הזאת. לא נסכים שבעיית הפאנטומים תחל להיות בעיה בטחונית-צבאית ותהיה בידי ארצות-הברית לאמצעי של לחץ וכפייה. על הממשל האמריקני לדעת שככל שינסה ללחוץ עלינו על-ידי סיכון בטחוננו, ישיג רק את ההיפך מן הרצוי לו: לא כוונת למשא-ומתן תוך כוונות לזיזותים ולפשרות למען השלום, כי אם הגנה עקשנית על עמדותינו, תוך בטחון שרק כך אנחנו מגינים על זכות קיומנו. על הממשל האמריקני לדעת שבנקודה זו הוא עומד מול ממשלה מלוכדת, מול ישוב מלוכד, שבשום פנים ואופן לא ירכין ראשו לפני התכתיב האמריקני, אם אכן לכך הם מתכוונים.

ייתכן שמאתורי כל זה מסתרת לא רק המגמה ללחוץ עלינו למען קידומו של המשא-והמתן, אלא גם להכין אותנו לכך שנסכים להמיר את תפיסתנו, האומרת שרק גבולות-בטחון חדשים וכוונת העצמאי הם הערובה לבטחוננו, בהסכמה לקבלת ערבויות לבטחוננו זה מידי ארצות-הברית של אמריקה. אני חושב שיש יסוד לחשד-נותי זאת.

איננו מפקפקים בידידותה של ארצות-הברית, אם כי זו ידידות מסוכנת ביותר, ידידות המבקשת להיגן על חשבוננו להסכם גם עם ארצות ערב. אף-על-פי-כך הרי זו ארץ ידידותית, ארץ שבעורתה אנו עומדים במערכה הכבדה עד היום. אך עליה לדעת שהחלטנו אחת ולתמיד לא לבסס את עתידינו על ערבויותיהם של אחרים, גם לא של ידידים, ודאי לא של אויבים מהיום. שילמנו בדמנו, בדמם של דורות רבים, של מיליונים בני עמנו בעד זה שנאלצים היינו, בליט ברירה, לקבל את ערבותם של אחרים לחיינו. כאן בארצנו לא נקבל זאת. חזונו הנה לא כדי להוסיף להיות יהודי-חסות. לקחנו את גורלנו לידינו לא כדי למסור אותו שוב לידיהם של אחרים. אנו נקבל בשמחה כל ערבות של ידידים לבטחוננו, אבל כל זה רק בתנאי אחד, בתנאי שבטחוננו זה יובטח קודם כל על ידינו אנו. על כך לא נוותר. כי אכן, בלי הבטחת בטחוננו זה לא יהיה השלום שלום, אלא פרוודור למלחמה חדשה.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מילמן, ואחריו לחבר-הכנסת וילנר.

דב מילמן (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מצטרף, עם יתר חברי הכנסת, לדברי ראש הממשלה למען הפעולה להציל את חייה של סילוה זלמנסון. אני בטוח שכל העם בארץ הזאת והיהודים בעולם כולו תומכים בדברי ראש הממשלה. כולנו עומדים מאחורי המאבק לביטול האכזריות הגדולה המופנית נגד אשה יהודיה אחת, הנא-

במערכה זו או הקדמה למערכה הצבאית או מנוף להכרעתנו המדינית הסופית. ובמערכה המדינית כבמערכה הצבאית הסכנה הגדולה היא הכיתור. הכיתור, הבידוד המדיני, בא להכין את הקרקע לבידודו ולכיתורו הצבאי. כל מאמציו חייבים איפוא להיות מכוונים לפריצת הכי-תור הזה עוד בטרם נסגר עלינו. והמסקנה הראשונה היא שגם מנקודת ראות זו חייבת התשובה הישראלית על הצעת האמריקאים על המשך המשא-והמתן בתווך-כה להיות חיובית. עלינו לחזור ולהבליט את נכונותנו למשא-ומתן ולחייב את הנהלה המזורזת המועד לנו כפי הנראה הפעם. אך המערכה היא גם על ההסכם הזה, הסכם-הביניים לגופו.

שש הנקודות של שר החוץ רוג'רס, שהוא מציע כיסוד למשא-ומתן זה, כמעט שסתמו את הגולל על הסכם-הביניים ועל תפקידה של ארצות-הברית בתוך זה. כמעט, אבל לא לחלוטין.

איני טוען נגד עצם העובדה ששר החוץ האמריקני לא רק ממשיך ב"שיירותיו הטובים", כי אם גם מנסה את כוחותיו במלאכת התיווך הפעיל. כל מתווך, סופו שהוא מוכרח להציע הצעות כדי לקרב את הצדדים. אך שר החוץ רוג'רס הכביד על המשא-ומתן הן על-ידי כך שבפרסמו את הצעותיו בנאומו בעצרת הפך אותן מהצעות-תיווך להצעות-לחץ; הוא הכביד על המשא-והמתן בקבעו עמדות ובהן כאלה שלגביהן הוא יודע שאין ישראל מוכנה לקבלן בשום פנים ואופן. אילו היה מר רוג'רס מוכן להאזין לקולי, הייתי מיעיץ לו להציע רק הצעות שיש תקווה ששני הצדדים יקבלו אותן כפשי-רה, ולהשאיר את ההצעות השניות במחלוקת יסודית למשא-ומתן חפשי של שני הצדדים.

ודאי יימצאו אצלנו אנשים שיאמרו: זאת מלכודת ואל לנו להיכנס לתוכה. תשובתנו חייבת להיות שלילית — כך הם יאמרו. ייתכן שזאת מלכודת, אבל מלכודות וארובות לנו משני צדי השביל שבו עלינו לצעוד. אנו ניפול לתוכה אם נענה "כן" לבשרה זאת, פשרת רוג'רס, בלי להבהיר בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים מה אנו שוללים בהצעות אלה ועל מה אינה יכולה לבוא מצדנו כל פשרה. וכוונתי בראש וראשונה למעבר הצבא המצרי, ולו גם מעבר סמלי, לגדה המזרחית של התעלה. רק על יסוד הבהרות ברורות אלה יכולה וחיבת תשובתנו להיות חיובית. כי אכן אנו נילכד במלכודת אם נענה ב"לאו" מוחלט וניתן לכל אויבנו את ההזדמנות להצביע עלינו כעל אשמים ואחראים לכך שאמאץ זה של ארצות-הברית, לצעוד את הצעד הראשון לקראת השלום, נכשל על הסף, ונכשל באשמתנו.

גם זאת מלכודת, ומלכודת לא-פחות מסוכנת מוון המאיימת עלינו, אם נענה "כן" בלי הבהרות ברורות של עמדתנו. ואני חוזר ומדגיש: עלינו להבהיר את עמדתנו השלילית הברורה לגבי הצטיית התעלה על-ידי כוח צבאי מצרי, גם אם יהיה זה כוח סמלי, כי דבר זה עלול לפגוע בצורה המורה ביותר במעמדנו הבטחוני. עלינו למתוח ביקורת על שאר הנקודות, אשר לגביהן אפשר לדעתי למצוא את שביל-הפשרה.

אולם בצד כל תשובה שלילית-ביקורתית נכונה עלינו להבליט את גישתנו החיובית. עלינו לומר: אין אנו מוכנים לקבל את האולטימטום המצרי שמשמעותו התחייבות של ישראל לנסיגה לגבולות שנת 1967 עם החתימה על הסכם-הביניים, אבל אנו מוכנים מיד, עם הסכם-ביניים

שלום חתום, יצא, במידה לא מועטה, מן הממשלה הזאת או מאחד משריה. מה אם כן הפלא שעכשיו אנחנו עומים דים בלחץ? להיכנס להסדר חלקי, לפי המחוננות הרגורדיסית האחרונה? עצם הרעיון של ההסדר החלקי הוא טבעת אחת בשרשרת הוויתורים של הממשלה הזאת. ההסדר החלקי בא לשרת אך ורק את אויבי ישראל, ובעיקר את ברית המועצות. ההסדר החלקי הוא הפרה נוספת של קווי היסוד של הממשלה, ונסיגה מאותן עמדות שראש הממשלה אמרה עליהן לפני שגה ש"כוחן יפה גם היום".

על-ידי עצם העובדה שהגנו נכנסים לדיון על-מנת להשיג הסדר חלקי ויתרנו על משא-ומתן ישיר, כי מדובר שוב במתווך חדש. עצם מהותו של ההסדר החלקי הוא כזה שלא יביא בסופו שלום בר-קיימא ואף לא לגבולות בטוחים ומוסכמים. יוצא איפוא שוויתרנו על הסיכוי לשלום וגם על הסיכוי לגבולות בטוחים ומוסכמים, כאשר ויתרנו על המשא-ומתן הישיר.

אדוני הוישב-ראש. אם התעלה תיפתח כתוצאה מן הלחץ הנוכחי של ארצות-הברית והמצרים יורשו לחצות את התעלה, ישתלטו הרוסים על התעלה משני צדדיה ובשני מבואותיה. וכי חייב אני להסביר לחברי הכנסת מה פירוש הדבר בשביל ישראל, כאשר אין חווי שלום?

באנו בטרוניה על רוג'רס ועל ששת הסעיפים שלו. ששת הסעיפים של רוג'רס, אדוני הוישב-ראש, הם: הסעיף האחד, הגשמת החלטת 242, אותה החלטה שהסכמנו לה, המדברת על נסיגה. הסעיף השני מדבר על הפסקת אש זמנית ולא קבועה, שלא בהתאם לרצוננו. הדבר השלישי שרוג'רס נוגע בו הוא תחום הנסיגה, ועל זה נאמר על-ידו כי לצדדים יש חישובים אסטרטגיים ביחס לתחום הנסיגה, אולם הצעד בעל המשמעות הבסכם הביניים הוא עקרון הנסיגה. אני רואה בזה את הדבר החשוב ביותר בכל סעיפיו. זו אותה נסיגה שהג' רענו מפניה וכאשר הממשלה הסכימה לה, עזבונו. היום הממשלה כבר אינה מכחישה שמסכמים לנסיגה. מדובר על מרחק קטן מן התעלה, אולם זה הישגו של רוג'רס וזו חולשתה של הממשלה. למעשה, על ידי הסכמה לסגת בלא חוזה שלום, הזמינה הממשלה לחץ נוסף והלחץ הנוסף בא היום מטעם ארצות-הברית. אפילו עכשיו, כאשר הממשלה מציעה נסיגה, כפי שראש הממשלה קוראת לזה: "הצבת צה"ל במרחק-מה מזרחה מן התעלה" נשאלת השאלה: מי ייכנס לשטח ההפקר הזה? טכנאים? האומנם רק טכנאים? מה רוצים עכשיו מאתנו, שאנחנו נאמין למצרים, למדינה אשר הפרה את הסדר הפסקת האש ביום היכנסו לתקופה על-ידי הזות הטילים? שנאמין בשבעה שכוחות צה"ל ייסוגו מן התעלה המצרים לא ינצלו זאת עוד באותן יום? האם יש אדם נאיבי אחד בישראל אשר מאמין כי כאשר צה"ל ייסוג מן התעלה, המצרים לא יחצו אותה במלוא כוחם הצבאי? אם לראש הממשלה יש אמונה כי המצרים אמנם לא יעשו זאת, היתני מאוד מבקש ממנה שתשתף את כל חברי הכנסת בה תגיד לנו מניין היא שואבת את האמונה הזאת שהמצרים לא ינצלו מיד את המצב. ראש הממשלה מתרעמת על ההצעה האמ-ריקנית החדשה של שיי הנקודות, אולם, מצד שני, אנחנו מוכנים לדבר וחיובים לדבר עם כל אמריקני בעל עמדה שבא לדבר איתנו. אולם כל בר-בייב יודע כי המתווך רוצה לבוא לכאן ולנהל משא-ומתן כאשר

בקת על חייה בברית-המועצות. כולנו יחד חייבים להו- כיה לעולם כולו שהיא אינה בודדה ולא תישאר בודדה. כל העם היהודי, גם בארץ וגם בעולם, עוקב אחרי מאבקה ותומך בה בכל לב.

אדוני הוישב-ראש. נאומה הממצה של ראש הממ- שלה היום חייב אותנו לטפל בכמה וכמה בעיות, שנראה לי שהן בעיות יסוד של מדיניות החוץ והבטחון של מדי- נת ישראל. יסודות המדיניות הזאת כלולים בקווי היסוד של הממשלה מאז הוקמה, מאחר שהממשלה דהיום טוענת שקווי היסוד מאז ממשלת הליכוד הלאומי לא שנו. וכה אמרה ראש הממשלה עוד באוגוסט 1970: "עמדות אלה לא נשתנו וכוחן יפה גם היום", ב-1970, וודאי גם היום, ב-1971.

הקטע הרלבנטי לעמדה זו של הממשלה נכלל בסעיף 4 של פרק ה' הקובע כי הממשלה תתנודד בהת- מדה להשגת שלום בר-קיימא עם שכנותיה של ישראל שיהא מושגת על חווי שלום שיושגו במשא-ומתן ישיר בין הצדדים, ובחזוי השלום ייקבעו הגבולות המוסכמים, הבטוחים והמוכרים. חווי השלום יבטיחו שיתוף פעולה והימועות מכל תוקפנות, ישירה או עקיפה. ישראל הת- חייבה שם להתמיד בנכונותה לנהל משא-ומתן בלא תנאים מוקדמים מכל צד שהוא, עם כל מדינה משכ- גותיה, למען כריתת חווי שלום. בסוף הקטע החשוב הזה נאמר במפורש: "באין חווי שלום, תוסיף ישראל לקיים במלואו את המצב כפי שנקבע עם הפסקת האש".

בנאומה של ראש הממשלה מיום 4 באוגוסט 1970 נתנה ראש הממשלה ביטוי לביטול הסעיף הזה בקווי היסוד בכך, שהיא הודיעה כי הממשלה החליטה בסוף יולי 1970 "להיענות לזימת השלום האחרונה של ממשלת ארצות-הברית ולהודיע לה שהיא מוסמכת למסור לשג- ריר יארינג כי מוכנה לנהל משא-ומתן בחסותו של יארינג. החלטה זו של הממשלה, שגרמה לכך שגח"ל עזב את הממשלה, היא הפרה של קווי היסוד. הממ- שלה, בהחלטתה זו, ויתרה על העקרונות היסודיים הכלולים בקווי היסוד, כאשר הסכימה לא למשא-ומתן ישיר אלא למשא-ומתן בחסותו של יארינג, אשר, כמובן, אינו מביא לחווי שלום ולא לשלום בר-קיימא וגם לא לגבולות בטוחים ומוסכמים. מכל הזימה הזאת נשארה רק התחייבות ישראל לסגת משטחים שנכבשו בסיכסוך 1967, וכל זאת בהתאם להחלטת מועצת הבטחון הידו- עה, מספר 242.

כבר אז התרעה על כך שאין לקבל את הזימה האמריקנית ההיא. עובדה היא שאנחנו ניערנו את חוצננו משליחות יארינג כאשר נוכחנו לדעת כי המצרים ומגי- ניהם ניצלו במרמה את הפסקת האש כדי לקדם את הטילים לתעלה. הוכחה נוספת לזה: צוטט לאחרונה בעתונות כי מדינאי אמריקני חשוב מאוד אמר, כי שלי- חות יארינג שבקה חיים לכל חי.

אדוני הוישב-ראש. הוויתורים ההולכים וגדלים של הממשלה הביאו לרדי כך, לעניות דעתי, שהופסק זרם של נשק מסויים. חשוב לציין שדווקא בימים שבהם אמרנו לא לאמריקנים, כאשר לא קיבלנו את עמדתם שהוצעה לנו לא פנים, היתה אספקת הנשק שוטפת, ואילו עכשיו, כאשר אנו הולכים ומקבלים מדי פעם הצעה לאמריקנית זו או זו, צאו וזאו מה קודה.

אדוני הוישב-ראש. עצם הרעיון של הסדר חלקי, שאיננו משא-ומתן ישיר ואיננו מיועד להביא להסכם

זמן שאול שהמצרים נותנים לנו. אינני מציע לזלזל באיומים אלה, אולם יחד עם זאת עלינו לדחות את האימונים והלחצים למיניהם פה-אחד, בהחלטיות ובתקיפות.

אינני יכול לסיים בלי לציין מחדל רציני מאוד של הממשלה בשטח הסברת עמדתנו. יש לנו ידידים רבים בארצות-הברית, מחוץ ל"סטטייט דפרטמנט", ולדעתי לא נעשה די ולא נעשה הכל כדי להסביר להם, וכדי להסביר לעם האמריקני, מה יקרה פה כאשר ישראל תיאלץ לסגת בלא חווי שלום ובלא שלום.

רק לפני שנה נאמר לנו, אדוני היושב-ראש, כי רק הודעה על נכונות לויתורים וההחלטה על מה שמכונה "התפשרות" יביאו הסכם ויקרבו את השלום, בעוד אשר מדיניות של קיום שלמות הארץ מנציחה את מצב המלחמה. היום ברור, מתוך הנסיקה, כי כל הויתורים המוכרזים והמובטחים לא הביאו לשום הסכם ולא קירבו את השלום. נהפוך הוא. הם הביאו תביעה לווי תורים נוספים עד לנסיגה טוטלית אל מעבר לקווי יוני 1967.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, ואחריו לחבר-הכנסת ששון.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. העולם הריאלי, שבו אנו חיים, אינו זה שמדיינים ראש הממשלה, הגברת גולדה מאיר, ותומכיה המדיינים. מאורע היסטורי חשוב קרה הלילה, המאפיין את המצב הבינ-לאומי החדש המתפתח, את יחס הכוחות החדש בעולם. העצרת הכללית של האו"ם החליטה ברוב עצום להחזיר את זכויותיה של סין העממית באו"ם ולגרש את כנופיות צ'יאנג קאי-שק מן האירגון הבינ-לאומי. מאורע זה הוא מאותות הזמן.

אנו מברכים על הנצחון החשוב הזה של השכל הישר. אנו שומחים על המפלה המבישה של האימפריאליזם האמריקני וגורויו, שניסו עד הרגע האחרון למנוע את הבלתי-נמנע על-ידי תכסיסים פרוצדורליים. אנו מגנים את הצבעתה של ממשלת גולדה מאיר, אשר נהגה בחוסר תבונה מדינית, ובניגוד לאינטרסים הלאומיים של ישראל הפועה כגורו ממושמע של האימפריאליזם האמריקני והצטרפה למיעוט הכושל שלא הצליח להכשיל. על כגון אלה אומרים ביידיש: "פארשטונקענע פיש געגעסן און פון שטאט ארויסגעטריבן".

הצבעתה של ממשלת גולדה מאיר באו"ם אופיינית למדיניות השלטת. היא ריאקציונית ובלתי-ריאלית כאחד. היא נשענת כל כולה על האימפריאליזם האמריקני שכוחו הקודם כבר אינו איתו.

טובתו של עם ישראל תובעת שהממשלה תלמד את הלקח. כי הרי מפלות דומות עלולה היא לספוג גם בענייני אזורנו. תהיו מציאותיים, רבותי. עם ישראל לא יסלה לכם אם תגורוהו למלחמה חדשה מתוך הגנה על האינטרסים האימפריאליסטיים האמריקניים המת-מוטטים במוזר התיכון, ומתוך השאיפה, או נכון יותר האשליה, של סיפוחים טריטוריאליים.

נאומה המדיני, או יותר נכון הצבאי, של ראש הממשלה גולדה מאיר היום בכנסת הוא תלוש כל כך

באמתחתו אך ורק שש הנקודות הללו ושום דבר אחר. ניצבת השאלה, ואני מצגי אותה לממשלה: היכן המס-קנה כלפי המתווך? לפי כל הסימנים ינהלו אתו משא-ומתן בלי להציג תנאי כלשהו, לפחות את קווי היסוד של הממשלה, אותם קווי היסוד שראש הממשלה אמרה שהם עדיין שרירים וקיימים. איך לשכוח, חברי הכנסת, כי אנחנו במו ידינו הזמנו את הלחצים, על-ידי הווי-תורים הנשנים והולכים, בשעה שהשכמנו לנסיגה. ברור שאצל האמריקנים חלה נסיגה בקשר לעמדתם לפתיחת תעלת סואץ. מציעים הם לא חיוב בכלל מעבר של יחידות צבאיות מצריות לגדה המזרחית של התעלה, והיום, למעשה בהצעתם, בשש הנקודות, הם מחייבים זאת, ובמרוץ רב.

זוהי, כמובן, תוצאת ויתוריה של ממשלה זו במשך כל הזמן, מזה שנה וחצי. הממשלה ויתרה קודם כל על העיקרון שלפיו "באין חוזה שלום מקיימים במלואו את המצב כפי שנוצר עם הפסקת האש". והרי עקרון זה מעוגן כולו בחוק הבינ-לאומי, ואמריקה לא אחת הודהתה בשעתה עם עקרון זה.

חבר-הכנסת צדוק טען פה כלפינו וכלפי ד"ר דימלט, כי במשך 15 חודשים לא ויתרנו על טריטוריה. לדעתי, אילו היינו מוותרים על טריטוריה כבר מומן היתה פורצת מלחמה. אולם מה שחבר-הכנסת צדוק שכח הוא, כי מאז הממשלה הסכימה לזימת רוג'רס יש ארוזיה גדלה והולכת בעמדת ארצות-הברית, וה-ויתור דאז הוא שגרם למצבנו היום.

צאו וראו, חברי הכנסת. רק לפני שנה הודיע הנשיא ניקסון לראש הממשלה, בשדר מיוחד, כי האמריקאים לא ילחצו עליו להוציא אפילו חייל אחד מן השטחים הכבושים כל עוד לא יושג הסכם הדדי, מחייב וחוזי, שישביע את רצוננו. וראש הממשלה הביעה אז תקווה, כי הנשיא ניקסון יקיים את הבטחתו. מדוע אם כן הסכימה הממשלה, מאז השדר הזה, לשבור את העקרון של אי-נסיגה ללא חווי שלום?

הממשלה הזאת, אני מרשה לעצמי לומר, אפילו לא ניסתה לטעון בתקיפות באוני ממשלת ארצות-הברית לרצינות ההתחייבות המפורשת הזאת של נשיא ארצות-הברית לראש ממשלת ישראל.

הויתור ההוא של הממשלה, שלא לחצו ולא עמדו על כך שנשיא ארצות-הברית יקיים ועיברתו, מביא תביעות נוספות לויתורים נוספים, לא רק מצד אויבנו, אלא גם מצד ידידנו האמריקאים. אולם עד היום הזה, אדוני היושב-ראש, ממשלה זו לא למדה שום לקח.

אדוני היושב-ראש. נוכח כל הויתורים הללו, שלא היו הכרחיים ושאו התרענו נגדם לא אחת, אין פלא שתימרנו את עצמנו למצב שבו ראש הממשלה הודיעה, כפי שקראתי היום ב"דבר", שגם אם ישראל תישאר בודדה לא תיכנע לתכתיבים בנוגע לתנאי ההסדר החלקי והמשא-ומתן לקראתו. אני מסכים למה שראש הממ-שלה אומרת, אבל למה היינו צריכים לתמרן את עצמנו למצב כזה, שראש הממשלה תודקק לומר דברים כאלה?

חברי הכנסת. עלי לסיים, ולכן אינני רוצה לעמוד על כל פרשת האולטימטום שהמצרים נתנו לנו, עם קביעת תאריכים ועם תאריכים סופיים. רצוני לומר, אדוני היושב-ראש, ששום עם, ובחודאי לא עמנו למוד הסבל, אינו יכול לחיות על זמן שאול. בודואי לא על

פעולה עם הנאצים במזרח אירופה שברחו מעונש, גוענים ואנטישמים למיניהם, ויחד אתם עסקנים ציוניים, המעודדים על-ידי חוגי השלטון בישראל, וניסו על-ידי פעולות פרובוקטיביות לחבל בביקור, להפיץ רעל אנטי-סובייטי ולהרעיל את האווירה הבין-לאומית. הפגנות פרובוקטיביות אלה לא אות קלון לאמרגינה וחושפות את דמותם האמיתית כאויבי השלום ושיתוף הפעולה הבין-לאומי.

הננו מוחים ומגנים את הגיבוי שנתנו ונותנים החוגים השליטים בישראל לפרובוקציות האנטי-סוביי-טיות בחוץ-לארץ ולהסתה נגד ברית-המועצות בישראל. גם הפעולות האלימות של הכנופייה הפאשיסטית של כהנא, המכונה רב, ואפילו היריות לעבר מקום המגורים של משפחות סובייטיות בניו-יורק על-ידי שליח הליגה האנטי-יהודית של כהנא, זכו לחדפתנו לסיקור אוהד באמצעי התקשורת של מדינת ישראל.

הדאגה, כביכול, ליהודי ברית-המועצות אינה אלא אמתלה להיתרמותם של שליטי ישראל ושל מנהיגים ציוניים בחוץ-לארץ לאסטרטגיה הגלובלית של הריאקציה הבין-לאומית, המכוונת לחבל בתהליך של הפגת המתרחקות הבין-לאומית.

ביצור עניין השלום בעולם מסייע גם לעניין השלום הצודק באזורנו. מכאן הפחד של חוגי השלטון בישראל. כל הסכם חלקי בין ברית-המועצות וארצות-הברית מעורר חרדה בממשלה. כל צעד של קידום השלום באירופה, כמו ההסכם על ברלין, ההסכמים בין ברית-המועצות ופולין לבין גרמניה המערבית, כמו ביקורו החשוב בצרפת של המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית של ברית-המועצות, ברז'נייב, מערד חרדה בחוגי השלטון בישראל. הם מעריכים כי רק באווירה בין-לאומית עכורה ומתוחה יוכלו להמשיך בכיבוש, תוכלו ושיינגטון להשתמש ביתר חפזיות בשירותיה הצבאיים והמדיניים של ממשלת ישראל נגד המדינות הערביות האנטי-אימפריאליסטיות.

החלטת הממשלה פה-אחד מה-11 לחדש זה, הדוחה אפילו את ההצעות המפורפרות והדו-משמעיות של שר החוץ האמריקני ויליאם רוג'רס בעצרת האו"ם בדבר הסדר-בניים באזור תעלת סואץ כחלק של הסדר כולל לביצוע החלטת מועצת הבטחון מנובמבר 1967; תביעתה המוכרזת השכם והערב על הממשלה לסיפוחים טריטוריאליים כתנאי לשלום; החשת יצירתן של עובד דות מוגמרות בשטחים הכבושים, תוך גירוש תושבים והפקעת קרקעות להתנחלות; והתעלמותה של הממשלה מהחלטות מוסדות האו"ם ומדעת הקהל בעולם; מאמציה הקדחתניים להשיג מקסימום פאנטומים וגשק התקפה אחר; הביזוב של מיליארדים בהקמת תעשיות צבאיות חדשות, שאפילו מדינות גדולות יותר אינן יכולות לעמוד בהן מבחינה כלכלית - כל אלה מראים בעליל כי פני ממשלת גולדה מאיר אינם לשלום אלא למלחמה חדשה. שר-הבטחון משה דיין הודה בכך בגלוי בהכרזתו כי הוא מעדיף חידוש האש על פני נסיגה בהתאם להחלטת מועצת הבטחון.

הממשלה ממשיכה לנקוט טקטיקה של סחבת כדי להנציה את הכיבוש של השטחים הערביים. אולם כל אלה לא יועילו. לא רק ההתפתחות הבין-לאומית והאווירית תכשיל מדיניות זו, הגשענת על המשענת האמריקנית שעשויה, כמו כל משענת אימפריאליסטית,

מן המציאות הקונקרטי בעולם, במזרח התיכון וביש-ראל גופה, עד כי מדהים פשוט הדבר, שעדיין אוחזים בהנה השלטון בישראל אנשים שאין להם כל חוש של ריאליזם מדיני. אנו בטוחים, כי לא ירחק היום והרוב המכריע של העם יגיד לבורבונים המדיניים בישראל: מספיק ודי עם מלחמות, מספיק ודי עם המדיניות של "העולם כולו נגדנו... אין דבר... לא איכפת", כי היא מסכנת את ישראל עצמה.

לאסוננו הלאומי מתעלמת ממשלת גולדה מאיר כליל מן ההתפתחות החדשה בנודה הבין-לאומית. היא מנהלת מדיניות תלושה מיחס הכוחות החדש בעולם. כל שאיפתה לשכנע את ושינגטון שתנקוט קו תוקפני קיצוני כלפי ברית-המועצות, כלפי התנועות לשיחרור לאומי באסיה, אפריקה ואמריקה הלאטינית, ובמיוחד כלפי התנועה הלאומית האנטי-אימפריאליסטית של העמים הערביים. כל הישובה המדיניים בגויים על "פאנטומים" אמריקניים. ה"פאנטומיה" היא מחלתה הממאירה של הממשלה. זוהי אחת הצורות של מדיניות התכתיב הצבאי.

בימים אלה ימלאו חמש-עשרה שנים למלחמת סיני-סואץ התוקפנית, שפתחו בה שליטי ישראל, יחד עם האימפריאליסטים הצרפתיים והבריטיים, נגד מצרים. באותו זמן ימלאו חמש-עשרה שנה לטבח של תושבי כפר קאסם, שבוצע ערב פתיחת המלחמה. הוקענו את פתיחת המלחמה התוקפנית והקרבנות חיי בחורים שלנו כדי להחזיר את הבעלות על תעלת סואץ למיליארדרים הצרפתיים והבריטיים, וכדי לספח שטחים ערביים לישראל. הוקענו את טבח כפר קאסם.

שליטי ישראל לא למדו את לקח הכשלון משנת 1956, את לקח הנסיקה דאו מכל השטחים הכבושים. החוגים השליטים בצרפת, ובמידה ידועה גם בבריטניה, למדו בינתיים את הלקח, למדו להיות מציאותיים יותר.

המפלגות של ארצות-הברית בווייטנאם על רקע של שינויים נוספים ביחס הכוחות בעולם לרעת האימפרי-אליס, החרפת הניגודים בין המדיניות האימפריאליסטית, טיות, ומשבר פיננסי וחברתי חמור בתוך ארצות-הברית, אילצו גם את שליטי ושינגטון לשנות את הטקטיקה, להתחיל לחשוב במושגים מציאותיים יותר. נסיעתו המיו-עדת של נשיא ארצות-הברית ניקסון לפקינג היא הדאה בכשלון המדיניות האמריקנית. ואילו ההידברות על ביקורו של ניקסון במוסקבה במאי 1972 היא תוצאה של כשלון האסטרטגיה הגלובלית של האימפריאליסטים האמריקני, וקשורה עם התקדמות מסיימת בשיחות בדרג גמוך יותר בשאלות בין-לאומיות שונות.

אולם עדיין לא הוכרע גורל המזרח התיכון לשלום או למלחמה. חוגים אימפריאליסטיים אמריקניים ואח-רים רבי-השפעה בוחשים באזורנו ובאזורים אחרים בעו-לם כדי להעביר מחדש את האווירה ולהגביר מחדש את המתרחקות הבין-לאומית, לחבל בתהליך של השלטת העקרון של דו-קיום בשלום בין מדינות בעלות משטרים חברתיים שונים.

נשקם העיקרי של פושטי רגל פוליטיים אלה הוא האנטי-סובייטיסם.

בזמן ביקורו של ראש ממשלת ברית-המועצות בקנדה, שנתקבל באהדה ובהתלהבות על-ידי העם הקנדי, חדרו יחד כוחות השחור והריאקציה, משתפי-

להשכנת השלום בין ישראל ושכנותיה הערביות, של אי יכולנו לקבל, כי היה בהן כדי לצמצם את שטח המדינה ולהפכה ממדינה יהודית למדינה דו-לאומית.

וכן זה קרה לד"ר גונאר יארינג, אשר בפברואר השנה שרף למעשה את הגשר שעליו עמד, גשר השלום חות של או"ם, כדי להביא להידברות בין ישראל לשכנותיה הערביות. בדגע שניסה ד"ר יארינג להגיש לישראל מפה, כדי שתשיב עליה כן או לא, הוא גקט עמדה משלו ונטל סמכות שאין לו והכשיל את המשא-ומתן בינינו לבין מצרים שצריך היה להתנהל באופן חפשי בין הצדדים, בלא תנאים מוקדמים ובלא עמדות מוגדרות. במעשהו זה עקד ד"ר יארינג את הבסיס שעליו עמד, הבסיס שעליו יכולנו לנהל משא-ומתן עם מצרים.

אותו דבר קרה עכשיו לשר החוץ האמריקני, ויליאם רוג'רס, אשר מרוב להיטותו להגשת הסדר חלקי שכח את הכלל האומרי, שברגע שצד אחד מוותר מראש, הוא מוציא מידו קלף של מיקוח והווייתו שלו אינו סופי, אלא קו מוצא למיקוח חדש. והאופייני ביותר בנאומו של רוג'רס מעל במת עצרת האו"ם הוא ויתורו על חופש השיט לאומיות ישראליות בתעלה בשלב ההסדר החלקי. במשך כל השנים היתה זו ארצות-הברית שתמכה בנו בעניין חופש השיט בתעלת סואץ הנתון לכל העמים בהתאם לאמנת קושטא. יש על כך התחייבות אמריקנית אין-ספור, לא רק ב-1957, בימי הנשיא אייזנהאור, אלא גם הדבה לפני כן. היתה זו ארצות-הברית שיוזמה בשעתה את החלטת מועצת הבטחון נגד מצרים בעניין מניעת חופש השיט בתעלת סואץ מאומיות ישראליות. וכן היתה זו ארצות-הברית שהתחייבה לתמוך במצרים במאבקה לסילוק הבסיסים הבריטיים מאזור התעלה תמורת התחייבות מצרית להתיר לאומיות ישראליות לעבור בתעלה. והנה אף בעניין זה נסוג רוג'רס וקבע, בשש הנקודות שלו, כי אפשר יהיה לדון בעניין השיט הישראלי בתעלה — כשיבוא השלום.

רבותי חברי הכנסת. יש בתוכנו השואלים בימים אלה: האומנם נתדרדר לעימות עם ירדנתנו הנאמנה, ארצות-הברית, בגלל נסיונו של מיינסטר החוץ שלה לכפות עלינו הסדר חלקי כזה בתעלה, שהוא בעוכרינו? התשובה היא כמובן: לא ולא. אין כוונה כזאת ואין רצון כזה. אין אנו נוטשים את ארצות-הברית, כשם שגם ארצות-הברית אינה נוטשת אותנו. יש לנו רק מאבק עם מדיניות מסוימת של אהת מזרועות השלטון בארצות-הברית. כלום מילוני האמריקאים, אשר התנגדו למדיניות ממשלתם בווייטנאם, התנכרו לאינטרסים של ארצות-הברית? ביניהם רבים מאנשי הקונגרס האמריקני, מנהיגים פוליטיים, סופרים ופרופסורים שסברו, במידה מסוימת של צדק, כי ההידרדרות האמריקנית בווייטנאם לא היתה הכרח המציאות, אלא שהדברים היתדרדו עד שהם כפו מדיניות מסוימת על נשיאי ארצות-הברית בזה אחר זה. התנגדותנו כיום למדיניות מסוימת של ארצות-הברית באזורנו אין פירושה, איפוא, התנגדות לנשיא ארצות-הברית, ובוודאי לא עימות עם ארצות-הברית. המדיניות של ארצות-הברית במזרח-התיכון אינה מנוהלת כיום בדרך הגבוה ביותר בווייטנאם, כפי שהיא מתנהלת בתקופות משבר. היא מנוהלת עתה לא מתוך התנגדות, חלילה, למדיניותו של נשיא ארצות-הברית, המכוון את כל מדיניות החוץ והבטחון של ארצו, אלא במסגרת חופש הפעולה, שהעניק הנשיא

להתגלות כמשענת קנה רצוף. מדיניות זו תוקע גם על-ידי הציבור בישראל גופה.

כתוצאה ממדיניות הממשלה קיימת סכנה רצינית של חידוש המלחמה. אנו מזהירים מפני סכנה זו ומהות-צאות החמורות הצפויות ממנה לישראל, לאזור ולעולם כולו.

למרות כל התככים של שליטי וושינגטון ושל שליטי ישראל עדיין קיימת האפשרות למנוע חידוש האש, להגיע להסכם שלום אשר יבטיח את הזכויות של כל העמים והמדינות באזורנו, לרבות עם ישראל והעם הערבי הפלשתינאי. לשם כך יש לשים קץ להרפתקנות המדינית וצבאית, לעלות על פסים של ריאליזם מדיני ופתרון של צדק.

זו הדרך לפתיחת דף חדש בתולדות ישראל, דף של שלום עם השכנים, של יחסים תקינים ואף ידידותיים עם ברית-המועצות. זו הדרך גם לתקציב של בניין ופיתוח ולא של מלחמה והרס. והעיקר, זו הדרך אל השלום ואל הבטחון של עמנו.

המשך הכיבוש מביא גם לפאשיזציה של החיים הציבוריים בישראל, לחוקים נגד זכויות העמלים ונגד חופש השביתה, להורדת השכר של הפועלים ולהורדת רמת החיים הכללית של המוני העם על-ידי העלאות מחירים ומסים. מכל הסיבות הללו גובר אי-האמון במדיניותכם בקרב המוני העם הרוצים בשלום.

הברירה היתה ועדיין קיימת: או שלום או סיפוח; מדיניות של עצמאות לאומית, או שירות לחוגים אימפריאליסטיים בניגוד לאינטרסים האמיתיים של ישראל; השתלבות בתהליך של הפגת המתוחות הבין-לאומית וביסוס השלום, או המשך הבידוד של ישראל והעדרתו, על כל סכנותיו.

אנו תובעים לשנות את המדיניות הקיימת, לעלות על פסים של מדיניות שלום וריאליזם, ללכת עם הזמן, עם הרוחות הרעננים הנושבים עכשיו ביתר שאת בעולם.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הייבור לתבר-הכנסת ששון, ואחריו לתבר-הכנסת ורדיגר.

אליהו ששון (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היישוב-ראש, כנסת נכבדה. בהופעתו בראשית החודש הנוכחי מעל במת עצרת האומות המאוחדות נטל לעצמו שר החוץ האמריקני סמכות שאין לו, וקבע מה הם התנאים להסדר חלקי בין ישראל למצרים באזור התעלה. הוא עשה זאת בלי היוועץ תחילה עם ממשלת ישראל או עם שר החוץ של ישראל, אבא אבן, ששהה באותו הזמן בניו-יורק, ויצר את הרושם אצל שומעיו כאילו הוא מדבר תוך הסכם מלא עם ישראל.

מנקודת ראות רחבה יותר אין בהתנהגותו זו של שר החוץ האמריקני ובהתבטאותו משום הפתעה. תמיד ידענו כי הסכנה שבכל תיווך היא שהמתווך הרוצה להצליח בכל מחיר, ושהוא עצמו אינו צד בסיכסוך, עלול ביום מן הימים לנקוט עמדה משלו ולהציע הצעות משלו, ובלבד שיצליח. התנגדותו של ישראל במשך שנים לרעיון התיווך נבעה רק מאותו חשש שמא ייחפץ המתווך לצד ויטול לעצמו סמכויות שאין לו.

זה קרה ב-1949, כשוועדת הפיוס בלזאן נטלה סמכות שלא היתה לה והעלתה הצעות כאלה משלה

ניקסון לשר החוץ שלו, להתאמן להגיע להסדר חלקי במזרח התיכון לאור הצלחתו בהסדר הפסקת האש. רבותי חברי הכנסת. הסדר הפסקת האש שהשיג מר רוג'רס העניק לו מעמד מסוים בתוך הממשל בוויינגטון. משום כך הוא נוהג כיום ביתר תקיפות כלפי כל התנגדותו ולמחשבותיו. תכניותיו לא החלו, כזכור, ביומה להפסקת אש, אלא קדמה להן תכנית מפורטת יותר להסדר סופי במזרח התיכון, עם שירותוט גבולות מראש, לפני כל משא-ומתן ישראלי-ערבי. אך כאשר לא יכול היה להגשים את תכניתו זו בדבר הסדר כולל, הידועה בשם תכנית רוג'רס, נתלה בהצעה, שניצגה בישראל בדבר הסדר-ביניים, כדי שיהיה לו קדום להפור בו יסודות להסדר הסופי. אולם משלא הצליח להזיז עניין ההסדר החלקי במשך חצי השנה האחרונה, הוא מנסה להשיג אותו כעת בדרך שבה רצה בתחילה להשיג את ההסדר הסופי, דהיינו בדרך של כפייה על ישראל. אך כשם שלא נבהלנו בשלב א', כך גם אין אנו צריכים להיבהל בשלב ג'. וכשם שאחר שהכשלנו את "תכנית רוג'רס" היה לנו ירח דבש ממושך עם השלטון בוויינגטון בדרג הגבוה ביותר, עם עזרה כלכלית וצבאית ניכרת, כך גם אין אנו צריכים להניח מראש, כי דחיית התכתוב של שש נקודותיו של רוג'רס תגרור עימות רציני עם ארצות-הברית וביטול הידידות העזה והנאמנה שבינינו לבינה. כשם שמשדר החוץ האמריקני נאבק עתה בכל הדרכים — בהדלפות, בהפצת גולות ארנעה, בשיגור שליחים ובכל מיני אמצעים, שאינם כה ידיוותיים, כדי לרכך אותנו — כך מותר לנו לעמוד מול מדיניות מסוימת של הסטייט-דפרטמנט ולהשתדל להכשילה. וטוב עשתה ראש הממשלה שבהצהרתה לפני כשבועיים דחתה בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים את הדרך אשר עלה עליה מר רוג'רס בשש נקודותיו והבהירה בצורה הברורה ביותר, כי ישראל הסכימה לתיווכה של ארצות-הברית אך ורק במסגרת החתירה להסדר מיוחד בתעלת סואץ ומתוך ההנחה כי ארצות-הברית לא תנקוט עמדה משלה. אולם נדמה, כי דרושה עתה מערכה נרחבת יותר מול המאבק הקשה אשר גם נתונים אנו כיום — לחץ מצד ארצות-הברית ואיומים חריפים ובלתי-פוסקים מצד הנשיא המצרי בדבר חידוש האש. דרושה עתה מערכה שבה לא ניחן לסיוע הכלכלי ול"פאנטומים" לערפל את הסכנה הנשקפת לנו ממהלכיו של מר רוג'רס; מערכה אשר תמנע מן הסטייט-דפרטמנט להציג לפני העולם את התנגדותו לנוסחה הנרקמת והולכת כ"נוקשות", כהתנגדות להסדר, כעמידה על קוצו של יוד, כמסכנים את השלום בעולם; מערכה שתשמיט את היסודות אשר מר רוג'רס מקים עתה כדי להתייצב עליהם מחר לפני העולם כולו עם בשרות השלום המדומה; מערכה אשר לא תותיר בוויינגטון, ולא רק בוויינגטון, צל של ספק, כי חשבונו של רוג'רס הוא חשבון שווא, וכי כל חשבון, אשר ייעשה בהנחה שניתן להיעשות בלעדינו ובלי הסכמתנו ועל חשבון האינטרסים שלנו, סופו להתנפץ אל מול המציאות, שבה אנו ושבא עלינו יכולים להרשות לעצמנו לשקוע באשלויות ורדות ובראיה מהירהורי הלב. שכן לשלום-אמת, לשלום בר-קיימא יש, לדעתה, רק דרך אחת: דרך המשא-ומתן בינינו לבין מדינות ערב, בינינו לבין כל מדינה לחוד, בלא תנאים מקדמים ובלא איומים ערביים, כפי שניהלנו את הסכמי

שביתות-הגשק בשנת 1949. לא תיווכים שמולידים תכ-תיבים דרושים לנו, ולא מתווכים שנוטלים סמכויות שאין להם, ולא תחליפים אחרים העלולים רק להחיש התלקחות חדשה באזור; שכן כששני הצדדים המסוכ-סכים יושבים ביחד ליד שולחן הדיונים — הם מחפשים אך ורק את האינטרסים שלהם ויוצרים אוירה של אמון הדדי ומניחים יסודות לשיתוף כן ונאמן ביניהם לעתיד. רבותי חברי הכנסת. הבעיות בסיכסוך הערבי-ישראלי מורכבות מכדי שאפשר יהיה לצפות לפתרון בנוסחה זו או זו של גוגאר יארינג או של ויליאם רוג'רס או של ג'וזף סיקו. בנוסחאות כאלה, שהן למעשה בבחינת "כזה ראה וקדש", יוצרים רק קפאון שתופס את מקומה של הפעילות והוסמים את הדרך להתקדמות וליצירת אוירה של הידברות ושל אמון הדדי. בנאומו בעצרת האו"ם קבע שר החוץ שלנו כמה דרכים מעשיות להשגת ההתקדמות המבוקשת, אשר בכל אחת מהן טמון סיכוי ליצור את ההתחלה השוברת את הקפאון הקיים וממנה אפשר להתקדם התקדמות נוספת על בסיס מה שהושג קודם לכן. הדרכים המעשיות שקבענו על-ידי מר אבן אינן מהפכניות. הן הוגנות והוגיונות. יש בצדן סיכוי של הצלחה, ואין בלבולן, וזה העיקר, דבר העשוי לחייב צד מן הצדדים לויתור מראש על עמדתו.

רבותי חברי הכנסת. שר החוץ האמריקני, למרבית הצער, אינו מסתפק בהעלאת התכנית שלו בת שש הנקודות ובהבעת אופטימיות עקשנית בדבר הסיכויים להסדר חלקי, אלא גם מפעיל עלינו לחץ בדרך מניעת הגשק הדרוש לנו להחזרת איוון החימוש על כנו. הוא מסרב להבין כי ככל שיתמזר בדרכו זו עלולה התנה-גות לא רק להוביר את עיקשותה של מצרים, אלא גם לעורר בקהיר שיקולי הצלחה ולדחוף את סאדאת ואנשיו להדפתקאות חדשות. במקרה כזה יסוכן הדבר היחיד החשוב שהושג עד כה על-ידי מר רוג'רס למען הסדר חלקי, והוא הפסקת האש בתעלה. אם יקרה כך, עלול להתברר לוויינגטון כי גם אופטימיות שאינה בדוקה די צרכה עלולה להיות לפעמים מזיקה, בייחוד כשהנשיא המצרי אנואר אל-סאדאת ושר המלחמה שלו מוחמד סאדק חוזרים ומכריזים השכם והערוב כי שנה זו, שעד לסיומה נותרו רק חודשיים, תהיה שנת הכרעה לפתרון מדיני או למלחמה.

נכון שסאדאת יודע שמלחמה לא תביא לו פירות כלשהם, משום שאין הוא יכול לגבור על ישראל. אך על-פי-יכן הוא טוען כי לא יוכל להמשיך לאורך ימים במצב הנוכחי של לא מלחמה ולא שלום, משום שסיני, המצרית, נמצאת בידי ישראל והגלה מתנוסס על גדתה המזרחית של התעלה המשתוקק ועוד הרבה טעמים, שכולם כאחד דוחפים את שליטי קהיר לשבור את הקפאון הקיים ולאסור מלחמה גם אם לא תצמח להם כל טובה צבאית מכך.

אשר להצעת הנשיא ניקסון לשר החוץ הסובייטי, אנדריי גרומיקו, להסכים על צימצום הדדי של משלוחי הגשק למזרח התיכון, אין בה למעשה משום מיוש. זה שנים מעלה ארצות-הברית הצעה זו לסיווגין ותמיד נתקלה ב-"נייט" סובייטי. אך אם הפעם יש הבדל כל-שהו, הרי הוא בכך שגרומיקו לא השיב מיד בשלילה, אלא הבטיח, כפי שמסרה העתונות האמריקנית, לשקול את ההצעה ולענות עליה מאוחר יותר. ההצעה לצמצם

הו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורדיגר, ואחריו לחבר-הכנסת אבנרי.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אפתח בפרשת השבוע, פרשת לך לך. אמר השם אל אברהם: שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם, צפונה ונגבה וקדמה וימה, כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם.

הבטחה זו של הקדוש ברוך הוא לעברי הראשון, אבי האומה, היא אבן היסוד לקיומנו בארץ הזאת. היא אשר מבטיחה לעם ישראל, לזרע אברהם, בעלות נצחית ובלעדית על ארץ-ישראל בגבולותיה ההיסטוריים והבטחה זו של מי שמנהיג את העולם צריכה לעמוד לנגד עינינו תמיד, ובפרט בימים קשים, כאשר אנו מבחדים — עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב — כאשר אנו בחדים והגויים, גם הטובים, אינם רוצים להתחשב בבעיותינו ובתביעותינו ולהבין אותן.

חברי הכנסת. מאז קבלת היוזמה האמריקנית לפ-ת יחית התעלה, ועוד לפניו ידענו עליות וירידות ביחסים עם המדינה היהודית — ארצות-הברית. גשיאים עלו וגשיאים ירדו ובעיית היחסים אתה תמיד היתה קיימת. תמיד השתדלנו, ובצדק, לשמור אמונים למעצמות על זו ותמיד ידענו להעריך את עזרתה הרבה בשטחים שונים ובתקופות שונות, ולא אחת עמדתה והעמידתה התקיפה לצדנו הרתיעה את אויבנו, ובתוכם ברית-המועצות. אבל נדמה לי, והלוואי ואתבדה, שאנו מתקרבים למצב של קונפליקט קשה עם ארצות-הברית, ולמעשה הקוני-פליקט קיים כבר מאז התווה מזכיד המדינה מד רוג'רס את השקפותיו והציע את תכניתו בת ששת הסעיפים להסדר באזורנו. תכנית רוג'רס זו נדחתה בעבר על-ידי ממשלת ישראל בצורה חד-משמעית. דחייה זו קיבלה יתר תוקף עם הכרות ראש הממשלה היום, בהתייחסה לתכנית זו ולסכנות הנובעות ממנה לבטחוננו ולקיומנו כעם וכמדינה. תכנית רוג'רס בת ששת הסעיפים הידועים העמידה את ישראל במצב לא נוח כלפי העולם, גרמה לכך שישראל קיבלה תדמית של מדינה נוקשה וסרבנית שאינה רוצה בשלום, ומצד שני גרמה לחצייה של ארצות-הברית על ישראל לציור תדמיתה של מצרים התוקפנית ומחרזרת הריב למדינה השואפת כביכול להסדר ולשלום. מי יודע אם אין בנקודה זו תיאום-מה בין ארצות-הברית וברית-המועצות על חשבון ישראל. וכל זה קורה בתקופה שארצות-הברית והעולם החפשי נזכרים לדעת יותר ויותר את כוונותיה ומטרותיה של ברית-המועצות, המעוניינת באישקט באזור, בחדיה עמוקה יותר, ומוכיחה זאת על-ידי הזרמת נשק למצרים מכל הסוגים וביד נדיבה. ושמענו היום מפי ראש הממשלה פירוש על כוחן ועצמתן של מצרים וסוריה. והזרמת נשק זו גורמת לתיאבון לאויבנו לצאת עלינו למלחמה. מה שמדאיג הוא, שארצות-הברית הולכת שולל אחרי הבטחות סרק של הסובייטים ורוצה להאמין להם שכוננו גם שלום ולהסדר באזורנו. ובתקווה זו של תמיכה סובייטית כביכול ממשיכה ארצות-הברית להתבסס על שש הנקודות שבתכנית רוג'רס ולהיבדק בהן מבלי שתקבל את עמדתנו הברורה והחד-משמעית: שאין ישראל יכולה להסכים שבכנית רוג'רס תהווה בסיס למשא-ומתן על הסדר לשלום. כי למרות רצוננו, ורצוננו

את משלוחי הנשק למזרח התיכון היא חיובית כשלעצמה. אולם במה דברים אמורים? כשהיא עולה על הפרק בשעה שקיים איזון כוחות בין הצדדים. אך הפעם מעלה ארצות-הברית את הצעתה בשעה שאיזון זה הופר על-ידי עיכוב אספקת הפאנטומים לישראל, בעוד שבברית-המועצות הספיקה להזרים נשק חדש ביותר למצרים ושאר מדינות ערב ומוסיפה להזרים עד היום הזה.

אך גם אילו השיב גרומיקו בו במקום בחיוב, היתה נשאת שאלת אמינותו. דרכי הכחש והסתר הסובייטיות ידועות לישראל וגם לארצות-הברית מנסיונו, ובאחרונה נזכרה אף בריטניה בפער שבין דיבורי מוסקבה לבין מעשיה. אולם גם אם יסכימו שתי המעצמות להגביל באמת את משלוחיהן למצרים ולישראל, הרי בהעדר אספקת הפאנטומים לא זו בלבד שישאר המאזן לרעת ישראל, אלא גם יוסיף להתערער במידה ניכרת. ארצות-הברית יודעת היטב כי נשק סובייטי, וגם צרפתי ואחר, ממשיך וימשיך לזרום למדינות ערב האחרות, כגון לוב ואלג'יריה ובעת חידוש הלחימה ניתן יהיה להזין נשק זה, ובפרט מטוסים, אל מצרים וסוריה תוך שעות ספורות.

למען האמת הובטח בזמנו לישראל על-ידי הדרג האמריקני הגבוה ביותר, כי תישמר הרציפות באספקת מטוסי פאנטום אך אין זה סוד, וששמך רק הערב מפי ראש הממשלה, כי רציפות זו נקטעה וההבטחה נתגלתה כבלתי-מהימנה. יתר על כן, היא הפכה לשוט בידו הדיפלומטיה האמריקנית נגד ישראל ואף לנימוק חשוב כלפי המצרים במהלך החיזור האמריקני האינטנסיבי אחריהם. מערובה לבטחון ישראל הפכה אספקת הפאנטומים לפריצה לא רק בבטחון ישראל, אלא אף בכוש המיקוח הדיפלומטי שלה.

אשר להצעה האמריקנית האחרונה לקיים שיחות בין מצרים לישראל בניו-יורק, באחד מבתי-המלון שם בדאשות נציג אמריקאי בכיר, יש, כמוכן, לקדמה בבר-כה, אולם בתנאי שהאמברגו על אספקת המטוסים יבוטל, שכן, אם השיחות האלה תתחלנה לפני שיוסר האמברגו, לא יהיה כל סיכוי לביטולו לאחד מכן אלא אם נקבל את התכתובת המצרית או האמריקנית לגבי תנאי ההסדר.

וכאן יש לברך את הממשלה על עמדתה הברורה בעניין זה ועל בקשתה להבהרות בכמה דברים. בנדון. כנראה נעלם מתבר-הכנסת רימלט כי יש הבדל רב בין כניסה למשא-ומתן אחרי קבלת ההבהרות הדרושות לבין סירוב מוחלט להיכנס למשא-ומתן. במצב הראשון אפ-שר להצדיק את עמדתנו אם נראה כי ההבהרות אינן מספקות אותנו. במצב השני — קשיחות שקשה להסבירה.

ולסוף, אדוני היושב-ראש, אם משהו נדרש היום להרהר על ההסכם הסובייטי — מצדי האחרון ועל נסי-עתו של הנשיא המצרי למוסקבה, הרי אין זו ישראל, היודעת היטב הטוב מה לפניו, אלא הממשל בושינגטון שסייע בידו המצרים והסובייטים על-ידי הסחף בעמדתו ועל-ידי עיכוב הנשק לישראל. אם לא ייחלץ הסטייט-דפרטמנט עצמו להירחוק הוזה, ייתכן שיעזר לכך על-ידי דעת הקהל האמריקנית הבריא, כפי שהיא משת-קפת בדרישות הרוב המכריע של הסנאט לספק את הפאנטומים לישראל. הימים הבאים יגידו.

האזור. אנו מאמינים שממשלת ישראל לא תסכים, בנסיבות הקיימות, להיכנס לדיננים מעשיים באמצעות המתווך החדש בלי קבלת הבהרות מתאימות ומבלי שתדע ברורות על ניתוקה של ארצות-הברית מששת סעיפי רוג'רס. טובו עשהה ממשלת ישראל, באשר נמנעה בינתיים מנקיטת עמדה סופית לפעילות אמריקנית זו והחליטה על המשכת המגעים עם ארצות-הברית בתקווה לשכנעה בצדקת עמדתנו.

ומלה אחת בקשר לירושלים. עיר קדשנו, אשר אויבנו מנסים לשלול מאתנו את הזכות הבלעדית עליה. ירושלים, אשר כזו ויחזרה בדם חילינו ולהרצו מאשפות והשפלה — עלינו להרים את קולנו ולהכריז קבל עולם ומלואו: ירושלים שלנו היא ושלנו תישאר לצצה, ואין כוח בעולם אשר יזיז או ירחיק את עם ישראל ממנה. נשמור עליה כעל בבת עינינו לעולמים.

והרשו לי, חברי הכנסת, לסיים בשלושה פסוקים מהפסוקים השבוע בישעיהו מ"א: "הן יבשו ויכלמו כל הנחלים בך. יהיו כאין ויחבדו אנשי ריבך... כי אני ה' אלוהיך מתזיק ימינך, האומר לך אל תירא — אני עזר-תיך. אל תיראי תולעת יעקב, מתי ישראל, אני עזרתך נאום ה' — וגואלך קדוש ישראל".

הי"ד ש. רוזן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת אבנרי, ואחריו לחברי-הכנסת שמואל תמיר.

אודי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. דבר גדול נפל היום — טייוואן גורשה מן האו"ם, וסין העממית נכנסה אליו. במשך דור נשאר משרד צ'אנג קיי-שק מחוץ למהלך ההיסטוריה. הוא ברד את עצמו ממשפחת העמים, נקט עמדה שסתרה את האינטרסים של כל המעצמות, התעלם מן המציאות העולמית המשתנה, התעטף באיציטלה של קשיחות טוטלית, ולסוף נמאס אף על בת בריתו האחרונה, ארצות-הברית.

בקצה השני של אסיה נוקטת ממשלת גולדה מאיר בשיטה דומה: היא מבדרת אותנו ממשפחת העמים, מנתקת את עצמה מכל אפשרות של הסדר, מתעלמת כליל מן המציאות ומן האינטרסים של המעצמות. והיום, בנאום שקבע שיא חדש של נוקשות וקשיחות, הכריזה גברת מאיר מלחמה על הנושאי ניקסון. אולי היא מקווה להמרד נגדו את הציבור האמריקני ערב הבחירות. אבל זהו מישחק מסוכן. אין לי שמץ של ספק שכל מועמד אחר, יהיו הבטחותיו ערב הבחירות כפי שהיו, ילך למחרת בחירתו באותה דרך עצמה.

כי ארצות-הברית מתאימה את עצמה למציאות העולמית. היא משלימה עם ברית-המועצות. היא מתקרת רבת לסיין. היא רוצה לחזור לעולם הערבי. אין היא יכולה לתת יד לקו ממשלת מאיר.

לשם מה הולכת ממשלת מאיר בדרך זו? מהו המזבח, שעליו היא מוכנה להקריב את אחדת העמים, את מעמדנו באו"ם, את ירדות ממשלת ארצות-הברית לשם מה מעמידה היא הנאים להסדר כולל ולהסדר חלקי, והופכים את קבלת היזמה האמריקנית לאחיות עיניים, למהלך טכסיסי שלא נועד אלא להרוויח זמן? לשם מה היא מונעת את הסדר השלום, האפשרי כיום? דובר הממשלה, משה דיין, גילה זאת בנאום

הכך, ליחסים טובים עם ארצות-הברית וממשלתה, יש גבול לווייתורינו.

חברי הכנסת. לא ידוע לנו עד כמה מוסמכות הידיעות אשר פורסמו בעתונות על הפגישה הסוערת בין השר אבן לבין רוג'רס בפגישה האחרונה בניו-יורק. לדברי מקורות שונים היתה זו אחת הפגישות הסוערות והדרמטיות ביותר שהיו אי-פעם בין נציגים אמריקניים וישראלים. בעת ויכוח זה, כך נמסר, האשים רוג'רס את ישראל שהיא לוחצת לקבלת הפאנטומים כדי לטרפד את ההסדר החלקי, אשר עליו עמלה ארצות-הברית קשה כל כך. ובהמשך דבריו הצהיר רוג'רס כי הוסמך על-ידי הנושא ניקסון לחדש את מעמדה של ארצות-הברית בעולם הערבי, אם כי לא על חשבון ישראל. וברגזה יתירה הוסיף: "ואני אשיג זאת בין אם תרצו או לאו". על מיפנה ברור בעמדת ארצות-הברית כלפי ישראל מעידה גם השיחה אשר ניהל עוזרו של הנושא, מר סיסקו, בפגישה ביום ששי האחרון עם שלושת נציגי "ועידת הנושאים" היהודית בארצות-הברית, אשר לדבריהם היה מר סיסקו נוקשה מאוד ועמד בתוקף על כל הנקודות של הצעת רוג'רס בקשר להסדר-ביניים. הוא גם הבהיר ברמז, כי ממשל ניקסון אינו מתכוון לשנות את מדיניות האמברגו הנוכחית בניין אספקת מטוסי פאנטום לישראל. הוא הדגיש בהדגשת יתה, כי "ששת הסעיפים" של רוג'רס הם המדיניות המוצהרת והמקור-רית של ושינגטון.

שתי עובדות אלה מספיקות כדי להבהיר לעצמנו את התמורה שחלה בגישתה של ארצות-הברית לבעיות ההסדר באזורנו, וכנראה בתמיכתו הבלתי-מסוייגת של הנושא ניקסון, אשר בעבר גילה עצמאות ולא אחת נטה להקשיב לעמדת ישראל ועל דעת עצמו שינה את מדיניותו של הסטייט-דפרטמנט לטובתנו. ובכן העובדה שהנושא ניקסון עומד מאחורי ההכרזות ושפת האיומים מחזיקה עוד יותר את המצב ומטילה עננים כבדים על יחסיו עם ארצות-הברית.

חברי הכנסת. מה שמפליא ומצער הוא, שארצות-הברית עדיין לא למדה לקח ממגמותיה וממהלכיה של ברית-המועצות באזורנו ובאזורים רגשיים אחרים בערי-לם. ארצות-הברית טוענת שהיא משוכנעת שאין ברית-המועצות ממשכה להורים נשק למצרים, על אף החוזה שנחתם בינה ובין סאדאת, במגמה להפיג את המתחויות בגבול ישראל ומצרים; ולכן, טוענים אנשי הממשל האמריקני, מעכבת ארצות-הברית את אספקת הפאנטום-מים, שישראל זקוקה להם להבטחת בטחונה, שלא לתת לברית-המועצות עילה להורמת נשק למצרים. צר לנו שארצות-הברית נתפסה לדעת סרק זו ומאמימה להצהרותיה של מעצמה אשר הוכיחה כבר שהבטחותיה שקר והכרזותיה כזב. ובכן, כדי לא לפוצץ, כלשון האמריקאים, את האפשרות של ההסדר החלקי הנראה להם לעין, משהה ארצות-הברית את אספקת הפאנטומים עד לגמר הבחירות. וצדק זה הבטחון באמרו בימים אלה, כי מדיניות הממשל האמריקני למנוע מאתנו מטוסי פאנטום יוצרת אצל הערבים את הרושם כי ישראל הולכת ונחלשת וזה מעודד אותם למלחמה.

חברי הכנסת. בימים האחרונים אנו עדים לפעילות מחודשת של ארצות-הברית, אשר מינתה את ג'וזף סיסקו כמתווך, במקום ארינג אשר נכשל בשליחותו. כלומר, ארצות-הברית נכנסת כגורם מתווך ישיר לבעיות

שית של הכיבוש דורשים הפלסטינים בחירות, וחופש פעולה פוליטי, ותובעים את זכותם להגדרה עצמית בפה מלא, בכתב ובעל-פה. נאמר שלפלסטינים אין מנהיגות מוסמכת. והנה אוסר משה דיין על כינוס ראשי הציבור הפלסטיני בגדה וברצועה מתוך חשש שמא יקימו באותו כינוס מנהיגות רשמית. נאמר שהפלסטינים אינם רוצים להיפרד מירדן. והנה מכריז משה דיין שהוא תומך במלך חוסיין, והוא לא יסכים שתקום מדינה פלסטינית נפרדת מירדן, בעוד שהפלסטינים עצמם דורשים זאת בגלוי.

רבותי חברי הכנסת. בימי הפגרה הקדישו חברי ואני ימים ארוכים לפגישות ממצות עם כל המנהיגים הפלסטינים החשובים בגדה המערבית. אני מוסמך עתה לדווח לכם על תוצאות פגישות אלה. אני מודיע בזה שכל המנהיגים החשובים בגדה, על אף השוני בהשקפותיהם, מאוחדים בדרישה שהממשל הצבאי יעניק לאוכלוסייה הפלסטינית לאלתר את הזכות לפעולה פוליטית, לעריכת כינוסים, לגיבוש דעות, להקמת מפלגות, לקיום בחירות, להקמת מנהיגות לאומית מוסמכת. כולם כאחד מאוחדים בדעה שרק העם הפלסטיני לבדו צריך להכריע, באורח דמוקרטי, במשאל-עם ובבחירות, על עתידו - ורובם המכריע דוגל עתה בהקמת מדינה פלסטינית חפשית, שתקום תוך שלום והסדר עם ישראל.

אדוני היושב-ראש. החודש הופיע ספר, שאולי ייכנס להיסטוריה הפלסטינית כה ש"מדינת היהודים" של הרצל נכנסה להיסטוריה שלנו. ספר זה של מוחמד אבו-שילבאיה, בן הכפר יאהוד, עתונאי והוגה-דעות, גושא את השם: "אין שלום בלי מדינה פלסטינית חפשית". בכל פגישותינו היללו ושיבחו המנהיגים הפלסטיניים את הספר הזה, ואין שמץ של ספק שהוא מבטא עתה את הקונסנזוס הלאומי של העם השכן.

החמצת הזדמנות היסטורית זו, לעקור משרשו את הסיכסוך ההיסטורי בין שני העמים ולהגיע בפעם הראשונה לשלום אמתי, שלום בין העמים - זהו פשע היסטורי שלא יכופר לאיש מחברי הממשלה הזאת.

היו"ר ש. רוזן :

רשות הדיבור לחברי הכנסת שמואל תמיר, ואחריו לחברי הכנסת סנה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. זה חודשים ארוכים מנסה המונח "הסדר ביניים לפתיחת התעלה" בחלול של עולם. ישראל נקראת, שוב ושוב, להתייחס להצעות הנוגעות לפתיחת התעלה. היו תשובות שונות של ממשלת ישראל; היה משאל-ומתן עם האמריקאים; היו הודעות והצהרות של ממשלת ישראל; והיו תגובות מצריות. אולם בחודש האחרון הוברר סופית, שהנושא של פתיחת התעלה, ההסדר הצמוד לפתיחת התעלה, שוב איננו קיים, שוב איננו עומד על הפרק.

מה היה עיקרו של הרעיון - ותהא מולדתו אשר תהא - לגבי הסדר ביניים בתעלה? הרעיון היה מושתת על מגמה להקים מחדש אזור שוקק חיים בתעלת סואץ, משני עבריה, שבו ייכון מחדש סחר בין-לאומי, שיט של כל האומות המעוניינות בכך, ובפועל יקום משני עבריו אזור מפורז מכוחות צבא גדולים, ממערב וממזרח לתעלה. משתיפתח התעלה, והאזור ישוב לחיים והאוכלוסיה תחזור לעריה, ייכון בסיס ותיפתח דרך לאווירה

המפורסם, כאשר קבע כי ישראל היא עכשיו "ממשלת קבע" בשטחים המוחזקים. בכל השטחים המוחזקים. הקול הוא קולו של משה דיין והידיים הן ידי הממשלה, הבונה היכל פאר צבאי במחיר 17 מיליון לירות בבית-אל, בלב השטחים המוחזקים, וקריה בחברון, וישושי-קבע במקומות רבים אחרים. רק פתי האמין כי מי שמשי-קיע כספים עצומים אלה בשטחים המוחזקים מתכוון ברצינות להחזירם מחר לערבים, גם במסגרת שלום אידיאלי.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל) :
מי מתכוון להחזיר?

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש) :
לאן מובילה מדיניות זו?

ברור לחלוטין, שבמוקדם או במאוחר יתפוצץ הסטטוס-קוו. אם לא יבוא שלום תתחדש המלחמה, כי אין להניח שעם נורמלי ישלים לעולם עם כיבוש אדמתו. וכאשר תתחדש המלחמה תהיה התערבות מא-סיבית של המעצמות הגדולות, אם ירצו בכך אם לאו.

מדיניות זו לא הוצגה לפני הבוחרים, ולא זכתה מעולם באישורם. העם לא נשאל. אבל העם ישלם את המחיר, בדמים ובדם. הציבור הישראלי לא נרתע מעולם ממלחמת-מגן, לשמירת קיומו ובטחונו. אך האם מוכן הציבור הזה למלחמה שכל מטרתה היא להחזיק לצמיתות בשטחים, שבהם יושב עם אחר? כבר כיום מתקן-מם הציבור נגד תקציב בטחון, הבולע לפחות רבע, ולמעשה שלישי, מן התוצר הלאומי. הוא מתחיל להבין, סוף סוף, את הקשר בין מדיניות של כיבוש שטחים ובין מצב סוציאלי ירוד, בין מיליארדים הורמים להכנת מל-חמה שאינה עוד בבחינת "אין ברירה" ובין מיליארדים החסרים לחיסול שכונות עוני, לחינוך חינוך תיכוני ואוני-ברסיטאי לבני ישראל השנייה, להקלת עול המסים.

מול מדיניות זו נעמיד את מדיניות השלום - שהיא אפשרית, שהיא מעשית, שהיא מציאותית לאין שיעור יותר. מאשר הריאליסם הכוזב, העיוור, של הממשלה הזאת.

למדיניות זו שתי זרועות: הזרוע המושטת למצרים והזרוע המושטת לפלסטין. לגבי מצרים הצעתנו פשוטה: לשים קץ לטכסיסים, להחייב בפה מלא שאנחנו מוכנים לחזור לגבול הבין-לאומי, במסגרת הסכם שלום שיבטיח את בטחונו, ולהיכנס מיד למשא-ומתן משמעותי לבני-צועע וקרונות אלה. לגבי פלסטין הצעתנו היא: להעניק מיד חופש פוליטי לתושבי הגדה והרצועה, לקרוא להם להקים מנהיגות לאומית נבחרת, להציע למנהיגות זו שלום-אמת בין ישראל ומדינה פלסטינית שתקום.

ביום החמישי של מלחמת ששת-הימים, ב-9 ביוני 1967, פניתי במכתב לראש הממשלה לוי אשכול ז"ל, והצעתו לו שיפנה מיד במחווה דרמטית לעם הפלסטיני בשטחים הכבושים, יביע הסכמה להקמת מדינה פלסטינית לאלתר, ויאפשר קיום משאל-עם, שבו תוכל האוכלוסיה להכריע בעד פתרון זה. מאז חזרתי פעמים רבות על הצעה זו מעל במת הכנסת. ומדי פעם השיבו לי תשובה שונה.

מה לא נאמר ומה לא הושמע נגד הצעתנו, בנאו-מים ובקריאות-ביניים, באולם הזה? נאמר שאין עם פלסטיני, שאורי אבנרי המציא אותו. והנה, בשנה החמי-

שמי שמצפה לריכוך עמדת ישראל על ידי לחץ של אי-אספקת נשק, צריך יהיה להתבדות.

אני מציע להוסיף לעמדה הנכונה הזאת עמדה נוספת, שגם פיתוי ישראל באמצעות אספקת נשק, ישראל צריכה לקבל. לשם שמירת איוון הכוחות, אינו דרך לדחוף את ישראל לאיוו מלכודת מסכנת את עצם קיומה. לא רק איוו, אלא גם פתיון. משום שאם לא כך, ייווצר תרשים-קבע שאליו ניקלע אחת לכמה חודשים: הסובייטים ישגרו נשק נוסף למצרים; סאדאת יאיים בפתיחת אש; האמריקאים החוששים מעימות גלובלי יפסיקו את משלוח הנשק המקביל, או הפחות, לנו; יעברו מספר חודשים ואז נאמר: אם תשלחו לנו את הנשק, נהיה מוכנים לגשת לשיחות מסוכנות יותר, המורות יותר, נחותות יותר.

נכון, ראש הממשלה אמרה בדבריה שנהיה מוכנים לשאת-ולתת על הנאים שלא יסכנו את בטחון המדינה. נתתי דעתי לכך. אבל גראה לי שגם צורת האיוו וגם צורת הפיתוי אינן יכולות להיות שלב בדרך אל המשא-ומתן המדיני. אספקת נשק לישראל יש לה משמעות כפולה: בטחונה של ישראל ובטחון העולם החפשי כאחד, והמעוניינים בו הם ישראל והעולם החפשי כאחד.

יתר על כך, לא זו בלבד שאין לקבל לכתוב של הנאים בלתי-נסבלים, יש תנאי מרכזי שעלינו להעלות בכל דיון על המזרח התיכון, בכל דיון שבו תשמיע ישראל את קולה. עלינו לא להסתפק בתוך מענה לזימות אמרי-קאיות, סובייטיות, מצריות. עלינו להגיח על שולחן הדיון הבין-לאומי את התביעה האלמנטרית, המוצהקת, הסביר-רה, לפינוי כל הכוחות הזרים מן האזור. הכוחות הזרים היחידים המצויים באזור הם הכוחות הסובייטים החונים במצרים, בסוריה, הצוותות, היועצים והמומחים שמספרם הגיע לרבעות. תביעה ישראלית מפורשת כזאת, שכל הסדר שהוא — ואני מדבר על הסדר גלובלי — יחייב אוטומטית שיחידו האזור מהתערבות — לא מעורבות — מהתערבות אקטיבית זהה של האימפריאליסטים הברוטלי ביותר בשנת 1971, הוא האימפריאליסטים הסובייטי — תביעה כזאת תזכה לתהודה עמוקה ברחבי ארצות-הברית והעולם החפשי, בקרב העומדים לימין ישראל ובקרב גורמים נוספים. תביעה כזאת, יורשה לי להוסיף, תזכה לתהודה במצרים גופא, שבה חונים נאורים באמת ומתקדמים באמת, במידה שהם קיימים, מרגישים את העול הסובייטי החמור יותר מכפי שהיה העול הבריטי לפני עשרים-וחמש שנה. ואם ישראל הרחיקה לכת בהצבעה — שאני לא רוצה להאריך עליה את הדיבור — כפי שהצבעה בעניין סין — הצבעה שאני דרוק מאוד מלהיות מאושר ממנה — ואם אנחנו מעוניינים להביט לאופקים רחוקים, לימים שבהם אולי יושפרו היחסים בינינו לבין סין, הרי תביעה כזאת לפינוי הסובייטים מן המזרח התיכון תזכה לגלים מסויימים גם בחלק ההוא של העולם.

ישראל חייבת להיות היוזמת של התביעה הזאת ולהשמיע אותה ברשי גלי ולא להגיח שהגושא יירד מסדר-היום הבין-לאומי, כי הסיכסוך במזרח התיכון אינו סיכסוך ישראלי-ערבי, אלא בראש וראשונה סיכסוך הנובע מהאימפריאליסטים הסובייטי מתרחח המלחמה.

בד בבד עם הוקעת התפקיד ההרסני של הסובייטים באזור עלינו להוסיף ולהוקיע את התדמית של המשטר הזה בביתו הוא. ככל שהוא ברוטלי, ככל שהוא אכזר,

חדשה ולמשא-ומתן לקראת שלום יציב, מגובש, כולל יותר.

אלה היו המחשבות, אלה היו ההנמקות. מכל הדב-רים הללו לא נשאר ולא כלום. שוב לא מדובר על אזור חין; שוב לא מדובר על דילול כוחות; שוב אין מדובר על פירוד אזור כלשהו. אין מדובר גם על כך שתעלת סואץ תהא לנתיב מים חי, תוסס, יימגעו מטבע הדברים חילופי יריות ופתיחת אש. כל מה שקיים היום אינו אלא תביעה ברורה וחד-משמעית לפתוח בתהליך הנסיגה של ישראל, קודם מעבר לשלושים, חמישים ושבעים קילומטר, כולב דאשון לקראת נסיגה נוספת, כאשר בעקבות הכוחות הישראליים הנסוגים, מתקדמים הכוחות המצריים, תופסים את העמדות מזה ומזה לתעלה, ממתינים שוב מספר חודשים, ומצהירים מראש שיפתחו באש מעמדות נוחות יותר וקלות יותר אל עבר הכוחות הישראליים, אם ישראל תסרב לסגת כליל אל הקווים שלפני מלחמת ששת הימים.

ואפילו אם תנסה, אינך יכול להשתחרר מן ההקבלה שאינה חדלה מלהעסיק כל אדם שעניו בראשו ואינו שונה באשלויות, מן ההקבלה בין אזור התעלה לאזור הסודטים בשנת 1938. צ'כוסלובקיה נתבעה לוותר על הסודטים המבוצרים, המוגנים, שהיו האזור הטבעי שחצץ בין ההסתערות הגרמנית הצפויה לבין פראג ולב צ'כוסלובקיה, לוותר על הסודטים תמורת הבטחה ל"שלום בדרוג", ולאחר מכן באה המהלומה אל לב לבה של הארץ המותקפת.

אם דרושה הוכחה נוספת, הרי זה האיוו המתמיד, האולטימטום החד-משמעי, החוזר השכם והערב מפיו של נשיא מצרים, האומר מפורשות, גלויות, באופן חושף ביותר, כי שוב אין הכוונה להסדר לפתיחת התעלה. מדובר בראשית הנסיגה הישראלית במסגרת החלטת מועצת הבטחון 242.

על כך, גברתי ראש הממשלה, כל שיחות שיתנהלו עכשיו עם המצרים על מה שנקרא הסדר ביניים, באמצע-עות האמריקאים, הן שיחות על בסיס שש הנקודות של שר החוץ האמריקאי רוג'רס, הן שיחות על ראשית הנסיגה ולא על פתיחת התעלה.

בצדק ציינה היום ראש הממשלה בנואמה — את אשר הדגשנו לא אחת — כי את התעלה אפשר לפתוח ללא נסיגה ישראלית, אפילו ללא נסיגה למטר אחד. אולם העמדה האמריקאית, שנסחפה מאוד מאז ראשית יומת רוג'רס, העמדה האמריקאית תובעת ברורות הצבת צבא מצרי מזה ומזה לתעלה, עד לקווים הישראליים.

ואם היום סייסוק יתאמתון, פירושו של דבר שאנו מוכנים לשיחות המשתנות על שש הנקודות האמרי-קאיות, כאשר המתון מזדהה, או כמעט מזדהה, עם עמדת אחד הצדדים. להצעה זו יכולה להיות תשובה אחת ויחידה: כיוון שהעמדה המצרית המוצהרת שמה קץ לנושא של הסדר-ביניים לפתיחת התעלה, חוזרת לישראל ותובעת לפתוח במשא-ומתן על נושא אחד ויחיד — שלום כולל, שלום קבע, ללא כל הסדרי ביניים, שכל משמעותם אינה אלא הדיפת ישראל לתוך מצב נחות יותר.

בקשר לכך, גברתי ראש הממשלה, רצוני להתייחס לפיסקה אחת בדברייך, בה דיברת במרומז על הפאנטומים ועל התביעות לריכוך עמדתה של ישראל. אמרת, ובצדק,

כל השנים מאז לא תמכו בדרך כלל בעניין הישראלי, אם בעצרת ואם במועצת הבטחון.

דאי, אין להתעלם גם מיחסה העויין של ממשלת סין העממית לישראל עד כה. אולם פקינג נוהגת בזמן האחרון לקשור קשרים טובים, בין-ממלכתיים, בלי להתחשב בניגודים אידיאולוגיים, ותוכיח ההתקרבות ליוגוסלביה, ההתקשרות עם מדינות נאט"ו — כקנדה, איטליה — ומעל הכל הזמנת נשיא ארצות-הברית לביקור בסין. אין שום סיבה שבמסגרת מדיניות חוץ סינית כזאת לא יבוא שינוי לטובה גם ביחס למדינת ישראל, אשר בתקופתה בא על תיקונו עוול היסטורי גדול לעם היהודי-המזרחי עם העמים הקדמיים בעולם בכושר יצירתו החמרתית והרוחנית ובשיאיפתו לשלום עם הקרוב ועם הרחוק. אנהנו מצדנו, בכל אופן, הצופים לאופק הגיאוגרפי וההיסטורי, רואים בסין מעצמה עולמית עולה בקצה הנגדי של יבשת אסיה ומייחלים ליחס גומלין ידידותיים בין שני העמים עתיקי-היומין.

חברי הכנסת, ההצבעה העצמאית בעניין סין אינה צריכה להישאר אפיוודה חולפת במדיניות הישראלית. אחד מחברי הכנסת דיבר פה על כך שישראל הצביעה נגד קבלת סין. העולם כולו יודע את ההיפך.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

הצביעו עם האמריקאים בהצבעה המכרעת.

משה סנה (מק"י):

מכרעת היתה ההצבעה על גופו של העניין ולא על הנוהל, והיא אינה צריכה להישאר אפיוודה חולפת במדיניות הישראלית. התנהגות עצמאית נדרשת מאת ממשלת ישראל כעת בשלושה נושאים במיוחד: לגבי ההסדר החלקי, לגבי הסכם שלום מלא ולגבי שאלת העם הפלשתינאי.

אנשי גח"ל צריכים להבין, כי אדיר הפצו של עמנו קודם כל למנוע מלחמה. לפיכך בשום היערכות של כוחות בפנים לא תתקבל עמדתם בכלל לא לשווחה, לא לגולה משאי-ומתן. לפיכך לא נסרב גם להמשך יומתה של ארצות-הברית בדבר שיחות עם מצרים בתיווך אמריקאי, על אף הסתייגויותינו המדוברות ממנו. אנהנו צריכים להיות פעילים בשיחות אלה כדי למצוא מוצא חיובי במידה שזה תלוי בנו. בשיחות אלה יש דברים עיקריים שעליהם צריך לעמוד עמידה איתנה, והם: א) הפסקת-אש בלתי מוגבלת בתאריך כלשהו, כי כל תאריך אומר שלמחרת מותר לפתוח באש, ואיננו יכול להבין שוחרו שלום שמסכימים להסדר כזה; ב) אי-חציית התעלה על ידי יחידות צבאיות מוגדה המערבית למזרחית, כי בלי פירוז לא תהיה נסיגה, לא שם ולא במקום אחר; ג) גם זה שייך לשוחרו שלום שיש להם קצת שכל בקדקדם; ח) חופש שיט לישראל כמו לכל המדינות; אי-אפשר לבוא אל ישראל בדרישה: תאפשרו לפתוח את התעלה כדי שתהיה פתוחה לכל המדינות חוץ ממך. אם יובטחו תנאים אלה, כי אז ההסדר החלקי לפתיחת התעלה יכול להיות צעד רציני לקראת הסכם שלום מלא בין הצדדים.

יחד עם זאת אין אנו צריכים להצטמצם לתגובות על יוזמות של גורמים זרים, אלא לגלות יזמה מדינית משלנו בכיוון של הסכם שלום כולל. יש להניח שנפתח לנו מרחב של זמן עד יוני 1972 — למעלה ממחצית השנה — בשביל מתקפת-שלום ישראלית, אף אם נביא בחשבון את איומי המלחמה של אנואר סאדאת ואת

ככל שהוא מרושע, המשטר הזה נשען על אידיאולוגיה מסוימת, והוא רגיש לחשיפתו כל אימת שיש עימות בין המציאות ובין הנוסחה הכתובה של אידיאולוגיה זו. ככל משטר היונק ממקור אידיאולוגי, גם כאשר הוא מסתאב, יש רגישות לחשיפת המציאות הסותרת את העקרונות, ולפגיעה בדמות ובתדמית. המשטר הזה, השולח את השפויים ביותר בארצו לבתי-חול-רוח, חייב להיחשף על-ידינו בזירה הבין-לאומית. נכון עשתה ראש הממשלה שפתחה דבריה היום בתיאור דמות המשטר שם, המקבילה לאופי פעולתו כאן, המסכנת אותו ואת העולם כולו.

הי"ד ש. רוזן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת משה סנה, ואחריו לחברי-הכנסת שלום כהן.

משה סנה (מק"י):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. במערכתנו המדינית הנוכחית עלינו להביא בחשבון שורה של נתונים בין-לאומיים, אם אנהנו מרוצים מהם ואם לא: הברית הכתובה והחתומה, הסובייטית-מצרית; המגמה הברורה להידברות האמריקאית-מצרית; המגמה הגוברת להידברות אמריקאית-סובייטית גם לגבי המזרח התיכון. וכך נסגר המעגל: ברית-המועצות-מצרים — ארצות-הברית-ברית-המועצות.

זה עתה קראתי בשבועון הסובייטי המוסמך לעניינים בין-לאומיים "זמנים חדשים" הצהרת אהבה חד-צדדית ובלתי-מותנית של ברית-המועצות ל"עולם הערבי", כל-שום, ללא הבחנה מעמדית, ללא סייג, תוך העמדת פנים של התעלמות מגורה מן האכזבות העמוקות שהחזילו המשטרים הערביים המתקדמים מהפכניים למיטיביהם הסובייטיים; התעלמות מן ההפיכה של אסד נגד ג'דיד בסוריה, מן המצוד של סאדאת על נאמני מוסקבה במצרים ועלי צבאי בראשם, מן הפוגרום של גומיירי על דגל המפלגה הקומוניסטית בסודאן, מן ההפגה של דגל האנטי-סובייטיסם על-ידי קדאפי בלוב ובפדרציה המשו-לשת וכיו. כל הכשלונות הללו עדיין אינם מספיקים, כנראה, להנהגה הסובייטית כדי לתקן את המשגה שעשה-תה ב-9 ביוני 1967, עת ניתקה את קשריה עם ישראל וקיפתה את חופש תנועתה שלה לגבי הסיכסוך הערבי-ישראלי.

מצד שני, ממשלת ארצות-הברית, כפי שחזינו מראש, מוכנה להפקיר את האינטרסים החיוניים ביותר של ישראל למען סיכוי זעיר שבויער להחזיר לעצמה עמדות אבודות בארצות ערב מסוימות ולמען עיסקת חבילה דו-מעמיתית לובלית עם ברית-המועצות, שלא נקשרה עדיין ואין שום דאווה שלא תיפרד בטרם תיקשר.

גם רקע בין-לאומי זה משמע לנו, שהצבעתה של משלחת ישראל באו"ם בעד הכרת ממשלת הרפובליקה העממית הסינית, כנציגות יחידה של סין, היתה צעד נכון ונכון. צריך היה, לדעתי, לנהוג כך גם בשנים הקודמות. הנני מצטער על האיתור, אבל אני מברך על המוגמר.

פורמזה לא גורשה מן האו"ם, כי לא היתה מעולם חברה באו"ם. ממשלת טאיי-פה ייצגה את סין כולה, ואבסודר זה הוכרע מכוח המציאות החיה. בנוגע לישראל, אין אנו חייבים מאומה לשליטי טאיוואן, אשר לא הצביעו ב-29 בנובמבר 1947 בעד הקמת המדינה היהודית, ובמשך

אולם נוסף לעמדה היסודית יש גם צעדים טקטיים. ממשלת ישראל פונקה על-ידי האמריקאים, כי במשך תקופה ארוכה לא לחצו לחץ של ממש על ישראל לקבל את העמדה היסודית שלהם. והנה בא עתה שינוי גם בצעדים הטקטיים, ומוזכר המדינה של ארצות-הברית גוקט עמדה תקיפה יותר, וכדי לחזק את האפקט הזה מעכבת ארצות-הברית אספקת מטוסים לצה"ל.

מה גרם לשינוי זה? אפשר להעלות מחדש את הדחליל המסורתי שכל הגויים ממילא שונאים אותו. אפשר לחפש הסבר באינטרסים של חברות הנפט או של הדיפלומטים המקצועיים של הסטייט דפרטמנט, אבל כל אלה הסברים פשטניים. ההסבר, לדעתי, חורג הרחק מעבר לאינטרסים מקומיים אלה או אחרים. צעדיה של ארצות-הברית עתה בזירת המזרח התיכון הם חלק ממהלכים גלובליים, חלק ממערכת יחסים החובקת את כל מוקדי הסכנה והסיכסוכים ברחבי העולם. מדיניותה של ממשלת ארצות-הברית ברורה עתה לחלוטין: זוהי מדיניות של הפגת מתיחות, של כיבוי מוקדי אש, של נסיון לדו-קיום בין הגושים. ואילו הפגנות אדירות יותר לשאיפות אלה יכולות להיות מאשר ביקור ניקסון בפקין, קבלת סין העממית לאו"ם וועידת הפיסגה הקרובה שתתקיים במוסקבה?

שרשיה של מדיניות זו בדאגה אמיתית וכנה למניעת אפשרות של סיכסוך בין גושי, שיתפתח מסיכסוך מקומי. אבל יש גם מניע נוסף, ובמציאות של הפוליטיקה האמריקאית אין לולול בו: נשיאה הקודם של ארצות-הברית נאלץ לוותר על סיכויי להיבחר מחדש ולפרוש מן הבמה המדינית כמנהיג מובס — בגלל מלחמת וייטנאם. נשיאה הנוכחי של ארצות-הברית הולך — מאז יומו הראשון בכהונתו — בדרך הפוכה: סיום מלחמת וייטנאם, קשירת קשר עם סין, הפגת המתיחות עם ברית-המועצות.

את וייטנאם עומדים האמריקאים לפנות תוך שבר-עות או חדשים, בעיית ברלין אף היא מתקדמת לקראת פתרון, והקהילה האנושית הכירה תודה לגנצלר וילי ברגנט על מאמציו בכיוון זה, ומעלה על נס את החתן החדש של פריס נובל לשלום. הלואי והיינו עומדים במצב שראש ממשלת ישראל היתה מועמדת לפרס הזה.

היחסים עם סין עולים גם הם על פסים של נודמלי-זציה. נשאר עדיין נקודה בוערת גדולה אחת: המזרח התיכון. כאן קיימת סכנת התלקחות — לא רק בינינו לבין מצרים, עד סוף השנה או בתחילת השנה הבאה, אלא גם בין המעצמות. כי אנו לקליינטים של ארצות-הברית ואילו רוסיה היא הפטרון של מצרים. אבל לא מוסקבה ולא וושינגטון אינן מוכנות להשלים עם המשכת המצב המסוכן, ועכשיו על דעת שתיהן הוטל על ארצות-הברית לנסות לפרק את המוקש הזה.

אדוני היושב-ראש, אין שום הפתעה בהתפתחות זו. המהלכים האמריקאיים האלה היו צפויים לחלוטין. היו שניבאו מתי בדיוק יבוא הלחץ, והם התבדו. אבל הטעות לא היתה לגבי המהלכים, כי אם רק לגבי העיתוי. ייתכן שעכשיו באמת תחיל ארצות-הברית לחזק בצמיגות על ישראל.

אינני בין אלה הסבורים כי ממשלת ישראל עיוורת או איננה רואה את המציאות. אני משוכנע שיושבים בה אנשים פקחים מאוד, נבונים ברובם, היודעים היטב מה קורה. כאן היתה החלטה ברורה, מודעת, לנהוג לפי המדיניות של קביעת עובדות קיימות. מתוך הנהגה שככל

לוח-הזמנים שלו, שהרי גם הוא חייב לדעת, כי בעצם הוא מאיים על מצרים יותר מאשר על ישראל.

הגיע הזמן שעמי האזור שלנו, כערבים כישראלים, ייווכחו לדעת שאין להם לבטוח במעצמות המתחרות, המתעטפות לעתים באיציטלה של נדיבים או אפטרופים-סים לעם זה או אחר באזור. הלחץ שעמי האזור צריכים ללמוד הוא להגיע להסכם בינם לבין עצמם — ויהא זה בעזרתו של שליח האו"ם, שהוטל עליו התפקיד לקדם הסכמה בין מדינות האזור על יסוד ההחלטה 242.

אך ורק בדרך של הסכמה הדדית ייקבעו הגבולות הבטוחים והמוכרים בין מדינת ישראל למדינות ערב, בדרך של משא-ומתן חפשי, ללא שום תנאים מוקדמים. במשא-ומתן אין להציג שום מרשם-גבולות מוכן מראש כתנאי מוקדם. הכל פתוח למשא-ומתן ולהסכם הדדי. ממשלת ישראל צריכה להצהיר מלכתחילה — ולהוכיח בדיעבד — כי בדחותה את נסיון התכתוב של נסיגה טוטלית לקווים מלפני ה-5 ביוני 1967 אין היא מתכוונת להת-פטרות טריטוריאלית, אלא לגבולות של בטחון ושכנות טובה.

אינני גורס חרמת התיווך של רוג'רס, אבל רוג'רס הוא ששיתק את שליחות יארינג, ועלינו ליוזם מצדנו חימוש המשא-ומתן על הסכם כולל במקביל לנסיון של הסדר חלקי.

הסכם השלום המלא בין העמים עצמם, במישורין, פתרון כל שאלה שנויה במחלוקת באמצעות משא-ומתן והסכמה הדדית — זו האלטרנטיבה שאנחנו צריכים להציג כנגד ניפופי המלחמה של סאדאת וחבריו.

ההמישור האחרון בתור — אך לא בחשיבות — הוא מישור יחסינו עם מיליון הערבים הפלשתינאים בשטחים המוחזקים. קודם היו אומרים לנו שיהי הממשלה: אין עם מי לדבר. עכשיו אומר שר הבטחון: עם מי לדבר יש, אך על מה לדבר אין. אני חולק בהחלט על קביעה זו. יש על מה לדבר. נקעה גופם של רבים מבני העם הפלשתינאי הן מהמלך חוסיין והן ממנהיגי המחבלים, שהביאו יחדיו לשואה נוספת על העם הזה, ועתה החלו להבין שעתידם יובטח רק בהסכם עם ישראל. על כן חייבת ממשלת ישראל לאפשר להם חופש הביטוי והקמת נציגות דמוקרטית שוחרת שלום, להיכנס עם נציגות זו למשא-ומתן על מילוי מאווייהם הלאומיים ועל יחסי שלום ושכנות טובה בין העמים. כל נהמיץ שעת כושר זו.

לבסוף, אדוני היושב-ראש, הרשה לי להצטרף לפ-ייית כל חלקי הבית אל שלטונות ברית-המועצות, כי תשוחרר ממאסר סילוה ולמנסון — בשם חופש האדם ולשם הצלת חיי אדם.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום כהן, ואחריו — לחבר-הכנסת מרדכי בן-פורת.

שלום כהן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ראש הממשלה התרעמה בנאומה על שינוי עמדתה של ממשלת ארצות-הברית ביחס להסכם-ביניים בין ישראל ומצרים. האמת היא כי לא חל שינוי בעמדתה היסודית של ארצות-הברית, הגורסת כי על ישראל לקבל את החלטת מועצת הבטחון, כלומר נסיגה ופתרון בעיית הפליטים תמורת שלום ומה שמשותמע ממצב של שלום.

שנישאר יותר בשטחים - יתרגלו לכך המעצמות, יתרגל לכך העולם; ככל שנקים יותר התנחלויות, ככל שניסד יותר מפעלים שם - כך ירבו סיכוייו להישאר שם. עכשיו עומדת מדיניות זו לפני מבחן המציאות, ואינני סבור שתנצח במבחן הזה.

מצבה של ישראל למחרת מלחמת ששת הימים היה דומה למצבו של שחקן קלפים שקיבל לפתע את הקלפים הטובים ביותר שאפשר לקבל: את תעלת סואץ, את הגדה המערבית, את הפליטים, השחקן הזה יכול, וחיוב היה, לנצל את הקלפים כדי להרוויח את השלום. מה עשתה ממשלת ישראל? לא רק שלא ניצלה את הקלפים, אלא מסרה אותם למעשה בידי ארצות-הברית. עכשיו רוצים האמריקאים להשתמש בעצמם בקלפים האלה. נכון, ההסדר שהם מציעים יביא להרגעה במרחב, אולי אפילו יציעד אותו צעד ראשון לקראת יחסי שכנות והסדר שלום. אבל זאת איננה מטרתם היחידה, אולי גם לא הראשית. יש גם מטרת אחרת, אמריקאיות. ויש משחק של "תן לי בוייטנאם ואתן לך במזרח התיכון". ממשלת ישראל לא תוכל למנוע את המהלכים האלה, אלא אם תשנה את עמדתה באופן יסודי - ואינני מאמין שתעשה זאת - ותודיע שהיא מוכנה לקבל את עקרון הנסיגה המוחלטת וקוראת לערבים לשבת ולדון לא על סיפוחים כי אם על מהות השלום והיחסים ההדדיים - יחסים דיפלומטיים, מסחריים, כלכליים, תרבותיים שיש-דרו אחרי הנסיגה. והקריאה צריכה להיות מופנית לא רק למדינות ערב אלא גם לפלשתינאים באורח עצמאי.

אדוני היושב-ראש, זה ארבע שנים ויותר שדעתנו נתונה לבעיית השטחים, הכיבוש והמלחמה. אלה מאתנו שקראו להעדפת שלום על פני שטחים ראו בכיבוש הצ-באי דעה שיש לשים לה קץ מטעמים מדיניים הנוגעים ליחסינו עם ארצות ערב ועם רוב עמי העולם. אבל שמונו לב הרבה פחות לתופעת-לוזי של כיבוש זה, לתופעה המשחיתה בתוך מדינתנו, אנו, המשיחית את הרקמה הלאומית שלנו. התרגלנו לעובדות הכיבוש, התרגלנו להווי של כוח ושל מצבי חידום. ובמסווה זה זוחלת סכנת משיחיתות אחרת, סכנת דפוסי הדמוקרטיה הישראלית. ממשפט צבאי לשוכותים אזרחיים ליד גשרי הירדן; אי-סובלנות גם מצד ראש הממשלה עברה על גילוי פגם כלשהו הקשור עם אנשי צבא - אני מתכוון להעסקת חיילים בשירות סדיר כמגוישים במסיבה בביתו של אלוף פיקוד המרכז - ומוחר, כאן בכנסת, יונח חוק למניעת שביחות, שמשמעותו האנטי-דמוקרטית חמורה ביותר.

כל אלו תופעות הרסניות שאפילו מי שחושב שהש-טחים חשובים מאוד חייב לשקול את השלילה שבהן כנגד היתרון כביכול שבהמשך מצב הכיבוש.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-פורת, ואחריו לחבר-הכנסת ארי אנקוריון - אחרון המשתתפים בדיון זה.

מרדכי בן-פורת (המערך) (עבודה-מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. כולנו מצטרפים ומסכימים להערכתה של ראש הממשלה על מצבה החמור של אסירי-ציון סילוה ולמגוון הנתונה בכלא חברית המועצות ואשר נשפטה על האומץ שגילתה כיהחיה הכמהה לציון. כל מי שנתוסה כגון אלה יעריך את מצבה של סילוה. הכנסת בוודאי מצרפת את הערכתה ליהודים שנתפסו בסוריה המתענים בגין אותה אשמה

אשר לשש הנקודות של רוג'רס, אני רואה בהן סכנה והמשך קו הפשרות האמריקני. נקודות אלו לא רק שטרם קיבלו את הסכמת המצרים כהתחלה למשא-ומתן, אלא הן מסוכנות לנו וקובעות מצב חדש שבו מתנהל משא-ומתן מדיני תוך אמברגו לגבי צד אחד, כשהצד השני

לכך שלא היתה הסכמה בין שתי המעצמות הגדולות, ברית-המועצות וארצות-הברית, לגבי פתרון הסיכסוך בינינו לבין מצרים. והסכנה הגדולה הצפויה לנו היא כאשר שתי אלה תגענה לידי ההידברות בעניין זה.

ההידברות שתי המעצמות בבעיית ארץ-ישראל היתה מכרעת בשנת 1947 — אז לטובתנו. היא גם היתה מכרעת בשנת 1956 — אולם הפעם לרעתנו. האם יעמוד לנו הכוח לעמוד על משמרו בטחוננו והגבולות הנראים לנו הכרחיים לבטחוננו, כאשר ההידברות ביניהן תהיה שוב על חשבוננו?

מאיךד גיסא, סין העממית, ארץ שבע מאות המיליון ג'ים, נכנסת לזירה הבין-לאומית. רק אמש החליטה עצרת האומות המאוחדות על קבלתה לאירגון במקום טיוואן. ראש הממשלה לא רצתה לנגוע היום בהצבעתנו באו"ם מאתמול. כשלעצמי אני חושב שנהגנו כראוי בשתי ההצבעות. קשה לחלוק על כך שהוצאת מדינה מהאו"ם היא "שאלה חשובה". אבל לעצם העניין, עם כל החששות והשלכות האפשריות על מעמדנו באו"ם בעתיד, הרי האמת היא שטייוואן היא יצור מלאכותי. אין זה עם נפרד, אלא משטר נפרד של חלק יחסי לא-גדול של אותו עם. איננו רוצה חלילה לומר ש-14 מיליון הוא מספר אבסולוטי קטן, אבל זה חלק יחסי קטן של העם הסיני הגדול. וכי יכולנו להישאר בין אלה שינסו לחסום למעשה את הדרך לכניסת סין העממית לאו"ם, מה גם שהצבעתנו האחרת לא היתה משנה את התוצאות? טיוואן תמך הצביעה נגדנו. לצערנו גם פקינג לעת-עתה הזעימה לנו פניה. אבל לא יכולנו להרשות לעצמנו להרוס מראש את הגשר להבנה אתה, ונצטרך לחפש כל דרך להבנה זו.

ייתכן שסין תתחדה בברית-המועצות במחוזות יידי-דויתות כלפי העולם הערבי. אבל האם אין זה נכון שסין רואה היום בברית-המועצות את אויבה הגדול ביותר? והאם חייבים אנו להניח שתראה בעין יפה כל כך הגברת המועצות הסובייטית באוקיינוס ההודי על-ידי העמקת חזירתה בעולם הערבי?

יש להניח שארצות-הברית לא שבעה נחת מהצבעתנו לגופו של עניין. אבל עם כל הכרת-הטובה שאנו דוחשים לארצות-הברית, אין זה מוזק כלל, לדעתי, שגילינו עמדה עצמאית, כנראה בעינינו, גם אם היתה שונה מעמדת ארצות-הברית. זה מחזיר אותי לארצות-הברית. ועמדת ארצות-הברית היתה העניין המרכזי באומה של ראש הממשלה.

ראש הממשלה סיימה את נאומה בפנייה למצרים לשלום. אין חולקים שהמשא-ומתן הישיר הוא עדיין בעינינו הדרך הנכונה והבטוחה ביותר להשגת השלום. אבל אם זה עדיין לא אפשרי, האם נשגב בחיבוק ידיים ונדחה כל זימה אחרת? לעת-עתה אין לנו מה להצטרף על כך שלא סירבנו למהלכיו של יארינג. והרי כאשר יארינג שגה במהלכיו, ידעה ממשלתנו לסרב לו בתוקף. והוא חייב מאמצי האמריקנים, מזכיר המדינה רוג'רס ועוזרו החרוץ סיקסוק, במשך שנה זו בקשר להסכם על פתיחת התעלה, שעד כעשו העלו חרס, אבל עתה עומדים לפני שלב גוסף. במה דברים אמורים? אם המאמצים האלה יקרבו את השלום ולא יפגעו קשה בבטחוננו.

אין ספק שארצות-הברית, בניגוד להבטחותיה, לוחצת כבר עלינו. איש לא יוכל לטעות בכך, שאי-אספקת

מגביר את צידו צבאו, מתאמן ואף מסתייע, בפעולות אופרטיביות של מעצמה גדולה.

אני רשאי להסיק מדבריה של ראש הממשלה שלא יעלה על הדעת להתחיל ביזמה אמריקנית חדשה כאשר המוצא הוא שש הנקודות. זאת ועוד: גם משא-ומתן ללא שש הנקודות חייב להיות מותנה בקביעת תאריך, יהיה זה סוף דצמבר או סוף ינואר, אבל תאריך מסוים, שבו תתחייב ארצות-הברית לחדש את אספקת הפאנל-טומים ללא זיקה לתוצאות המשא-ומתן, הצלחתו או כשלוננו. עמדה זו תבטיח לנו המשך התעצמות למקרה של פתיחת אש מחדש.

בנימין הלוי (גח"ל):

התאריך היה ה-1 ביולי. הוא כבר עבר.

מרדכי בן-פורת (המערך, עבודה-מפ"ם):

אבל אנחנו לא חיים במצב סטאטי. בוויכוח בינינו לבין ארצות-הברית אסור לנו להתעלם ממשקלה של דעת הקהל הישראלית ורצונו המוגן של הציבור לשאת בקדננות למען עתיד בטוח. אנו חיים במשטר דמו-קרטי, והברומטר הציבורי גלוי לעין כל. ידידה כארצות-הברית מתרשמת מכך. ואין ספק שיזמותיה מושפעות מעמידתנו. כשנכתבים מאמרים וכשמתנהל ויכוח פתוח, שלמען סלק מפתחנו את העוגי, למען העלאת רמת השיירות החיוניים, עלינו לקצץ בתקציב הבטחון — האם אין זה מביא את המדינאי הזר להסיק את המס-קנה שאנו עייפים ומוכנים לכניעה? כשנוקבים במספר מיליונים, 300 מיליון או אפילו 500 מיליון — הרי זורים תול' בעיני הציבור. אנו שחים בתקציב שאושר על-ידי הכנסת אחרי דיון של שתי ועדות, ועדת החוץ והבטחון וועדת הכספים, ומן הדין הוא שאותן שתי ועדות תבדוקנה היטב את נושא הקיצוצים קודם הטלתן לחלל. איננו מוציאי מכלל אפשרות שגם במשרד הבטחון קיימות הוצאות שניתן לצמצמן או לדחותן. אך מי מוסמן לקבוע זאת? האם העתונאים, אלופים (מיל), או מומחה שיזכה במכרז? עודד נכרז על מומחה בקיצוץ תקציב הבטחון. האם נעלם מאתנו הקשר בין התשתית הבטחונית שלנו לבין חוזק עמידתנו בוויכוח עם ארצות-הברית ועם יריבינו שמעבר לתעלה?

כנסת נכבדה, יש בכוחנו לעמוד במשימת קיומנו הבטחוני בלי לפגוע במשימות הסוציאליות של מדינה מתפתחת וקולטת עולים, רק אם נדע לכלכל את מעשינו ולגלות אומץ לניתוחים מרחיקי לכת באופן חלוקת ההכנסה הלאומית.

הי"ד ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אנקוריון.

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. משבח אני את ראש הממשלה שפתחה את המושב בהודעה מדינית מוסמכת על המצב המדיני.

זה כארבע שנים וחצי אנו עומדים בגבולות של ה-10 ביוני 1967. בתקופה הקרובה נעמד לפני אירועים חשובים ממדרגה ראשונה בזירה הבין-לאומית. הנשיא ניקסון עומד לבוא לוועידת פיסגה לפקינג, וכבר הודיע על כך שבמאי הבא יסע לוועידת פיסגה למוסקבה. כיצד תשפעה התרחשויות אלו על עניינינו?

במשך תקופה זו של ארבע שנים וחצי היינו עדים

חוברת א/ ישיבה רכ"ב

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (דיון) (אנקוריון); (תשובת ראש הממשלה) (רוזן, מאיר, נחושתן, מילמן) —

כיצד נוכל לעזוב את התעלה ולהרשות למצרים החמושים מכף רגל ועד ראש לחזור שוב לסיני כאשר הם מאיימים עלינו להמשיך במלחמה?

כנראה לא יהיה מנוס מלהביא את ריבנו בפני דעת הקהל האמריקנית. לא ניתן שיציגו אותנו כחוסמי התעלה. מצדנו התעלה יכולה להיפתח, ולשם כך אין צורך שצבא מצרים יחזור לסיני ויודיע מראש שהפסקת האש תהיה בתוקף שישה חודשים, שנה או שמונה-עשר חודשים.

אדוני היושב-ראש, אם יש ערך לדיון זה, הרי ערכו הוא בכך שמעל במת הכנסת שמענו מפי ראש הממשלה עמדה ברורה ואיתנה של ממשלת ישראל, ושהכנסת ברובה המכריע עומדת ללא היסוס מאחורי הממשלה.

2. תשובת ראש הממשלה

תציגו מה שאתם רוצים כעובדה, מה יהיה אחר-כך? הבה נדבר רק על העובדות של היום.

יעקב נחושתן (גח"ל):
עובדה היא שהתחייבתם לסגת.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
עד היום היתה נקודה אחת של שינוי. באנו לכנסת, הצענו את הדבר, היה רוב בכנסת, ונכנסנו למשא-ומתן. מאז נכנסנו למשא-ומתן בחסותו של ד"ר יארינג, על מה ויתרנו? אי-אפשר להתווכח על דבר שאינו קיים. כאשר קיבלנו את אישור הכנסת להיכנס למשא-ומתן, הלכנו למשא-ומתן. וכאשר זה התפתח למה שהתפתח, הוקפא המשא-ומתן. לא על-ידינו. אבל מאז שנכנסנו למשא-ומתן ועד היום — איפה, באיזה גבול, זוגו סניטי-מטר בלי שלום, בלי גבול מוסכם, בלי שום דבר? זה לא קיים. לא היה ולא נברא.

ועוד נאמר בקווי היסוד: "באין חווי שלום תוסיף ישראל לקיים במלואו את המצב כפי שנוקבע עם הפסקת האש."

נכון, היו חילוקי דעות על כך, האם אנו צריכים לנסות להגיע להסכם מיוחד על פתיחת התעלה או לא. יכול להיות שגויג, יכול להיות שלא. אבל מה הפסדנו על-ידי זה? על מה ויתרנו, מאין זוגו?

דב מילמן (גח"ל):
אבל החלטתם לסגת.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
עכשיו אומר חבר-הכנסת מילמן עוד דבר פשוט לגמרי: בטרם הסכמנו לזה, לתכנית דוג'רס, למשא-ומתן על-ידי יארינג, זרם נשק בלי כל בעיות דווקא עכשיו זה נפסק. בפורום זה אי-אפשר להיכנס לפריטים מה זרם ומה לא זרם ומה זרם מאז ומה הופסק, אבל אין לי כל ספק שיש לחבר-הכנסת מילמן אפשרות להיודע בדיוק אם מה שהוא מסר כאן הוא בבחינת עובדה, שלפני שנכנסנו למשא-ומתן היה פשוט גן-עדן של זרימת נשק מכל המינים, מכל סוגי המטוסים, כל מה שנחוק, ומאז זה נפסק. זה רחוק רחוק מאוד מה-מציאות שהיתה או ומהמציאות שהיתה מאז.

המטוסים ממקור האספקה היחיד שלנו — כאשר מצרים מקבלת מהסובייטים אספקה ביד רחבה, כפי שהוכיחה ראש הממשלה — מהווה לחץ כבד עלינו. הכנסת תייבת להודות עם העמדה הברורה שראש הממשלה נתנה לה ביטוי היום, שלא נסכים לקשור את בטחוננו בתנאים מדיניים ובוויתורים מדיניים.

זומן לזמן תוהים אנו על עוורונה של ממשלת ארצות-הברית לגבי מה שבעינינו נראה האינטרס הלאומי שלה. אבל עובדה היא, שהם רואים את הדברים בצורה אחרת. לכאורה חסימת התעלה עלתה בד בבד עם האינטרסים האמריקניים בווייטנאם ובמפרץ הפרסי. אולם שמירת השלום ורתיעה מעימות עם הסובייטים היא בעיניהם בגדר עדיפות ראשונה. ברם זכאים אנו לומר להם בפה מלא, שאיננו רוצים להיות הקרבן לווייתוריהם.

הי"ר ש. רוזן:
רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אם אעשה כל אשר ביכולתי כדי לקצר, הרי זה גם מתוך אינטרס אגואיסטי. בכל אופן ישתבי באולם כל הזמן. והדבר לא היה כל כך קשה, באשר נדמה לי שבזיכוכו נתגלתה במידה מכרעת הסכמת הרוב הגדול בבית לעמדת הממשלה.

לחברי-הכנסת דימלט ומילמן אני מוכרחה להגיד: אני מתפלאת שאנשים, אנשי ציבור, חברי כנסת, אינם מבדילים בין העמדה שיש להם — וזה דבר לגיטימי לגמרי — ובין הרצון או הנסיון להתאמת העובדות לעמדתם, גם כאשר זה פשוט אינו ניתן.

לפני זמן-מה סיפר לי איש זר איך קיבל את הדוקטורט שלו. באוניברסיטה שלמד בה והיה צריך למסור עבודת מחקר כדי לקבל את הדוקטורט נוכח לדעת שיש לו שם חברים שהם מתהלכים שנתיים — שלוש, עובדים קשה, ועדיין לא הגיעו לתואר. הוא החליט שיעשה זאת אחרת, והבטיח שכעבור שישה חודשים יהיה הכל מוכן אצלו. והשיטה היתה פשוטה: הוא התחיל בכך שהכין את המסקנות. אחרי שהמסקנות היו מוכנות, עשה את המחקר.

כאשר חבר-הכנסת מילמן מנסה להגיד שוויתרנו על כל העמדות שבקווי היסוד, זה פשוט אינו נכון. אפשר לקחת את קווי היסוד — הנה הם מונחים לפני — ולהיווכח כעבור חצי דקה שלא כך הדבר.

סעיף 4, בפרק ה' — מדיניות החוץ — של קווי היסוד, אומר: "הממשלה שתחזור בהתמדה להשגת שלום בד-קיימא עם שכנותיה של ישראל שיהא מושתת על חווי שלום אשר יושגו במשא-ומתן ישיר בין הצדדים." נכון, כאשר החלטנו ללכת למשא-ומתן באמצעות ד"ר יארינג, באנו לכנסת, אמרנו שזהו שינוי בקו זה. הכנסת אישרה, והלכנו.

עוד נאמר בקווי היסוד: "בחווי השלום ייקבעו הגבולות המוסכמים, הבטוחים והמוכרים."

האם חתמנו על איזה גבול לא בטוח, לא מוסכם, לא מוכר? האם זוגו מאיזה מקום? אם אתם כבר היום

שאלה כפי שאנחנו חשבנו שזה נכון להצביע. ובכן אנחנו כבר חייבים לסיין העממת בעד החטא הגדול שהצבענו לפי הכרתנו — לא נגדה, כי אם בעד עקרון שדגלנו בו מאז ומתמיד, מאז קיום האו"ם ומאז אנו חברים באו"ם, כי יש שאלות חשובות שדרושים שני שלישים כדי להכריע בהן. כך זה היה מאז ומתמיד, ופתאום זה נעשה טריפה ואנחנו כבר בגדר חוטאים.

בוויכוח מצאו לנחון שניים — שלושה חברי כנסת להזכיר גם את הבעיה החמורה מאד, הכלכלית, העומדת עכשיו לפנינו. מתקבל מדברי חברי הכנסת של הן שהדאגה לתקציב הבטחון — ויכולים להיות חילוקי דעות מה צריך להיות גודל התקציב — היא סימן שסכנה של פאשיסם מרחפת עלינו. לא יוגד על מדינה הנמצאת במצב דומה למצבנו דואגת לבטחונה ואינה מוכנה להיכנע לקול מסביב ולכל מי שדורש מרחוק כניעה — שזה סימן איום ונורא של קיום פאשיסם. אלא מה? קרה לנו נס גדול. עד לפני זמן קצר היו רק שתי מפלגות בבית ששמרו על כך שהממשלה בארץ יהיה משטר דמוקרטי ולא תהיה סכנה של פאשיסם. קרה לנו נס וגדל המספר ואפשר להגיד שהשמירה על הדמוקרטיה והגברת בכנסת ישראל באשר לא שתי מפלגות שומרות על כך, כי אם יש עכשיו שלוש מפלגות השומרות על כך. לכל המפלגות האלה, שבדואי אינן ישנות בלילות מחשש מה יהיה על הפאשיסם במדינה זו, עם אלופים כאלה, עם צבא כזה, עם חיילים כאלה, אני יכולה לומר: אל דאגה. יש עוד מקום שבתוך אלה תהיה לנו עוד מפלגה אחת. אז יהיה יותר בטוח.

חברי הכנסת, אנחנו מנהלים ויכוח קשה עם מעצמה — המעצמה הגדולה, היחידה הגדולה של מדינת ישראל. אסור לנו לשכוח את יחידותה גם כאשר עומדים אתה בוויכוח, אך באותה מידה שאסור לשכוח את יחידותה של ארצות-הברית ולהעריך אותה, באותה מידה מותר והכרחי לעמוד אתה גם בוויכוח, כאשר מדינת ישראל חושבת שיש מקום לוויכוח זה, כאשר היא סבורה שאל לקבל גם את דעתה של יחידה גדולה, באשר לפי מיטב הכרתנו עלול הדבר לגרום לנו לדברים חמושים מאד בדבר הרגיש ביותר: בבטחוננו ובקיומנו. אינני יודעת כמה זמן נעמד בוויכוח זה עם ארצות-הברית, אבל אינני מוכנה להתייאש. זו מדינה דמוקרטית; זו מדינה שיש לה חוש ויחס למדינות, גם קטנות, העומדות על עצמאותן. ואין אולי הרבה דוגמאות בעולם לעם קטן, במצבה של מדינת ישראל, שידע כך לעמוד על בטחונו מבלי עורה של חיל אחד מבחון ומבלי שביקשו אייפנים שישלחו לנו חייל אחד להילחם בשבילנו. לע"מדינה ישראלית זו — גם כאשר אמרים לפעמים שהיא נוקשה — יש ערך, יש הבנה ויש יחס. עם מדינה גדולה כזו אנו עומדים עכשיו בוויכוח.

אני מקווה לשני דברים: א. שנעמד על הדברים היסודיים שאין לנו אפשרות לוותר עליהם; ב. שבסופו של דבר, מתוך הדו"שיח עם ארצות-הברית, תראה ארצות-הברית בכל זאת את הדרך, את צדקת הדרך שלנו, והיחידות הבסיסית בין שתי המדינות לא תיפגע.

אין אני מקבלת אסכולה מדינית האומרת: לא לדבר, ובאותה מידה אין אני מקבלת את האסכולה האומרת שבכל התנאים ובכל המצבים צריכים לדבר. לא כך ולא כך. אלה הם דברים מעשיים ורציניים, לפעמים חמורים, ויש הכרח ויש חובה לבחון בכל עת אם אפשר לדבר או לא.

אני מבקשת מחברי הכנסת, מחברי הכנסת הדואגים לעניין, לא להזכיר בנקל שמות ולהודיע על הפרת התחייבויות גם כאשר עומדים, כפי שאנחנו עומדים היום, בוויכוח קשה ומכאיב עם הממשל האמריקני. אינני מוכנה להסכים בשום פנים ואופן למה שנאמר כאן על-ידי מישהו שהנשיא ניקסון הבטיח ולא קיים. אין אני מוכנה להגיד זאת.

יוחנן בדר (גח"ל):

הוא לא הבטיח, אבל טרם קיים.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אם זאת צריכה להיות אמירה ככה, כאילו מוצלחת, הרי זה עניין של טעם טוב, אבל אם אתה אומר את זה כעובדה, הרי אין בזה ממש, ואני מבקשת, חברי וחברי כנסת חכמים — ואני אומרת שוב, אלה הדואגים לעניין, זה לא כולל, לדעתך, את מאת האחוזים של חברי הכנסת, — הבה תיזהרו לפני שאתם מוסרים הודעות כלליות שאינן מציאותיות ותועלת אין בהן.

חברי הכנסת תמיד רוצה להביא אותנו למצב שנגהל משא-ומתן על שלום-קבע. אני מסכימה. אני חושבת שאין כל קושי לקבל הסכמה לכך בממשלה. אינני יודעת מהי החליטה הממשלה לא לנהל משא-ומתן על שלום-קבע. אבל האם נלך לנהל משא-ומתן שדורשים מאתנו תנאים מוקדמים שבטרם משא-ומתן נסכים להם? אין לי ספק שחברי הכנסת תמיד לא יגיד לנו שכך צריך להיות. ובכן, כשאומרים לנו לנהל משא-ומתן על שלום-קבע, הרי צריך לזכור כי מ-1967, עד כמה שאני יודעת, כל הממשלות שהיו ושישנן הסכימו ומסכימות לכך, אבל זה תלוי גם בצד השני, ועוד לא ראינו מדינה ערבית המוכנה לנהל אתנו משא-ומתן ישיר או אפילו משא-ומתן עקיף בלי תנאים מוקדמים. תנאים מוקדמים לא נקבל לא בהסדר חלקי ולא בהסדר קבע.

אין זה פלא ובכל אופן אין זה חדש שיש כאלה בבית — למזלנו בעטים מאוד — שלידים צדוק כל צעד, ויהא זה צעד אימפריאליסטי, ויהא זה צעד מהפכני סוציאליסטי, אם הוא דורש איזה דבר מישראל. במקרה כזה יש לוותר ולקבל, לדעתם. איזה חוסר גאווה עצמית ובטחון עצמי וחוסר הכרה ברשות אלמנטי טרית שיש גם למדינה יהודית לקבוע מה הם צרכיה ועל מה היא יכולה לוותר, על מה היא יכולה לקבל פשרות ועל מה אינה יכולה לקבל פשרות, באשר זה בנפש.

אני מתארת לי שאם אייפנים תדרוש מאתנו סיון העממת דבר-מה, הרי זה נתון מראש, כי אנחנו כבר חייבים לה איזה דבר. העונן להצביע בעצרת באינו

חברת א', ושיבה רכ"ב

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (סיכום הדיון) (רוזן, ישעיהו-שרעבי, מילמן, אבנרי, ש. תמיד) —

3. סיכום הדיון

מפברואר שנה זו, שלפיהן תסכים מצרים לכרות הסכם שלום עם ישראל וישראל תיסוג אל הגבול הבין-לאומי עם מצרים.

3. הכנסת מחליטה כי מדינת ישראל מוכנה לשלום יציב וצודק עם המדינות הערביות. לפיכך תכריז הממשלה על נכונותה לביצועה המלא של החלטת מועצת הבטחון 242, המבטיחה את קיומה הריבוי של מדינת ישראל בגבולות מוכרים ובטוחים של ה-4 ביוני 1967, ונסיגה אל הגבולות האלה.

היו"ר ש. רוזן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אורי אבנרי, הצעת סיכום בשם סיעת העולם הזה— כוח חדש.

אורי אבנרי (העולם הזה— כוח חדש) :

כנסת נכבדה. הצעת הסיכום של סיעת העולם הזה— כוח חדש לסיכום הדיון המדיני היא כלהלן :

1. הכנסת תובעת מן הממשלה להעניק לאלתר חופש פעולה פוליטי לעם הפלסטינאי בשטחים המוחזקים על-ידי צה"ל, ובכלל זה חופש הביטוי, חופש ההתארגנות, חופש האסיפה ועריכת בחירות.

2. הכנסת מכריזה על נכונותה להיכנס למשא ומתן עם הנהגה פלסטינאית מוסמכת, שתקום בתהליך זה על בסיס של דו-קיום בשלום של מדינת ישראל ומדינה פלסטינאית, שתקום בגדה המערבית וברצועת עזה, על פי גבולות ה-4 ביוני 1967.

3. הכנסת מטילה על הממשלה להודיע על נכונות ישראל לסגת מן השטחים המוחזקים לגבולות ה-4 ביוני עם שינויים בלתי-מהותיים במסגרת הסכם שלום שיבטיח את בטחון המדינה.

4. הכנסת מטילה על הממשלה להודיע על נכונותה לנהל משא ומתן עם מדינות ערב, אם במישרין ואם באמצעות האו"ם או ממשלת ארצות-הברית, להשגת הסכם כולל או חלקי על בסיס העקרונות האלה.

היו"ר ש. רוזן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיד, שיביא את הצעת הסיכום מטעם סיעת המרכז החפשי.

שמואל תמיד (המרכז החפשי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הלהן הצעת סיכום של סיעת המרכז החפשי בעקבות הודעתה המדינית של ראש הממשלה :

1. נוכח העובדה שההצעות להסדר ביניים בתעלה, לרבות הצעותיה של ארצות-הברית, משמעותן הברורה היא הצבת כוחות מצריים ממזרח לתעלת סואץ, מטילה הכנסת על הממשלה לדחות תכנית ההסדר החלקי ול- הצהיר מפורשות כי תתן את ידה אך ורק להסדר כולל של שלום קבע.

2. כן מטילה הכנסת על הממשלה להעלות את התביעה כי כל הסדר באזור יהיה מותנה בפינוי מוחלט של כל הכוחות הזרים מהמזרח התיכון, כלומר פינוי כל אנשי הצבא, היועצים והמומחים הסובייטיים ממצרים ומסוריה.

היו"ר ש. רוזן :

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה להצעות סיכום. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ישראל ישעיהו, בשם הסיעות שימנה אותן.

ישראל ישעיהו-שרעבי (המערך, עבודה— מפ"ם) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להביא בשם הסיעות שלהלן: המערך (עבודה— מפ"ם), מפד"ל, אגודת ישראל, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופיתוח, פועלי אגודת ישראל, שיתוף ואחוזה, את הסיכום שלהלן: הכנסת רושמת לפניה את ההודעה על מדיניות הממשלה, כפי שנמסרה בכנסת מפי ראש הממשלה הגברת גולדה מאיר ביום ז' בחשוון תשל"ב— 26 באוקטובר 1971.

היו"ר ש. רוזן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת דב מילמן, הצעת סיכום בשם סיעת גח"ל.

דב מילמן (גח"ל) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להביא את הצעת גח"ל לסיכום הדיון המדיני על הודעת ראש הממשלה :

1. הכנסת קובעת כי נוכח דחיית הצעותיה של הממשלה להסדר נפרד על-ידי מצרים ואף על-ידי ארצות-הברית, על הממשלה להפסיק את המגעים באמצעות מתווכים על פתיחת התעלה. הסדר הביניים כפי שהוגש לעצרת או"ם בשש הנקודות של מזכיר המדינה רוג'רס אינו אלא שלב ראשון לנסיגת צה"ל מסיני עד לגבולות 1967.

2. הכנסת קובעת כי על הממשלה לחזור לעקרונותיה הכלולים בקווי היסוד שלה, והם: הממשלה תתור בהתמדה להשגת שלום בדיקיימא עם שכנותיה של ישראל, שיהא מושתת על חווי שלום, אשר יושגו במשא ומתן ישיר בין הצדדים. בחווי השלום ייקבעו הגבולות המוסכמים, הבטוחים והמוכרים. באין חווי שלום תוסיף ישראל לקיים במלואו את המצב כפי שנקבע עם הפסקת-האש.

3. הכנסת קוראת לממשלה לפתוח במערכת הסברה ברחבי תבל להוכחת הסכנה שבכניעה לדרישות הקיצוניות של אויבנו, אשר מטרתן הכחדת ישראל.

היו"ר ש. רוזן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מאיר וילנר, הצעת סיכום בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להביא לפניכם את הצעת הסיכום של סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה לדיון המדיני :

1. הכנסת דוחה את הודעתה של ראש הממשלה משום שהיא מנוגדת למאמצים להשגת הסדר שלום, להסדר ביניים ולהסדר כולל כאחד.

2. הכנסת מחליטה כי ממשלת ישראל תשיב בחיוב להצעותיו של שלוח האו"ם ד"ר גונאר יארינג

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (סיכום הדיון) (רוון, סנה); בחירת סגן יושב-ראש הכנסת (רוון, ישעיהו-שרעבי) —

תינאי בשטחים המוחזקים תופש חיים פוליטיים-דמו-קרטטיים והקמת נציגות שוחרת שלום, ותיכנס עם נציגות כזו במשא-ומתן על יחסי שלום ושכנות טובה.

היו"ר ש. רוון :

אנו עוברים להצבעה על הצעות הסיכום.

הצבעה

הצעת הסיכום של חברי-הכנסת מ. סנה
לא נתקבלה.

הצעת הסיכום של חברי-הכנסת ש. תמיר
לא נתקבלה.

הצעת הסיכום של חברי-הכנסת א. אבנרי
לא נתקבלה.

הצעת הסיכום של חברי-הכנסת מ. וילנר
לא נתקבלה.

הצעת הסיכום של חברי-הכנסת ד. מילמן
לא נתקבלה.

הצעת הסיכום של חברי-הכנסת י. ישעיהו-שרעבי נתקבלה.

היו"ר ש. רוון :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת סנה, שיביא את הצעת הסיכום מטעם סיעת מק"י.

משה סנה (מק"י) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. להלן הצעת הסיכום של סיעת מק"י:

1. הכנסת מאשרת את הצבעתה של משלחת ישראל באו"ם בעד קבלת הרפובליקה העממית הסינית כנציגה יחידה של סין.

2. הכנסת מביעה הסכמתה להמשך השיחות על הסדר חלקי לפתיחת התעלה, תוך עמידה על הפסקת-אש ללא הגבלת זמן, על אי-חציית התעלה על-ידי יחידות צבאיות, על חופש שיט בתעלה לישראל כמו לכל המדינות.

3. הכנסת מגלה דעתה בעד יזמה ישראלית להסכם שלום מלא בין עמי האזור ובעד חידוש שליחותו של שגריר האו"ם, שתפקידו לקדם הסכמה בין המדינות הנוגעות בדבר על יסוד החלטת מועצת הבטחון מס' 242.

4. הכנסת פונה לממשלה שתאפשר לעם הפלש-

1. בחירת סגן יושב-ראש הכנסת

היו"ר ש. רוון :

אני מעמיד להצבעה את הצעת יושב-ראש ועדת הכנסת בשם ועדת הכנסת לבחור את חברי-הכנסת נח'לה לסגן יושב-ראש הכנסת.

הצבעה

ההצעה לבחור את חברי-הכנסת א. נח'לה
לסגן יושב-ראש הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש. רוון :

חברי-הכנסת אליאס נח'לה נבחר לסגן יושב-ראש הכנסת. אני מברך אותו להיבחרו לכהונת סגן יושב-ראש הכנסת ומאחל לו הצלחה בתפקידו.

היו"ר ש. רוון :

הכנסת תעבור לסעיף ב' בסדר-היום: בחירת סגן יושב-ראש הכנסת.

רשות הדיבור לחברי-הכנסת ישעיהו-שרעבי, יושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני להודיע לבני סת, שחברי-הכנסת סוף-אלדין אלזועבי התפטר מכהונת סגן יושב-ראש הכנסת.

על דעת ועדת הכנסת הנני מתכבד להציע לכנסת לבחור במקומו את חברי-הכנסת אליאס נח'לה לסגן יושב-ראש הכנסת.

2. חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר ש. רוון :

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת להודעה על חילופי גברי בוועדות הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות הכנסת כל-הלן: מטעם סיעת השיתוף והאחוזה ייכנס לוועדת החינוך והתרבות חברי-הכנסת זיאב עובידי במקום חברי-הכנסת אליאס נח'לה; מטעם סיעת המפלגה הדתית-לאומית ייכנס לוועדת החוץ והבטחון חברי-הכנסת

שמחה פרידמן במקום חברי-הכנסת יצחק רפאלי; מטעם סיעת נח"ל ייכנס לוועדת הפנים חברי-הכנסת גדעון פת במקום חברי-הכנסת שמחה ארליך.

היו"ר ש. רוון :

מאחר שאין התנגדות, אני קובע שהכנסת אישרה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת על חילופי גברי בוועדות הכנסת.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה מחר בשעה 11.00. ישיבה זו געולה.